

SÕDUR

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI

25. 07.

29-30

1936.

XVIII AASTAKÄIK

P. LUHTEIN

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI „SÕDUR“

Nr. 29-30 — 1936.

Sisustik:	Lk.	Sommaire.	Pages
Juhtimistöö doktriin N.-Venes	717	La doctrine de l'organisation du commandement en U. R. S. S.	717
Järvo Tandre: Eestimaa geopolitiline ajalugu	724	Järvo Tandre: Histoire géopolitique d'Estonie	724
A. R.: Erukolonel Karl Parts VR I/1, II/2 ja II/3 50-aastane	728	A. R.: Colonel en retraite K. Parts quinquagénaire	728
Kolltn. Ahman: Varbola varemeil	729	Lieut.-colonel Ahman: Dans les ruines de Varbola	729
Kapten H. Onni: Kokkuvõtlikke märkmeid itaallaste sõjalisest tegevusest abessiinlaste vastu	731	Capitaine H. Onni: Remarques sur les opérations militaires italiennes contre l'Éthiopie	731
—i.: Rahvusvahelised spordivõistlused jaapanlaste osavõtul	739	—i.: Concours sportif international	739
TAKTIKA ALALT:		BIBLIOGRAPHIE.	
Taktikaline ülesanne nr. 2. Major E. Marguste: Kaitsele asumine vastase survele	742	Exemple tactique No. 2. Commandant E. Marguste: Organisation de défense contre l'ennemi en progression	742
BIBLIOGRAAFIA:		BIBLIOGRAPHIE.	
K—gi: Kogemusi tagala alalt saksa 1935. a. sügismanöövritelt („Mil.-Wochenblatt“ nr. 29 — 04. 02. 36.)	744	K—gi: Expériences sur l'organisation du service d'arrière au cours des manoeuvres allemandes en automne 1935. („Mil.-Wochenblatt“ No. 29 — 1936.)	744
K—gi: Hollandi jalaväelase koormatise kergendamise ja lahinguvoori motoriseerimine. („Mil.-Wochenblatt“ nr. 22 — 11. dets. 1935)	745	K—gi: Diminution du poids de la charge du fantassin et motorisation du train de combat en Hollande. („Mil.-Wochenblatt“ No. 22 — 1935.)	745
—m.: Suurtükite kontroll õhufoto abil. („Art. Žurnal“, aprill 1936)	746	—m.: Contrôle du tir d'artillerie au moyen de la photographie aérienne. („Art. Žurnal“, avril 1936.)	746
—m.: Uuemaid miinipildujaid („Artilleristische Rundschau“, juuni 1936)	747	—m.: Nouveaux mortiers. („Artilleristische Rundschau“, juin 1936.)	747
J.: Kolm sõjakäiku Abessiinias 1868—1895/96—1935/36	749	J.: Trois campagnes en Éthiopie. 1868, 1895/96, 1935/36.	749
K. U.: Kas surmakiired?	750	K. U.: Rayons de mort?	750
Kl.: Tank väikestele riikidele („Polska Zbrojna“ 15. 04. 36.)	751	Kl.: Un tank pour des petits états. („Polska Zbrojna“, 15 avril 1936.)	751
Poola. „Przeglad Piechoty“ märts ja aprill 1936.	752	Pologne. „Przeglad Piechoty“, mars et avril 1936.	752
Rootsi. Õhukaitse. — „Kungl. Krigsvetenskaps-Akademiens Handlingar och Tidskrift“ 5:e häftet 1936. „Ny Militär Tidskrift“ 6—7, 1936.	756	Suede. Défense antiaérienne. — „Kungl. Krigsvetenskaps-Akademiens Handlingar och Tidskrift“, No. 5 — 1936. „Ny Militär Tidskrift“, Nos 6/7 — 1936.	756
Sõjaväelisi teateid välisriikidest	762	Informations militaires de l'étranger	762
Kaitseväe elu, uemad kirjandust, perekondlikke teateid	762	Vie militaire, Publications récentes, informations familiales	762

Vastutav toimetaja kolonelleitnant **J. RAUD**
 Kõnetr. Kaitseväe nr. 40

Tegev toimetaja kapten **J. MADISE**
 (end. Madisson).
 Kõnetr. Kaitseväe nr. 163

Väljaandja: „SÕDUR“ Tallinn, Toomkooli nr. 7
 Toimetus ja talitus:

Toompeal, Toomkooli nr. 7
 Kõnetr. Kaitseväe nr. 163
 Talitus avat. k. 0800—1500
 Toim. kõnet. k. 0800—1300.

„SÕDURI“ TELLIMISE HIND:

Aastas 6 kr. — poolaastas 3 kr.
 Veerandaastas 1 kr. 50 s.
 Üksiknumber 20 s.

Juhtimistöö doktriin N. Venes.

Artiklis „Mõtteid juhtimisest“) on toodud juhtimistöö korralduse sihtjooni tänapäeval. Seepärast peaks pakkuma meilesuurthuviküsimus, kuidas peegeldub juhtimistöö korraldus kaasaja ametlikkudes eeskirjades. 21. oktoobril 1935. a. ilmus N. Venes „Staapide väliteenistuse ajutine eeskiri“, milline asendas 1933. a. ilmunud eeskirja „Staapide väliteenistus“ ja 1932. a. ilmunud eeskirja „Kohustuste jaotus staapides“.

21. oktoobril 1935. aastal ilmunud „Staapide väliteenistuse ajutises eeskirjas“ meie leiame järgmisi tõekspidamisi meid huvitavate küsimuste kohta.

A. STAAPIDE OTSTARVE, ÕIGUSED JA KOHUSTUSED.

1. Üldaluseid.

Vägede elu, väljaõppe, kasvatus ja lahingulise tegevuse juhtimine pannakse vastava juhi ja komissari (abi poliitilisel alal) peale.

Vägede lahingulise tegevuse juhtimise eest kannab vastutust ainult juht. Seda juhtimist teostab ta oma staabi kaudu.

Staap on juhi organ, organiseerides ja tagades vägede katkestamatut juhtimist. Staabil lasub vastutus juhtimise organiseerimise eest, mis tagaks juhile võimaluse, võtta õige-

agene põhjendatud otsus ja viia võetud otsus ellu.

Sellega määritletakse staapide töö sisu, mis koosneb:

- a) katkemata side organiseerimises ja alalhoidmises juhi ning alluvate, naabrite ja kõrgemal astmel seisva staabi vahel;
- b) kõigi vajaliste teadete hankimises olukorra kohta;
- c) vägede juhi otsuste ja korralduste õigeaegses edasiandmises;
- d) kontrolli teostamises juhi otsuse täpsa täitmise järele;
- e) kõigi väeliikide koostöö organiseerimises ja tagamises;
- f) vägede lahingulise tegevuse tagamises luure ja julgestusega;
- g) vägede lahingulise tegevuse materiaalses tagamises: tagala ja selle kaitse organiseerimine, tagala organitele, osadele ja asutistele, tagala kohta käivate korralduste õigeaegne üleandmine ja kontrolli teostamine nende korralduste täitmise üle;
- h) vägede lahingulise ettevalmistuse organiseerimises;
- i) lahingute kogemuste uurimises.

2. Staabi organisatsioon.

Staabi organisatsiooni kohta N. Vene staapide väliteenistuse ajutine eeskiri tähendab järgmist:

*) Vt. „Sõdur“ nr. 27–28, 10. 07. 36. a.

Staabi organisatsioon peab tagama kõigi tema peamiste funktsioonide täitmist ja tingimata sisaldama jaoskondi (osi, aga väikes-tes staapides — staabiülema üksikuid abisid-täitjaid), kes tegeleksid operatiiv, luure, side ja tagala küsimustega.

3. Staabiülem.

Staabiülema ülesannete ja tegevuse kohta annab N. Vene eeskiri selge ettekujutuse alljärgnevalt:

Staabiülem on juhi esimeseks asetäitjaks. Staabiülem juhatab staabi ja kõigi teenistuste tööd.

Staabiülem on kohustatud vabastama juhti vägede juhtimise organiseerimise muredest ja kindlustama temale täielist võimalust katkestamatult jälgida vägede lahing-tegevuse käiku, uurida olukorda ja võtta ot-sust.

Staabiülem peab organiseerima kogu juh-timise aparadi tööd selliselt, et juht õige-aegselt omaks õigeid teateid olukorrast ja et juhilt võetud otsus oleks õigel ajal edasi antud vägedele käskude ja korralduste näol.

Staabiülem peab kindlustama juhi otsuse õigeaegset ja täpsat täitmist vägede poolt. Ta revideerib isiklikult ja staabi kaasabil, kui-das täidetakse käsud ja korraldused, võttes vajalistel juhtudel iseseisvalt tarvitu-sele abinõud vägede ja teenistuste tegevuste suunamiseks täielises kokkukõlas juhilt võetud otsusega.

Staabiülem peab alati omama oma hinnangu olukorra kohta; ta omab õiguse esineda ettepanekuga juhile otsuse alal.

Staabiülemal on õigus anda vägedele ja teenistustele juhi nimel kõiki korraldusi, mis tulevad võetud otsusest ja on vajalised juhi käsu täitmise kindlustamiseks.

Staabiülema korraldused, mis antud juhi nimel, on kohustuslikud täitmiseks nagu juhi isiklikud käsud.

Keegi peale staabiülema ei oma õigust anda vägedele korraldusi juhi nimel.

Staabiülem annab oma nimel korraldusi ainult temale alluva staabi ohvitseridele ja neile üksustele ja allüksustele, millised on temale kas alaliselt või ajutiselt allutatud.

Juhilt võetud otsuse alusel staabiülem isiklikult organiseerib ja kindlustab väeliikide koostööd.

Kogu lahinguline julgestus- ja hooldusteenistus (luure, julgestus, tagala korraldamine) organiseeritakse staabiülemalt, kes kannab selle organiseerimise eest täielist vastutust.

Staabiülem, juhilt võetud ot-suse ja temalt kinnitatud tagala korraldamise kava alusel, orga-niseerib tagala kogu tööd ja annab kõik vajalised korraldused.

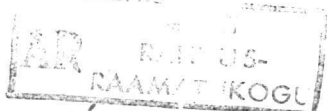
Staabiülem suunab ja viimistleb mada-lamal seisvate koondiste- kui ka eristaa-pide tööd, taotlede täielist kokkutöötamist, vaadete ja võtete ühtlust võttes vägede juhti-mise organiseerimise alal.

Tema töötab välja ja annab juhiseid kõigi staabiteenistuse küsimuste alal.

Staabiülem kannab täielist vastutust:

- a) juhi kõigi käskude ja korralduste õigeaegse ja õige edasiandmise ja vastuvõtmise eest;
- b) vägedele antud kõigi korralduste õige-aegse saamise ja täitmise revideeri-mise eest;
- c) alluvatega ja naabritega katkesta-matu side organiseerimise ja alal-hoidmise eest;
- d) olukorra kohta kõigi andmete katkes-tamatu ja õigeaegse saatmise eest;
- e) väekoondise tagala orga-niseerimise eest.

Staabiülema töö edukuse vajaliseks tin-gimuseks on õiged vahekorrad juhiga. Need vahekorrad peavad tugi-nema täielisel vastastikusel arusaamisel olukorrast, mis on saavutatud rahuaegse õige kasvatuse ja väljaõppega ning asjalikkude vahekor-da-dega juhtimise töö toimingus.

Juht peab andma oma staabiülemale võimalusi algatusrikkaks tööks, mitte segades asjata staabi töösse.

Staabiülem kindlustab täielist kokkukõla staabi ja poliitiliste organite töös.

Õigelt jaotades ülesandeid, staabiülem peab nii organiseerima oma tööd, et olla vabaväikestest, mitte-olulistest üksikasjadest staabiteenistuse alal, suunates kõik oma aeg ja jõud lahinguolukorra uurimisele, lahingu juhtimisele ja tagala töö ja seisukorra vaatlemisele.

Staabiülem vajalistel juhtudel isiklikult annab tähtsamaid korraldusi ja isiklikult revideerib täitmist.

Võimaluse korral staabiülem saadab juhti kõigil tema sõitudel vägede juurde.

4. Staabi vahekord juhiga.

Staabi vahekorra kohta juhiga N. Vene mainitud eeskirja tõekspidamised on järgmised.

Juht juhib vägesid, staap organiseerib juhtimist.

Staap, mitte võttes endale juhatuse funktsioone, peab avaldama täielist initsiatiivi ja suunama kõik jõupingutused juhile vägede juhtimiseks vajaliste tingimuste tagamiseks. Juht peab otstarbekohaselt kasutama staapi, juhatama tema tööd ja looma temale võimaluse töötada algatusrikkalt ja loominguiliselt.

Staap on kohustatud selliselt informeerima oma juhti, et viimane alati teaks, mida teevad väed, nende lahingukõlvulisuse, lahingulise ja materiaalse tagamise aste, kõik andmed vastasest, tema lahingulise tegevuse koht ja iseloom, maastiku ja ilmastiku tingimused.

Mida täpsamalt töötab staap, mida täielikumalt ja täpsamalt ta tagab juhile õigeaegset informatsiooni olukorrast, seda rohkem on tagatud juhi olukorrale vastava otsuse õigeaegsus ja

seada vähem on vaja juhile täiendavaid andmeid otsuse võtmisel.

Juht on kohustatud juhtima staapi, täpsalt, selgelt andma temale ülesandeid. Staabi jõupingutused võivad anda mitte täielikke tulemusi, kui staap ei tea juhi mõtteid ja kavatsusi. Seepärast juht peab staabiülema kaudu hoidma staapi oma kavatsustega ja arvamistega kursis.

Korraldused ja juhised, mis antud juhilt mööda minnes staabist, aga samuti teated olukorrast, milliseid juht saab vahetult (mööda minnes staabist), tehakse teatavaks staabile.

Juht ühel ajal staabiga jälgib katkestamatult olukorda, uurib saabunud teateid ja annab staabile uute andmete hankimiseks ja ettevalmistamiseks ülesandeid, mis temale vajalised otsuse võtmiseks.

Juht peab kasutama igat võimalust isiklikuks läbikäimiseks alluvate juhtidega ja vägedega.

Isiklikult antud käsk on alati väärtuslikum teise isiku kaudu antud käsust.

Isiklikult ära kuulatud alluva ettekanne on väärtuslikum parimast operatiivkokkuvõttest.

Kuid juht ei pea endale alluvaid juhte ära kiskuma juhtimisest pisiküsimuste lahendamiseks.

Staapidel on keelatud välja kutsuda juhte, kes juhatavad oma üksuste lahingut.

5. Staabi vahekord poliitiliste organitega.

Staabi vahekordade kohta poliitiliste organitega leiame staapide väliteenistuse ajutises eeskirjas järgmisi tõekspidamisi.

Juhtides vägede lahingulist tegevust on tarvis täies ulatuses arvestada vägede ja rajooni poliitilismoraalset seisukorda; vägedele antud ülesannete täitmise edukus nõuab poliitilistelt organitelt õigeaegselt abinõude tarvitusele võtmist lahingu tagamiseks, seepärast staabid oma tegevuses peavad olema tihedalt seotud poliitiliste organite tööga.

Poliitilised organid, suunates oma jõupingutusi vägede poliitilismoraalse taseme

tõstmisele ja selle hoidmisele vajalisel kõrgusel ning tagades poliitiliste abinõude kasutamiseга vägedele antud ülesannete täitmist, peavad töötama kontaktis vastavate staapidega.

Selle koostöö teostamiseks staap on kohustatud:

- alaliselt informeerima poliitilisi organeid lahingulise tegevuse käigust, vägede lahinguvõime tasemest ja kõigist faktidest, mis vajavad poliitilistelt organitelt vastavate abinõude tarvituselevõtmist;
- informeerima varakult poliitilisi organeid vägede lahingulise kasutamise kavatsusist ja vägedele antud ülesannetest;
- tagama poliitiliste organite poolt antavate kõikide juhiste üleandmist vägedele;
- osutama poliitilistele organitele kaasaabi vägede poliitilismoraalse taseme tõstmise alal.

Poliitilised organid on kohustatud informeerima staabi:

- vägede ja rajooni poliitilismoraalsest seisukorrast;
- kõigist olemasolevatest andmetest vastase kohta, eriti andmetest, mis selgitavad tema lahinguvõimet ja meelsust;
- poliitilise töö käigust vägedes;
- kõigist sündmustest, mis võiksid avaldada mõju vägede lahingulisele tööle;
- kõigist poliitiliste organite poolt tarvitusele võetud abinõudest lahingu tagamiseks.

Staabi ja poliitiliste organite koostöö ei pea piirduma olukorda käsitlevate andmete formaalse vahetamisega, vaid peab seisma clavas, pidevas läbikäimises ja siduma praktiliselt kogu tööd, mis suunatud vägedele pandud ülesande täitmise täielisele tagamisele.

6. Koondise staabi vahekorid väeliikide ülematega, eriväeliikide ja teenistuste staapidega.

Koondise staabi vahekorra kohta väeliikide ülematega, eriväeliikide ja teenistuste

staapidega on mainitud Vene eeskirja tõekspidamised järgmised.

Väeliikide ülemad on allutatud vastavale juhile. Koondise staap on kohustatud organiseerima väeliikide koostööd juhilt võetud otsuse alusel. Koondise staap kokkukõlastab väeliikide ja eriväeliikide staapide tegevust.

Koondise staap on kohustatud:

- a) õigeaegselt informeerima väeliikide ülemaid ja eriväeliikide staape olukorrast;
- b) tagama väeliikide õigeaegset ülesannete saamist;
- c) tagama vajalistel juhtudel mitmesuguste väeliikide ülematele võimaluse vastastikku kokkukõlastada kõik küsimused, mis seotud lahingu organiseerimisega ja juhtimisega;
- d) juhutama ja koordineerima väeliikide tegevust kõigis küsimustes vägede lahingulise ja materiaalse tagamise alal (luure, julgestus, juurdeveo ja evakuatsiooni teenistus);
- e) tagama sidet koondiste staapidele eriväeliikide staapidega.

Koondise staabi ülem annab väeliikide ülematele kõik juhtnõõrid, mis tulevad juhilt võetud otsusest ja mis tagavad lahingu organiseerimist.

Koondise staabil on õigus nõuda väeliikide ülematelt ja eriväeliikide staapidelt juhtimiseks vajalisi teateid ja ettekandeid.

Koondise staap suunab ja reguleerib eristaapide tegevust samal määral nagu madalamal seisvaid koondiste staape.

Koondise staap kontrollib ja nõuab õigeaegset ja täielikku juhtimise tagamist eriväeliikide staapidelt.

Teenistuste ülemad on allutatud juhile. Vägede varustamine lahingumoonaga, elutarvetega ja erivarustusega, samuti vägede teenimine teistel aladel, on teenistuste (väeliikide) ülemate ülesandeks, kes selle eest kannavad ka täielist vastutust.

Koondise staap organiseerib, juhib ja valitseb vägede tagalat.

Staabiülem organiseerib kogu tagala tööd, koordineerib teenistuste (väeliikide) ülemate tegevust ja kannab täielist vastutust tagala töö organiseerimise eest tervikus.

Teenistuse suhtes staap on kohustatud:

- a) alaliselt informeerima teenistusi olukorrast;
- b) andma teenistustele ülesandeid kokkukõlas vägedele antud ülesannetega ja sellise arvestusega, et tagada tagala organitele, asutistele ja osadele aega, mis tarvilik juurde- ja äraveo organiseerimiseks ja teostamiseks;
- c) revideerima ja suunama teenistuste tegevust vägede varustamise alal kõige tarvilikuga kokkukõlas antud ülesandega;
- d) koordineerima milmesuguste teenistuste tegevust ja võtma tarvitusele abinõud selleks, et kõik teenistused oleksid alati täies valmsuses ja et tagavarade ja transportvahendite seisukord tagaks vägede alalist lahingulist valmisolekut.

Teenistused on kohustatud:

- a) esitama staabile kõik vajalised teadaanded staabi ülemalt määratud aegadel;
- b) tagama staabile võimalust katkestamatult kontrollida tagala organitele pandud ülesannete täitmist.

7. Vahekorrad staapide vahel.

Vahekordade kohta staapide vahel leiame järgmist.

Staap allub igas suhtes oma juhile. Üheaegselt staabiteenistuse kandmise korras kõrgema staabi ülem juhatab madalamal seisvate staapide tööd, püüdes saavutada töös täielist ühtlust töömeetodites ja -võtetes, milleks annab juhtidele, kelledele madalamal seisvad staabid alluvad, juhiseid staabitöö organiseerimise ja staabiteenistuse tehnika küsimustes.

Iga staap oma töö kvaliteediga, eriti täitmise täpsusega, peab olema eeskujuks madalamal seisvatele staapidele.

Kõrgemalt staabilt nõutud teateid tuleb esitada kõrvalekaldumata täpsusega nii ajas kui sisus.

Iga staap ja iga staabi ülem peavad kasutama kõiki võimalusi kõrgemal- ja madalamalseisvate staapide ja naabrite informeerimiseks kõigist olukorra andmetest.

8. Staabi kohuseid vägede suhtes.

Staabi kohuste kohta vägede suhtes leiame järgmist:

Staap peab tagama alaliselt vägede lahingukõlvulisuse hoidmist vajalisel kõrgusel. See saavutatakse:

- a) täpsa tööga, õige ja täpsa arvestusega, mis tagab vägedele küllaldast aega ülesannete täitmiseks.
- b) jõupingutuste õige arvestusega, mida võib nõuda vägedelt, hoides neid üleliigsetest liikumistest ja jõupingutustest;
- c) alalisest hoolitsusest väeosade komplekteerimise alal; nende varustamisest relvastusega, laskemoonaga, kütteainetega jne.;
- d) vägede lahingulise ettevalmistuse õigest organiseerimisest kokkukõlas lahingutegevuste kogemustega ja nende õigeaegses informeerimises kõigist vastasel poolel kasutatavatest uutest lahinguabinõudest ja -viisidest.

Isikliku läbikäimise teel vägedega ja teadete alalise hankimisega staap uurib vägede seisukorda ja kannab ette juhile ning tema juhtnõõride kohaselt viib ellu kõik vajalised abinõud vägede lahingukõlvulisuse hoidmiseks nõuetaval kõrgusel.

B. TÖÖ ORGANISEERIMINE STAABIS.

Töö organiseerimise kohta käsitletav N. Vene eeskiri annab järgmisi tõekspidamisi.

1. Üldaluseid.

Staabid töötavad pidevalt. Siiski töö iseloom, organisatsioon ja pinevuse määr on mitmesugustel perioodidel erinevad, sõl- tudes vägede tegevuse iseloomust ja nende poolt täidetavast ülesandest.

Lahingutegevuse vaikuse ajajärgul või vägede asudes puhkusel töö staabis teostub tingimustes ja meetoditega, mis on läheda- sed rahuaaja tingimustele ja meetoditele; tööaeg reglementeeritakse; staabis teeniva- tele ohvitseridele võidakse anda normaalset puhkust; lahinguks ettevalmistamise peri- oodil ja seda enam lahingu arenedes tööd teostatakse täie pingega.

Igal ajal ja igasugustes tingimustes staap peab olema valmis üleminekuks la- hingutegevuse vaikuse tingimustes sobiva- telt töövõtelt pinevale tööle lahingu orga- niseerimiseks ja juhtimiseks.

Igas olukorras staap peab töötama kor- raldatult, sisendades vägedesse staabis va- litseva täpsa korruga, samuti staabi ja staa- bis teenivate ohvitseride välise ilmega usku juhtimisse ja hea korralduse eeskju.

2. Töö jaotus.

Operatiivjaoskond. Opera- tiivjaoskond on staabi juhtiv osa. Operatiivjaoskonna ülem on staabis tähtsaim isik pärast staabiülemat. Staabi- ülema asetäitjana ta peab olema kursis kõi- gis staabi asjades.

Operatiivjaoskonna ülem saadab alati juhti või staabiülemat, kui viimane kutsu- takse aparaadi juurde kõrgema juhatus- astme poolt.

Luurejaoskond. Luurejaoskond on staabi organ, mis organiseerib luuret ja andmete hankimist vastasest, nende and- mete uurimist ja ümbertöötamist.

Luurejaoskonna ülem ja tema abid pea- vad olema eriti liikuvad ohvitserid: oskama kiiresti toimetada isiklikku luuret maasti- kul ja kiiresti anda kõiki vajalikke korral- dusi luure korraldamise alal.

Luurejaoskonna ülem peab: organisee- rima pidevat teadete vahetamist naabritega,

madalamal ja kõrgemal seisvate staapidega; õigeaegselt saada andmeid vägedelt ja eriti lennuväelt, auto-tangi osadelt ja suurtüki- väelt; kiiresti ümber töötama saadud and- med ettekandmiseks staabiülemale ja juhile.

Sidejaoskond. Sidejaoskond on staabi organ, mis korraldab ja tagab katkes- tamatut sidet vägedega ja naabritega.

Sideülem peab olema mitte ainult eriteadlane, vaid ka ope- ratiivala-staabiohvitser, muidu ta ei suuda raskes olukorras manööverdada side jõududega ja vahenditega ja tagada side katkestamatust.

Tagalajaoskond. Tagalajaoskond on staabi organ, mis organiseerib tagalat ja kokkukõlastab vägede materiaalse heaolu tagamise teenistuste tööd.

Tagalajaoskonna ülem peab töötama algatusrikkalt, hoides alal tihedat sidet operatiiv- jaoskonnaga, samuti koostama oma ettepanekud tagala organiseerimise alal ja kavad tagalasse puutuvate korralduste alal, ootamata juhiseid staabiülemalt.

Tagalajaoskonna peamised funktsioonid:

- a) kavade väljatöötamine koondise (osa) tagala korraldamise ja lahingulise varustamise alal;
- b) koondise (osa) tagalasse puutuvate käskude ja üksikute korralduste väl- jatöötamine juhilt võetud otsuse alusel;
- c) juurdeveo ja evakuatsiooni graafi- kute koostamine;
- d) kontroll ja järelevalve tagalasse puu- tuvate käskude ja korralduste täit- mise järele;
- e) andmete kogumine, läbitöötamine ja kokkuvõtete koostamine vägede mate- riaalse heaolu tagamise, tagala ja tema organite seisukorra kohta;
- f) ettekanne vägede tarvete rahuldamise, tagala ja tema organite seisukorra kohta staabiülemale ja juhile, ette- kanne kõrgemale staabile, informat- sioon naaberstaapidele ja madalama- tele staapidele;

- g) nõudmiste koostamine ja esitamine kõrgemal seisvale staabile tähtsamate ja otsustavate lahinguvartiste artiklite peale;
- h) lahinguvartistuse tagavarade ja veovahendite manöövri organiseerimine ning juurdeveo ja evakuatsiooni plaanikohane jaotamine lahingu ajal suundade ja juurdeveetavate esemete järjekorra järgi;
- i) lahingulise varustamise reguleerimise teenistuse ja üleandmispunktide tegevuse juhtimine.

3. Staapide töö iseloom.

Staabi töö iseloom sõltub igakord lahinguolukorra konkreetsetest tingimustest ja seepärast ei või olla šablooniline.

Staaptide ja iga staabis teeniva ohvitseri ülesanne ei seisa niivõrd operatiivdokumentide tehnilises kujundamises, kuivõrd ja peamiselt selle tagamises, et täitjad oleksid kätte saanud antud korraldused faktiliselt ja õigeaegselt, et need korraldused oleksid tegelikult ja õigeaegselt täidetud täitjate poolt ja et ettekanded vastasest ja oma vägede olukorrast, tegevusest ja seisukorrast oleksid õigel ajal toimetatud kõrgematesse instantsidesse.

Seepärast staabis teenivatelt ohvitseridelt ja staapidelt üldse nõutakse elavat tööd vägede lahingulise tegevuse juhtimise alal ja alalist täielikku kursisolekut olukorraga.

Staabi töö vägede juhtimise alal toimub mitmesuguses olukorras. Seepärast iga staabis teeniv ohvitser ja staap tervikus peavad oskama töötada liikumisel: ratsa, autos, lahingumasinas, lennukil, lugedes põhi- viisiks tööd maastikul ja vägedes.

Iga staabis teeniv ohvitser ja iga staap peavad alati meeles pidama seda, et madalamal seisvatele staapidele, vägedele, tagalaorganitele, osadele ja asutistele on vaja tagada küllaldaselt aega neile antud ülesannete ettevalmistamiseks ja täitmiseks. Seepärast töö organisatsioon ja meetodid staabis igas konkreetsetes olukorras peavad vastama aja maksimaalse kokkuhoiu nõudele.

Aja maksimaalne kokkuhoid omandab erilise tähtsuse vägedele seatavate lahinguülesannete üleandmise organiseerimisel. Korralduste väljatöötamise ja üleandmise viisid tulevad valida eeskätt olenevalt ajast, mis jääb vägedele käsu täitmiseks. Seepärast kirjalikkude dokumentide ja esimeses järjekorras üldkäskude väljatöötamine teostub sõltuvalt ajast.

Kui ei jätku aega kirjaliku dokumendi väljatöötamiseks ja tema kättesaatmiseks, siis käskude, korralduste ja ettekannete edasiandmiseks tuleb kasutada teist viisi (suuliselt, telefoni teel, raadioga, staabi ohvitseri saatmisega masinal või lennukil, delegaatide kaudu jne.).

Operatiivdokumendid peavad olema lühikesed ja väljenduselt täpsad ja selged, dokumentide lühisus peab säästma miinimumi nende koostamise, paljundamise ja edasiandmise peale kuluvat aega.

Staabiülem (ja oskonnaülem) peab igal üksikul juhul kindlaks määrama aja, mida staap (staabis teeniv ohvitser) võib kulutada operatiivdokumendi koostamiseks sõltuvalt olukorra konkreetsetest tingimustest ja koostatava dokumendi sisust.

Eestimaa geopolitiline ajalugu.*)

Järvo Tandre (R. Stokeby).

Liivimaa nõrgalt seotud konföderatsioon, mis koosnes ordu, üksikute piiskoppide, peapiiskopi ja linnade valdusaladest, ei olnud suuteline end kaitsma tavaliste sõjaliste vahenditega. Kui ta oleks tahtnud tulla välja sellest heitlusest võitjana, siis oleks pidanud temal olema väga tugevad liitlased, või ta ise ümber sündima kõlbeliselt terviklikuks, riiklikuks jõuks. Liivimaal aga ei olnud võimalik teha ei üht ega teist. Suurim abistaja võis ju olla Saksa keiser, aga, nagu öeldud, Saksamaal käis kodusõda ja ta piirdus vaid diplomaatlike vahenditega. Ta lähetas kirju Vene tsaarile, kutsus üles ka teisi riike kaitsma Liivimaad, aga see ei andnud mingisuguseid tulemusi. Taani, kelle poole keiser ka pöördus, oli ise tugevasti nõrgestatud Rootsi lahkumisega Kalmari unioonist ja ta ei tahtnud end enam segada suurde rahvusvahelisse Balti küsimusse.

Rootsi oli juba palju tugevam ja tema jõud ka palju reaalsem, aga teda ähvardas seljatagant alaline rivaal — Taani. Kõige reaalsem abistaja või maa okupeerija näis olevat Poola, kuna oli veel ikkagi maksev Varssavi unioon Poola ja Leedu vahel ja kuna ta oli alistanud endale Teutoni ordu ning andnud sellele võrdlemisi laia iseseisvuse vasallriigina. Nüüd tekkisid üksikute Baltimaa vallutajate vahel rahvusvaheliselt äärmiselt ebapopulaarsed ideed. Üsikutud võimumedel hakkasid oma vallutustele otsima väljaspoolt kosilasi. Saare-Lääne piiskopi vogt Münchhausen ja parun Butberg pakkusid oma valdusi Taanile, muidugi mõista suurte eesõiguste tagamisega. Lepiti kokku, et Taani kuninga Kristjan III poeg Holsteini hertsog Magnus saab Saare-Lääne ja Pilteni ehk Kuramaa piiskopkonna endale, selle eest ei kohustu ta aga Vene vastu millekski. Tallinn alistus Rootsi kuningas Erik XIV-ale. Ühtlasi Tallinnaga pidi minema Rootsi alla ka Harju- ja Viru rüütelkond. Venemaa oli juba vallutanud kõik idapoolsed Balti alad, Lettgallia, Tartumaa, osa Viljandi- ja Järvamaast, ja Alutaguse. Neid alasid ei saanud enam kellelegi maha spekuloida. Ordumeister Fürstenbergi koadjutor ja Viljandi komtuur Gotthardt von Kettler ajas oma isiklikku afääri. Ta surus pikapeale Fürstenbergi kõrvale, asus ise lapulasena ordu-

meistri-toolile ja hakkas maha sahkerdama Poolale ordu valdusi. Ta kavatses saada niisamasuguseks vasalliks Poola all, nagu oli seda Preisi Teutoni ordu. Nõnda kujunes, et 1561/62. a. enampakkumise korras lahastati Vana-Liivi konföderatsiooni riiklik kehand mitme riigi vahel ja sellest ajast peale algas Baltikumis äge võitlus tema naabrite vahel. Kogu Põhja- ja Ida-Euroopa tähelepanu kui ka sõjajõud olid suunatud Baltikumi saatuse määramisele ja see pikaldane võitlus, mis kestis ühe sajandi, tõrjus mõned riigid reast välja ja tegi nendest ühe Põhjas valitsevaks riigiks.

III. Võitlus Baltimaade ümber.

Vene oli elanud üle lühikese ja kiire riikliku tõusu, kuid Joann IV sõjalised pingutused Liivimaal andsid bojaaride lootusi seljataga kätte võidelda Venemaal endisi seisukohti. Et vältida seda ohtu, pidi Ivan IV Liivimaast loobuma ja pöörduma koju. Ka sundisid seda lõunas aktiivseks muutunud tatarid. Nimelt 1582. a. jesuiit Antonio Possevino osaval vaheltsobitusel loobuski Venemaa Jam-Zapolje rahu Liivimaast Poola kasuks. Ta langes ise veerand aastasajaks sisetülidesse, kus ei olnud mõeldavad Liivimaa taasvallutamise katsed. Pärast esimest Romanovit Mihail Feodorovitši tõstis Venemaa üles jälle endise ürituse. Kuna Rootsi oli temast siiski tugevam, siis a. 1617 Stolbova rahu oli ta sunnitud tunnistama Baltikumis kui ka Soomes ja Ida-Karjalas ühes Ingeriga Rootsi võimu. Aastal 1661 lõppes Vene katse vallutada Baltikumi jällegi Rootsi võiduga Kärde rahu.

Kuna Taani ei olnud võimeline kaitsma oma balti alasid ja ei katsunud seda õieti tehagi, siis läksid need osalt Poola, osalt Rootsi valdusse. Seega lülitati Vene ja Taani mängust välja. Nüüd tekkis võitlus kahe tugeva pooluse, Põhja ja Lõuna, s. o. Rootsi ja Poola vahel. See oli raske heitlus, millega sugenesid paljud teised geopolitilised kui ka dünastilised küsimused. Nimelt Rootsi kuningas Johan III Vaasa, kes asus troonile pärast Erik XIV 1568. a., oli abielus Poola printsessi Katarinaga ja nende abielust sündinud poeg Sigismund III pidi saama nii Rootsi kui Poola troonile. Rootslased aga Sigismundi ei

*) „Sõdur“ nr. 18 — 1936.

pooldanud, kuna ta oli kasvatatud katoliiklikus vaimus ja oma kodumaad tundis ja armastas vähe, siis võis karta, et Rootsi muutub uniooni kaudu Poola provintsiiks. Stefan Patori surres, saigi Poola troonile Sigismund III, tema Rootsi troonile asumine ühtlasi jäi aga veel lahtiseks. Riigipäev tõstis Rootsi troonile Gustav Vaasa noorima poja, Sigismund III onu Karl IX. See üritus ei olnud vastuvõetav ei ekspansiivsele Poolale ega Sigismund III endale ja sõda pidi otsustama, kumb Vaasadest jääb Rootsis valitsema, kas Gustavi poeg Karl IX või ta pojapoeg Sigismund III. Sigismund III ei olnud aga oma ülesannete kõrguseni kasvanud. Ta oli otsustamisvõimetu, aadlist alati sõltuv ja kuulas sageli jesuiitide riiklikult ebatarku nõuandeid. Selle tõttu nimetati teda „jesuiitide kuningaks“, aga rootslased nimetasid teda liiga pika toime pärast „homse päeva kuningaks“ — (rex crastinus).

Noor Gustav Adolf surus seni kaunis võiduka Poola üle Väina jõe, vallutas Riia ja marssis Preisimaale, kus löikas läbi Poola majandussooned, Visla ja Neemeni suudmed. Nüüd tuli hetk, kus Balti küsimuse sai kogu Euroopa küsimuseks. Prantsuse Bourbonide dünastia oli alalises võitluses ja võitluses Austria Habsburgide dünastiaga. 30-a. ususõja lahti puhkedes, läi Prantsusmaa oma targa peaministri Richelieu nõuandel protestantide poole ja hakkas toetama seega keisri vastaseid, et oma igavest rivaali nõrgestada. Taani kuningas, olles tugevamaid protestantide toetajaid keisrivastases võitluses, langes sisemise nõrkuse tõttu rivist välja. Richelieu tahtis nüüd Taanit asendada veel tugevama ja ka protestantliku maaga, nimelt Rootsiaga. Tema vaheltsobitusel tulebki toime 1629. a. Altmargis 6-aastane vahepeetamine Poola ja Rootsi vahel.

Sellega sai Gustav Adolf Baltikumis käed vabaks ja ta siirdus järgmisel aastal sõtta keisri vastu. Altmargi rahuga oli loodud Rootsi suur võim Põhjas. Temale kuulusid peale Rootsi oma alade Soome, Ida-Karjala, Ingeri, Baltimaad kuni Väina jõeni, Neemeni ja Visla suudmed ja terve rida tähtsaid majanduslikke keskusi Põhja-Saksas. See oli nõndanimetatud — Imperium maris Baltici Succiae.

Pärast Gustav Adolphi tõstatas Poola taas võitluse Rootsi ja Baltimaade ja uniooni pärast. Luuakse koguni liit Taani ja Venega, mille aga Karl X Gustav oskab õigel ajal parandada. 1658. a. sunnib ta osava löögiga Taanit liidust loobuma ja saab Taa-

nilt Roeskilde rahu Rootsi maakonnad Blėkingi, Schone ja Hallandi. Seega sai Rootsi endale Skandinaavia rahvuslikud piirid. Kaks aastat hiljem 1660. a. tehti Rootsi ja Poola vahel Olivas lõplik rahu, milles Poola loobub Rootsi kasuks Baltimaist ja pretensioonidest Rootsi troonile. Järgmisel aastal sõlmis Rootsi Venega Kürde mõisas 1661. a. lõpliku rahu.

Rootsi oli saanud Põhjas määravaks suurriigiks. Aga see suurus ei baseerunud tema loomulikkudele jõududele, vaid oli pigem Põhja-Euroopa soodsa poliitilise konjunktuuri osav ärakasutamine. Seda tundis ka Rootsi ise ja andis Baltimaal mõisnikele väga laialdased privileegiumid, kuigi need olid Rootsi kurnatud riigijõule äärmiselt kahjulikud. Seepärast hakkas ta aadli õigusi varsti kärpima ja Karl XI viis Baltimail läbi suure mõisade reduktsiooni.

See pinev võitlus, mis toimus Baltimaade pärast ligi 100 aastat, algas uuesti aastal 1700 Vene ja Rootsi vahel. Taani oli Roeskilde ja Kopenhaageni rahudega sunnitud loobuma Baltimaade vallutamisest. Ta langes nüüd hoopis tähtsusetu väikeriigi ossa. Poolas tekkis aadli ja kuninga vahel võitlus — eduka aadli piiramatu võimutsemise aeg, mida meie ajaloos nimetatakse „kuldseks vabaduseks“ — (liberum veto). Sellega algas Poola langus. Rahvusvahelise tegurina ei tulnud ta enam arvesse.

Saksas oli aadel võitnud Westfaali rahu — 1648. a., kujundades sealgi peagu piiramatu aadlivalitsuse. Loomulik on, et nüüd pidi tekkima üha tugevneva Vene ja kunstlikult suureks paisunud Rootsi vahel võitlus mitte ainult Baltimaade vallutamiseks, vaid hegemoonia pärast Põhjas. Küsimuse otsustajaks sai Vene tsaar Peeter I, kelle peamiseks välispoliitiliseks huviks oli visata riigi piirid lõunas Musta mereni ja läänes Läänemereni. Algas suur Põhja sõda aastal 1700. Jällegi ajas Balti aadel oma tavalist äraandmise poliitikat, nagu oli see esinenud juba korduvalt varem. Balti aadel oli ülimalt kibestunud mõisade reduktsioonist ja eesõiguste kärpimisest. Aferist J. R. Patkull hakkas sepitsema plaane, kuidas maad reeta Rootsilt Venele. Ta lõi Rootsi vastu tugeva koalitsiooni Taanist, Saksist, Poolast, Leedust ja Venest. Kuigi Karl XII, noor tuline raudpea, novembris 1700 lõi Narva all otsustavalt palju suuremat Vene armeed, siis ei tähendanud see veel Rootsile lõplikku võitu. Peeter I, jõudmata Baltimaad vallutada, viskas oma operatiivbaasi ja Vene keskuse Moskvasse. Nee-

va kallastele äsjaasutatud Peterburgi ja algas süstemaatiline Baltimaade vallutamine. Langes 1704. a. Tartu, 1710. a. Tallinn ja Riia. Sellega oli otsustatud Baltimaade saatuse Vene kasuks, kuigi rahu tehti alles 1721. a. Uusi-Kaupungis.

Selle rahuga, meie näeme, lähevad Venele Baltimaad, mis olid surutud oma loodusliku kaitse piirjoonisse — Soome lahest kuni Väina jõeni. Alles hiljem, Poola jagamise puhul, läheb Poolamaa Vene riigi külge. See vahetpidamata 25 aastat kestnud sõda Vene ja Rootsi vahel lõi Baltimaadele uue peremehe — Vene. Sellega ühtlasi langes senine Suur-Rootsi keskriigi ossa. Tema sisekord muutus lõdvaks, kujunes välja ligi pool sajandit kestev nõndanimetatud „Suur vabaduse aeg“ 1718—1772. Venele ei olnud ta enam kardetav. Hoopis ümberpöörduvalt, Vene tahab vallutada ka Soome ja jõuda välja üle Skandinaavia Põhja mere kallastele.

Selleks valmib Katarina ajudes fantastiline plaan — nõndanimetatud „Põhja akord“. Et Katarina käed olid seotud Poola jagamisega ja võitlustega lõunas, ei suutnud ta tungida põhjas üle nende piiride, mis oli saavutatud Uusi-Kaupungi rahu. Kui kolmele Poola jagamisele lisame Hamini rahu tulemused 1809. a., siis olid need Venemaa lääne ekstreemsed piirid. Uusi-Kaupungi rahuga oli Eestimaa läinud Lääne-Euroopa kultuurtsüklusest Euraasia riikkehendi Vene külge ja see ei jätnud avaldamata mõju nii vallutatud maale kui ka Venele enesele. Venemaa oli pääsenud meredeni välja. Riik oli tunduvalt suurenenud, kuid see ei olnud talle õnnistuseks, kuna ta oli tunginud üle oma loomulikkude piiride, milleks tuleb pidada Valge meri, Laadoga järv, Neeva, Narva jõed, Peipsi järv ja Velikaja jõe basseini, Dnepri ülemharud ja Dnestr. Selle joone taga asusid erirahvused oma rahvuskultuuri ja kommetega, kuuludes pigem Lääne-Euroopasse kui Euraasiasse. Need olid võrkehad selles heterogeenses maailmariigis, mille ühtlustamiseks metropoliga, Suur-Venega, Vene keisritel ei jätkunud jõudu. Oli kõigiti selge, et Vene võis neid alasid vallitseda ainult ajutiselt. Iga suurem puhang võis need osad tema küljest lahti murda, nad võisid siis langeda kas mõne teise riigi valdusse või hoopis iseseisvuda rahvusriikideks.

Venemaa oli kõrvaldanud kõik senised võistlejad Põhjas. Aga talle tekkis uus veel suurem ja kardetavam võistleja Saksamaa näol. Saksamaad ei suutnud ühendada ei

Luther oma rahvusvärvingut kandva reformatsiooniga, ei 17. sajandi esimesel poolel toimunud ususõjad ega ka Frankfurti parlament 1848. a. Selle viis täide raudkantsler O. Bismarck 19. sajandi kolmandal veerandil ja Saksamaa kogunemine ei toimunud vana põlise heterogeense rahvastikuga Austria ümber, vaid uueks Saksamaa südameks sai Preisi-Brandenburgi kuningriik. Kuna Baltimail oli kaunis palju vanu saksa kolonisatsiooni jäänuseid ja Preisi käärikas ekspansioon suundus oma kuulsa itatungiga ka Baltimaale, siis võis karta, et Baltikum visatakse kord auhinnaks kahele võistlevale suurriigile, ja see toimus maailmasõja lõppakordis.

Maailmasõjas Venemaa kukkus välja enneaege koalitsioonist oma sisemise nõrkuse tõttu. On loomulik, et ta võistleja Saksamaa okupeeris kohe seni ihaldatud alad. Oma okupatsiooniüritustes ei läinud Saksamaa jällegi üle Narva — Peipsi — Velikaja joone. Lühikest aega sai Saksamaa rõõmustada uute vallutuste üle.

Compiègne kapitulatsiooniga novembris 1918 sunniti Saksamaad tõmbuma tagasi kõigilt okupeeritud aladelt oma 1. augusti 1914. a. piiridesse. Nüüd saabus hetk, kus eesti rahvas pani end ise maksma oma kodumaal. Meile oli saanud ammugi selgeks, et ükski võõras ei või siin olla püsiv valitseja. Ajalugu näitab, et meie maa on olnud mingiks jäävalt rändavaks auhinnaks, mis läheb sellele, kes võitluses näitab paremaid tulemusi. Ta ei ole ükski olnud auhinnaks Põhja võistlevate riikide grupis, ta on olnud ühtlasi nende hea ja kurva saatuse määrajaks. Riik, kes kunagi vallutas Baltimaa, käis hoogsat tõusuteed, kes ta kaotas, see langes palju rohkem oma tähtsuses, kui väike Baltikum oma suurusega tegelikult tähendas. Nii on ta olnud mingiks riikide omavahelise jõu ergograafiks. Tema ise loomulikud omadused peituvad tema geograafilises ja geopolitilises asendis, tema rahvastiku nii kõlbelises kui etnograafilises koostises ja selle püsivas kultuuris.

IV. Välispolitilised olud teise iseseisvuse loomisel.

Kui palju meie ka teises Vabadussõjas, oma iseseisvuse taastamises, ei võidelnud, jõelnud, toonud vereohvreid ja pingutanud jõude, omeli omas suure tähtsuse ka meie välispolitiline konjunktuur ja maa geopolitiline asend.

Eelkõige oli läbi lööbunud idee, et riigi kandvaks printsipiiks võib olla vaid rahvus-

riigi printsiip. Kõik teised kandvad mõt-
ted riigi kujundamisel kas johtunud impe-
rialismist või on puhtal kujul õnnelike ju-
huste kokkusattumine.

Ja Eesti vabariigi taasloomisel olid sood-
sad suhted välisriikidega. Väga mitmelt
poolt otse soovitati, et Eesti peaks iseseis-
vuma ühelt poolt tõkkeks kommunismi le-
vimise vastu. Teiselt poolt piiriks Saksa
mõju liigsele suurenemisele Ida ruumis.

Võitjad, entente suurriigid Inglis- ja
Prantsusmaa, olid tol ajal õieti Euroopa riik-
ide piiride mõjuvõimsad määravad. Neile
ei sobinud enamluse ulatumine Läänemere
kallastele. Tähtsamaiks Vene isoleerijaiks
võisid siin olla ainult Eesti ja Läti. Järe-
likult nende riikide iseseisvumisprotsessi
tuli toetada ja kiirendada. Nende oma val-
lutushuvid üle merede ja riikide ei küüni-
nud meieni.

Skandinaavia riikide, Rootsi, Norra, Taa-
ni, piirid oli ammu varem ühtunud rah-
vuslike piiridega. Neil ei olnud enam huvi
üritada imperialistlikku politikat. Seda ei
teinud nad juba Maailmasõja puhul. Eesti
Vabadussõjas nad hoopis aitasid meid si-
hile.

Saksamaa oli Maailmasõja kaotanud
põhjalikult. Hoolimata balti parunite irri-
teerivast politikast Berliinis, ei võinud Sak-
samaa end siia poole laiutada. Seljatagu-
ne seisis tal Prantsuse veel võitlusvõimeli-
sele armeele lahti. Ainuke üritus, mis ta
teha võis, oli varjatud vabatahtlike armee,
Landesvääri loomine. Kuid selle palgasõ-
durite ja pooleldi pettusega tullemeehitatud
armee lõi hea võitlusmoraaliga eestlane
Võnnu all puruks. See tõik on kui ajalooli-
ne lunastus. Madisepäeval kaotasid meie
esivanemad lahingu. Sama lahingu võit-
sid 20. sajandi Eesti sõdurid...

Leedu-Poola, kes sajandite kestel on
püüdnud luua valdusalasid Baltimail, nüüd
heitlesid ise elu ja surma peale. Nad ei
võinud olla vaenlased; pigemini ühine
vaenlane tegi neist Eesti liitlase.

Vabadussõja-aegne Eesti vastane Vene-
maa ei kujundanud endast enam riiki sel-

lest maailmast. Tema kommunistlik ühis-
kond purustas kõik sillad muu maailmaga.
Teda ei tunnustatud. Suhted temaga võisid
olla ainult vaenulised. Nõnda jäi mitmel
rindel sõdiv kommunistlik Nõukogude Vene
peagu ainsaks Eesti vastaseks. Sõda Venega
ei olnud ainult sõda Baltikumi pärast, vaid
sõda ilmavaate pärast. Ususõda laiemas
mõttes.

Kui XIII sajandil kaotasime iseseisvuse
Läänest sissetungiva ristiusu idee tõttu,
siis XX sajandil iseseisvusime taas Idast
sissetungiva kommunismi ideed tagasi tõr-
judes. Ususõjad olid nad mõlemad.

Veel XIII sajandil tuli vaenlane lõunast
sõjakate aga väheste liivlaste ja ebasõdurlike
lätlaste alistamise kaudu. Kuni ta muu-
tus ka ähvardavaks Eestiile ja kui meie ma-
levad vasturünnakule asusid, oli vaenlane
kosunud liiga tugevaks. Meie ei jõudnud
teda enam murda, kuigi 1223. a. toimus ül-
dine vastuhakk, muistne Marne.

XX sajandil aga ründas vaenlane ka ot-
seselt Eestit. Ta langes kohe Baltikumi pa-
rima sõdurrahva — eestlaste peale. Wiima-
ne organiseerus ja valmistus vasturünnaku-
le kiiremini, kui sisemiselt distsipliinilt
lõtv vaenlane ise.

Eks neil momentidel olnud kõigil oma
osatähtsus sõja õnnelikuks lõpetamiseks.

Kokkuvõttes mainitagu veel kirjutise üld-
tulemusena, et Baltimaid võib valitseda
jäävalt vaid maa pärisrahvas ise. Ükski
võõras võim ei või siin püsida kestvalt ja
kindlalt, nagu pole pärisperemeest jäävalt
rändaval auhinnal. Eestimaa on näinud pool-
tosinat peremehi, igast maailmakaarest. Esi-
mesel vääratusel on nad aga kaotanud Bal-
timaad ja loovutanud selle oma võistlejale.
Ainsaks õigeks peremeheks Eestis võib
olla ainult eestlane ise. Niisama Lätis.
Harjugu juba selle mõttega ka meie aplad
naabrid. Kui palju nad ka ei raiskaks siin
oma sõjamoona, kui palju nad ka siia ei
tooks oma verd — jäävat valitsejat ei saa
siin ühestki võõrast!

Selline on Eestimaa geopolitiline asend.

Erukolonel Karl Parts VR I/1, II/2 ja 3 50-aastane.

Erukolonel K. Parts.

15. juulil s. a. sai 50-aastaseks üks meie silmapaistvamaid vabadussõja-aegseid rinde- ja löögimehi — praegu erus olev kolonel Karl Parts.

Juubilar on päritolult põline tartlane, sündinud 15. juulil 1886 Paluperas vallas, Tinni talus peremehe pojana. Ema soovi kohaselt noorest maailmakodanikust, pidi saama kirikuõpetaja, milline amet tol ajal veel paljude maainimeste meelest oli eriti auväärne ja ihaldatav kui talutarest võrsunud haritlase karjääri ülim tipp. Kuid saatus otsustas teisiti. Piibli ja ristiga relvastatult vaimulikul tööpõllul võitleva usumehe asemel sirgus poisist viimaks tõeline sõjamees, kes maistel lahinguväljadel tule ja mõõgaga oma nime kustutamata on raiunud eesti vabadusvõitluse ajaloo kuulsusrikkamatele lehekülgedele.

Lapsepõli mõõdukas juubilaril tema oma sõnade järgi otsustades võrdlemisi valju režiimi all. Nagu paljudel meie haritlastel ja riigimeestel, tuli temalgi juba varakult teha tegemist karjapoisi mitmekülgsete kohustega ning elada läbi kõik selle ametiga kaasas käivad rõõmud ja mured. Esimese koolihariduse sai Arula vallakoolis. Hiljem

lõpetas Tartu linnakooli ning sooritas Pihkva kadetikooli juures II järgu vabatahtliku katsed. Siitpeale kaldub juubilar elutee nagu vastupanematul vael sõjamehe elukutse poole. 1905. aasta sügisel astus ta vabatahtlikuna sõjaväeteenistusse Sweabori kindluse jalaväepolku, kus pärast õppekomando kursuse läbivõtmist ülendati nooremaks allohvitseriks. 1907. aasta sügisel, sundaja ära teeninud, arvati tagavaraväkke. Maailmasõja puhkedes mobiliseeriti ning määrati teenistusse I. jalakaardiväe diviisi. Novembris 1914 läkitati Peterhofi lipnikudekooli, mille lõpetas veebruaris 1915 lipniku auastmes. Samal ajal viidi üle teenistusse 173. jalaväe-tagavarapataljoni, kust varsti määrati nooremaks ohvitseriks 269. Novorževi jalaväepolku, mille koosseisus võttis osa lahingutest sakslaste ja austerlaste vastu Poolamaal ja Rumeenias. Juunis 1917 siirdus kui kange rahvuslane I. Eesti polku, teenides seal alul roodu ja hiljem I. pataljoni ülemana. Eesti rahvuslike väeosade laialisaatmise puhul saksa okupatsioonivõimude poolt vabastati sõjaväeteenistusest aprillis 1918. Okupatsiooni ajal oli põranda all agaralt tegev Eesti kaitsekorralduse organiseerimisega.

Vabadussõja süttides määrati Tallinna polgu I. pataljoni ülemaks. Novembri lõpul 1918 vormeeris koos admiral Pitka ja kapten Irvega meie esimese soomusrongi ning sõitis selle rongi komandandina rindele. Rööbiti soomusrongide arvu suurendamisega juubilar tõusis detsembris 1918 soomusrongide juhatajaks, veebruaris 1919 — soomusrongide divisjoni ülemaks ja augustis samal aastal — soomusrongide diviisi ülemaks.

Soomusrongide osa Vabadussõja lahingutes on üldiselt tuntud. Soomusronglaste hulljulged retked ja sangariteod kolonel Partsi juhatusel aitasid mõjuvalt kaasa idast pealesuruva punase laviini seismapanekuks ja hiljem selle lõplikuks väljaheitmiseks vabariigi piiridest, samuti ka lõunast ähvardava landesvääri kõuepilve purustamiseks ja laialihajutamiseks. Sügavale vaenlase rinde taha jäänud Tartu vabastamise operatsioon, mis soomusrongide poolt võeti ette juubilaril algatusel ja viidi läbi imestamisväärse kiiruse ja surmapõlgusega, on üks paremaid tõendusid soomusronglaste ja nende juhi kangelasmeelest ning valmisolekust isamaad kaitsta iga hinna eest.

Pärast Vabadussõja võidurikast lõppu ja kaitseväge rahujalale viimist juubilar määraati soomusrongide brigaadi ülemaks, kelle-na lõpetas ka kindralstaabi kursused mais 1923. Hiljem teenis soomusrongide inspektorina ja tehniliste vägede inspektorina kuni erru arvamiseni tervislikkudel põhjustel 1. jaanuarist 1925.

Kolonel Partsile on annetatud Vabadussõjas ülesnäidatud teenete ja vahvuse eest I liigi 1. järgu ja II liigi 2. ja 3. järgu Vabadusristid ning normaaltalu. Peale selle omab ta Läti Karutapjate ordu aumärgi ja endise Vene Anna ordu 3. ja 4. järgu ning Stanislause ordu 3. järgu aumärke mõõkade ja lindiga.

Kõrgendati: n.-leitnandiks 8. 2. 1916, leitnandiks — 3. 9. 1916, alam-kapteniks — 13. 4. 1917, kapteniks — 22. 3. 1918, kolonel-leitnandiks — 1. 6. 1919 ja koloneliks — 1. 1. 1920.

Haavatud Vabadussõjas kaks korda.

Lugupeetud juubilar sai oma aupäeva puhul hulgaliste õnnitluste osaliseks. Tervitustelegrammid saabusid Riigivanemalt K. Pätsilt, Kaitsevägede Ülemjuhatajalt kindral J. Laidonerilt, Peaministri asetäitjalt K. Eenpalult, Kaitseminister kindral P. Lill'elt, kaitsevägede staabiülemalt kindral N. Reek'ilt ja paljudelt teistelt riigi- ja ava-

liku elu tegelastelt, sõjakaaslastelt, omavalitsusasutistelt ja seltskondlikkudelt organisatsioonidelt. Ühtlasi juubilaril sünnipäeva pühitsemist korraldav komitee eesotsas Tartu linnapea kindral A. Tõnisson'iga andis talle üle sõjakaaslaste, seltskondlikkude organisatsioonide ja mitmesuguste asutiste poolt annetatud auaadressi ning tegi teatavaks seltskonna otsuse — kaasa aidata juubilaril Voldi asunduses asetseva autasuna saadud Vabaduse talu sisustamisel ja koristamisel.

Astudes ealt kuuendasse aastakümnesse, võib äsjane hällipäevalaps hoolimata kõiki-dest läbielatud raskustest ja ohtudest siiski teatud rahuldusega vaadata tagasi oma möödunud päevadele: need ei ole asjatult ja jäljetult kadunud ajamerre, vaid on toonud talle kui vaprale vabadusvõitlejale kaasaegsete üldise austuse ja tunnustuse ning paigutanud ta nime teiste rahvuskangelaste hulka Eesti ajalukku.

Soovime juubilarile palju, palju õnne ja suurt edu ka veel edaspidises elus ning loodame, et see sangarivaim, mida ta Vabadussõja päevil külvas oma kaasvõitlejate südamesse, tulevastes põlvedes lakkamatult kasvab, kosub ja saab üha tugevamaks ning moodustab varisematu ja vaenlastelt võitmatu kindluse isamaa ilu ja isamaa hüvede kaitseks! A. R.

Varbola varemeil.

Kolonelleitnant E. Ahman.

Vene kindralstaabi sõjastatistilises kirjelduses aastast 1852 *) on endises Eestimaa kubermangus ära märgitud eestlaste kaks tähtsamat muistset kindlust — Alu („Allolinn“) ja Varbola. Viimase kohta on toodud sõjastatistilises kirjelduses järgmisi andmeid: „Varbola asub Nissi kihelkonnas Põlli m. lähedal. Eestlaste vabadusvõitluses XIII sajandil on see kindlus eten-danud tähtsat osa. Fortifikatsioonilistes põhijoontes Varbola sarnaneb „Allolinnale“, kuid ta on kõigilt võimsam. Kivid, mida on kasutatud kaitsemüüride ehitamiseks, on suuremad kui „Allolinnas“ müürides. Varbola kindluse mõõdud on 250×200 sammu. Kividest kaitsevalli paksus kuni

6 sülda, valli varemete kõrgus 3,5—5,0 sülda. Põhjas ja lõunas on värvate asukohad Värvavad on omal ajal olnud ühendatud kaitsevalliga soodsalt kohandatud aparellidega. Kindluse varemeid katavad puud ja tihe põõsastik.“

Sellisel on Varbola varemeid kirjeldatud keisri käsul koostatud sõjastatistilises kirjelduses aastal 1852. Käesoleval juunil oli võimalus Varbola varemeid vaadelda põhjalikult kaitseväge topograafilistel töödel, milliseid sooritatakse Eesti kaardi valmistamiseks. Eesti topograaf, märkides kaardi-mõõdu võimalustes planšetile meie territooriumi tänapäeva, pühendab suurima tähelepanu kohtadele ja esemetele, mil tähtsust meie ajaloole. Kui kõik ei leidu avalikkusele kuuluvalt kaardilt, siis, nagu tähendasin eespool, on kaardi mõõt siin tõmmanud

*) Polkovnik Minckvitz: Vojenno-statističeskoje obozrenije Rossijskoj imperii. Estländskaja gubernija. VII, 3 — 1852.

Osakene Varbola kindluse varemete vallist. Valli paksus võimaldab tema harjal liikuda mitte ainult inimestel, vaid ka raskeil kahureil täies raskenduses. Põline münd on valli kivide vahele poetanud oma juured.

piirid. Kuid vastavaid andmeid kogutakse ja vastav ajalooline kartograafiline materjal saab edaspidi leiduma Kaitsevägede staabis.

Vene sõjaväe topograaf leitnant Sarring, kes 1899. a. on plaanistanud Varbola ümbrust, on kindluse varemed „võimsa“ vallina märkinud kaardile ja juurde kirjutanud *стар. укрѣп.* (star. ukrep. = vanaaegne kindlustus). Varbola varemed tulevad liig võimsalt esile, neist ei saa tähelepanuta mööduda ei oma inimene ega võoras.

Tänapäev Varbola varemetel kasvavad tugevad puud ja lopsakas põõsastik. Varemeid ümbritseb tihe mets. Nad on varjatud rändaja

Suur kivi tammikus Varbola muistse kindluse varemete lähedal. Traditsiooni kohaselt olevat kivi muistsetel aegadel kasutatud ohvririkivina.

vaate eest. Vene kindralstaabilt antud möödud varemete põhiplaani ja valli kohta vastavad üldjoontes tõele.

Kindluse avaral siseplatsil on omakord varemeid, mis osutuvad muistsetele kindluse siseehitustele. Üks trehtritaoline süvis viitab kaevule, ja teisi. Kindluse müüride vahetus läheduses põhjast ja kirdest kasvab tänapäev varjurikas tammik, mille puude koostis näitab, et tammik on iidne. Tammikus asub suur umbes 25 m³ põline kivi. Selle kivi kallal, kohalike traditsioonide kohaselt, et võidelda eestlaste ebausuga, olevat ristiusu vaimulikud tarvitanud oma võimu nii tule kui haamriga veel hilisematel aegadel. Kivi läheduses on selle tunnuseks, et keegi on teda

Tee läbi tammiku (muistse hüe) kindluse põhjavärvast suure kivini (ohvririkivini).

tahtnud hävitada, suuri ja vähemaid kilde. Kuid kivi püsib ja tõmbab enesele lähelepanu. Varbola varemed ja varemete ümbrus ka tänapäev kõneleb, et selles kindluses on elanud ja valitsenud kord võimsad isandad. Kui meenutada, et muistset Eesti Maapäeva peeti Raikülas, mis asub vaevalt 20 km kaugusel Varbolast, ja võrrelda Varbola võimsaid varemeid XIII sajandist teiste Eesti maalinnade jäänustega, siis tahtmatult hakkad otsima sidet Raiküla maapäeva ja Varbola vahel.

Meie esiisade riiklikku korda ja riigikaitset on uuritud ja uuritakse suure innuga. Varbola vare-

metel peaks tundma iga kaitsevaelane edasi-
lökkamatut kohustust kõigiti jõukohaselt
kaasa tõmmata oma esiisade sõjanduse uuri-
mises, ja iga kodanik peaks siin tähele
panema, milliseid ohvreid olid muistsed

eeslased valmis kandma oma vabaduse säi-
litamiseks — Varbola varemed kõnelevad,
et siin on kord asetsenud XIII sajandi forti-
fikatsiooni suurteoseid.

Juuni, 1936.

Kokkuvõtlikke märkmeid itaallaste sõjalisest tegevusest abessiinlaste vastu.

Kapten H. Onni.

Sissejuhatus.

Itaalia-Abessiinia sõda võib lugeda enam-
vähem lõppenuks, kuigi itaallastel tuleb
kahtlemata veel teha suuri pingutusi Abes-
siinia lõplikuks allaheitmiseks ning puhas-
tamiseks vaenulistest salkadest. Ehkki ni-
metatud sõja kohta pole seni ilmunud üldisi
kokkuvõtteid, eriti aga sõda analüütiliselt
ning tervikult vaatlevaid kirjutusi, osutub
siiski võimalikuks üldjoontes vaadelda itaal-
laste tegevuse põhimõtteid ja iseloomu seni
välismaa sõjaajakirjanduses ilmunud sõja-
tegevuse kirjelduste põhjal. Käesolevas ar-
tiklis püütakse seda teha peamiselt „Militär-
Wocheblatt'i" 1936. a. numbrite järgi, tehes
järeldusi sõjategevuse kirjeldustest ja tuues
esile sõjategevuse olulisemaid momente.
Seega enesestmõistetavalt võib käesolevas
kirjutises esineda vääratusi, eriti kuna all-
järgnevad read sisaldavad subjektiivset
analüüsi ning sellest tingitud järeldusi; pea-
legi on meil käepärast olevad andmed ja
kirjeldused puudulikud ning katkendilised.

Asudes vaatlema itaallaste tegevust abes-
siinlaste vastu, tuleb märkida, et itaallaste
saavutiste erapooletul hindamisel põrkame
teatud raskuste vastu, kuna puuduvad
üksikasjalisemad andmed üldise olukorra,
maastiku ja abessiinlaste täpsamate jõudude
kui ka nende vastutegevuse ja selle iseloo-
mu kohta. Seega võib-olla mõningad itaal-
laste saavutised omandavad algul suurema
ja tähtsama ilme, kui see ehk tegelikult
õigustatud. Sellele vaatamata võime siiski
teha nii mõndagi tähtsat järeldust modern-
sõja kohta, eriti mitmesuguste väeliikide
(m. m. osad, lennuvägi) ja teenistuste (ta-
gala korraldamine, vägede hooldamine,
transport jne.) tegevuse kohta. Vastavalt
revideeritutena need järeldused võivad saa-
da kohaldatud ka teises olukorras ning teis-
tes sõdades, eriti kui kõrvaldada Aafrika-
sõja eritingimused ning mõju.

Itaalia-Abessiinia sõda oli küll koloniaal-
sõda, kuid itaallased pidasid seda moodsa
sõjakunsti kõigi nõuete kohaselt Euroopa-
sõja maastaabis ja vahenditega. Itaallased
asusid sõtta täiesti ettevalmistatult, tegid
sõja kestel suuri pingutusi ja panid välja
sõjaliselt oma parima. (Ainult Napoli sad-
damast saadeti Ida-Aafrikasse augustikuu
lõpust septembri lõpuni ümmarguselt 1 mil-
jon tonni mitmesugust sõjavarustust; sõja
esimestel kuudel tõusis Ida-Aafrikasse juur-
desaadetud relvade ja vahendite arv 450 000
püssile, 11 500 kuulipildujale, 300 lahingu-
masinale, 80 000 hobusele, hobueesliile ja
kaamelile, 13 000 veoautole jne. 1936. aasta
aprillikuuks oli itaallastel mobiliseeritud
ümmarguselt 1 250 000 meest.) Kuigi abes-
siinlased olid nõrgemad nii moraalselt kui
materiaalselt, mis muidugi ei jätnud mõju
avaldamata sõjategevuse iseloomule ja sõja-
käigu tulemustele, võtsid itaallased sõjapi-
damist väga tõsiselt, tõsisemalt kui seda
ehk olekski nõudnud vastase sõjaline vas-
tupanuvõime. Sellist tõsist suhtumist sõja
läbiviimisesse nõudsid itaallastelt peale
abessiinlaste sõjajõudude eeskätt veel üldi-
ne ebasoodus rahvusvaheline olukord, sõja-
teatri raske murdmaastik, kliima ja vastase
territooriumi sügavus, mis tunduvalt abis-
tasid abessiinlaste vastupanu.

Siinkohal olgu eksiaryamiste ärahoid-
miseks tähendatud, et abessiinlased suutsid
siiski avaldada itaallastele ägedat vastu-
panu ja esialgu küllaltki venitada nende
üleoleku maksmapääsemist, nõudes itaallas-
telt tunduvald ning modernsõja kohaseid
pingutusi ja rohkeid ohvreid. Kui sõda lõp-
pes siiski kiiremini kui mõnel pool arvatud,
siis tuleb seda panna peamiselt itaallaste
suure materiaalse sõjatehnilise üleoleku,
abessiinlaste puuduliku relvarustuse, nen-
de sisepoliitilise ebaühtluse ning nõrkuse,
nõrgavõitu juhtimise ja küllalt tõhusa vä-

lisabi puudulise arvel. Võib kindlasti väita, et abessiinlased hävinesid just itaallaste sõjatehnika purustavate löökide all, võttes korduvalt vastu suuremaid avalikke lahinguid ning avaldades neis lahingutes kauemat ja visamat vastupanu, kui seda oleks lubanud poolte sõjajõudude vahekord. Näib olevat tõenäoline, et jätkanuks algul edukalt kasutatud viivitus- ja taandumislahingute ja partisansõja taktikat, oleks abessiinlased veel praegugi suutnud avaldada vastupanu. Kuid ka sellel juhul oleks kindlasti varem või hiljem järgnenud kokkuvarisemine, seda siis juba itaallaste süstemaatilise manöövri ja pidevalt korduvate löökide tulemusena üleskerkiva moraalse ning materiaalse väljakurnamise tagajärjel.

Üldisi põhimõtteid itaallaste sõjalisest tegevusest.

Möödunud sõjas pääses piltlikult maksusele kindral Baistrocchi poolt Itaalia senatis käesoleva sõja kohta öeldud lause: „tugev sõjavägi suudab hakkama saada kõi-gega.“ Selle lause tõelikkus on seda selgem, kui tugev sõjavägi leiab tegevusse rakendamist äärmise meetodlikkuse, vajaliku ettevalmistuse ja täpsa ettevaatlikkusega ning kui lahingutegevus viiakse läbi kava-kindla süsteemi kohaselt, nagu see sündis itaallaste juures tegevusel abessiinlaste vastu (itaallaste nimetusel „guerra di metodo“).

Itaallaste lahingutegevust, eriti selle juhtimist, läbistas punase joonena püüd leida lahendust otsustava manöövri abil („guerra manovrata“), takistades kõigi abinõudega positsioonisõja tekkimist. Manöövritegevust omakord iseloomustasid laialdased manöövrid kontsentriliste löökidega, eriti aga pealetungid vastase tiibade haaramiseks ja seljataguse äralõikamiseks. Väga tihti avaldus tahe saavutada vastase suhtes „Cannae“ tulemusi. Tiivamanöövritega armastati harilikult haarata abessiinlaste looduslikult tugevaid positsioone (lahingud Tembieni jaanuari ja veebruari lõpul, Amba Aradami vallutamine jne.). Huvitav on märkida, et kontsentrilisi lööke anti alul üksikute kolonnide poolt koondatult, jätkates pärast esimese edu saavutamist pealetungi laiendatud rindel vähemateks osadeks jagatud alakolonnidega. Otsustavatel pealetungidel püüti esialgu saavutada taktikalist võitu, et selle abil hiljem leida võimalusi strateegiliseks ümberpiiramiseks. Otsustavaid lööke anti tavaliselt suurte massidega kas laiematel või kitsamatel rinnetel. Seejuures kasutati vägede järgustamist sügavuti. Masside kasutamist purustavateks löökideks ise-

loomustab piltlikult asjaolu, et põhjarindel veebruarikuu lõpul võtsid pealetungist aktiivselt osa 15 diviisi, teotsedes ras Kassa, ras Seyumi, ras Immru ja ras Mulugeta väekoondiste (kogusummas umbes 80.000 võitlustest aktiivselt osavõtnud abessiinlaste) vastu. Sellele itaallaste jõule lisandusid veel ülemjuhatused varud ja seljataguses olevate kõvendatud laagrite garnisonid (viimastes 25 pataljoni ja 63 patareid).

Suure eduga ja korduvalt leidis aset abessiinlaste purustamine üheaegselt tugeva rindelöögi ja kaugemast rajoonist viidud tiivalöögiga. Eriti Schire lahingus ras Immru vastu veebruarikuu lõpul tuli selline manööver esile, ehkki tiivalöök jäi raske maastiku tõttu hiljaks. Siiski väärib erilist tähelepanu terve armeekorpuse (IV) manöövrirännak tiivalt läbi äärmiselt raske kalju- ja kõrvemaastiku ning metsiku vastastiku 50 km ulatuses 3 päeva kestel. Itaallased ise nimetavad seda manöövrit „fantastiliseks ja koloniaalsõdade ajaloos seni tundmatuks“. Selle rännaku pingutusi iseloomustab asjaolu, et viimasel päeval teostus kogu armeekorpuse varustamine, kaasa arvatud joogivesi ja hobusemoon, lennuväegrupi poolt, kes langevarjude abil toimetas kätte 19 tonni mitmesugust varustust.

Mitte väikese tähtsusega polnud ka vähemate, valitud meeskondadest koosnevate, salkade julged öised kallaletungid taktikaliselt ülitähtsatele punktidele (valitsevate kõrgendike tippudele). Nende kallaletungidega saavutati võimalusi suuremate koonddiste edaspidiseks manöövrile (näiteks Amba Uork'i — „Kuldse mäe“ — vallutamine 27.02.36.).

Üldse väljendus itaallastel tahe ja oskus maksimaalselt ära kasutada kohalikke võite, ühendades neid suurteks edukateks operatsioonideks. Üksikuid operatiivmanöövreid aga suudeti meisterlikult siduda tervikulisteks strateegilisteks ettevõteteks. Nii veebruari lõpul ja märtsi algul põhjarindel 250 km ulatuses ettevõetud löögid abessiinia üksikute väekoondiste vastu andsid lõpptulemusena ühise, laiaulatusliku ning hiilgava saavutise. Üksikute võitude ühendamisel võib märgata ka selget püüdu oma tegevusega ette jõuda vastasest, kiskudes temalt taktikaliselt soodsamaid rajoonid ning paralüüeerides tema enesealgatust juba algusest.

Saavutanud tõsisemat edu, panid itaallased suurt rõhku selle arendamisele ja ära kasutamisele. Kuid eduarendamisel ei tormatud edasi uisa-päisa, vaid arvestati alati reaalseid võimalusi ning eriti tagala korral-

damise vajadusi ja vägede varustamise tingimusi. Korduvalt ja kestvamalt tehti seejuures peatusi peamiselt vajalike ühenduste ehitamiseks. Kuna teedeehitamine oli tavaliselt seotud suurte raskustega ning aegaviitev, tekkisid teinekord pikemad peatused, kui seda oleks lubanud süstemaatiline eduarendamine. Eduarendamisel kasutati sügavat tiivamanöövrit (vastupealetungil Aschangi järve rajoonis, kus hävines neeguse viimne armee) ja laialdast kiilude ajamist vastase üksikute rühmituste vahel, eesmärgiga neid eraldada üksteisest ja võtta nendelt soodsamaid taandumisuundi (näit. ras Kassa ja ras Seyumi surumine veebr. lõpul läände — sõjaliseks tegevuseks ja liiklemiseks äärmiselt ebasoodsale maastikule). Samal ajal aga pandi eduarendamisel suurt rõhku oma äärmiste tiibade julgeoleku saavutamisele. Strateegilist jälitamist teostati üldiselt laial rindel ja kavakindlalt. Nii eduarendamisel kui ka eriti jälitamisel rakendati suure eduga tegevusse tugevajoolisi lennuväekoondisi, motomehhaniseeritud osi ja jalaväe ja ratsaväe „kiirkolonne“. Kuid isegi loodud vastase otsustavatel jälitamistel toodi mõnikord ohvriks kiirus, et süstemaatiliselt viia läbi vallutatud maa-alade puhastamist ja eespoolmärgitud teedeehitamist. Selle allakriipsutamiseks olgu toodud näide, et aprillikuu keskpaiku, kui põhjarindel oli käimas purustatud neeguse jälitamine, leidis itaalia väejuhatas siiski vajalikuks rakendada rindevägedest umbes 120 000 sõdurit teede ehitamisele — abiks seni sellel alal töötavale 50 000 töölisle. Selle tagajärjel võis aktiivseks jälitamiseks kasutada umbkaudselt ainult 60 000 sõdurit.

Tõsisemal kaitsetegevusel itaallased kasutasid sügavat asetust, kusjuures tugevad varud olid paigutatud 3—4 järku. Varud paigutati neisse rajoonidesse, kust oli kõige kergem pareerida sissemurdeid ja üle minna vastupealetungile. Selline kaitsekorraldus leidis kasutamist lahingus Aschangi järve piirkonnas 04.04.36., kui neegus püüdis arendada otsustavat pealetungi. Ka koondatai selleks puhuks kaitserajooni massiline lennuvägi, keda jaotati üle rinde. Lennuvägi pidi korduvate löökidega purustama abessiinlaste pealetungiinu juba enne nende väljajõudmist vastupanupositsiooni eelservera ette. Tegevuse arenedes jäi lennuväe ülesandeks vastase asetuse sügavuse ning varude selgitamine. Ühtlasi pidi ta võitlema varude vastu, takistades nende õigeaegset tegevusse astumist.

Kogu sõja kestel leidsid tihti aset vägede kiired ümbergrupeerimised ja väekoondiste

koosseisude laialdased muutmised vastavalt tekkinud olukorrale. Seejuures kasutati ohtrasti autotransporti. Nii näiteks paigutati „Assietta“ diviis 18 tunni jooksul 650 veoautol Makalle'st Adigrat'i (üle 100 km). Schire lahingust võttis osa üks grupp 14,9 cm haubitsaid, milline, tulles lõuna poolt Makalle't, oli 3 päevaga läbinud umbes 500 km autotranspordile võrdlemisi raskeid teid. Samaks lahinguks toodi Makalle ümbruskonnast Adua rajooni (umbes 150 km) veoautodega 1000 hobueslit, et kergendada II armeekorpusse juurdevedu. Kindral Strace motomehhaniseeritud „kiirkolonn“ koosseisus 3000 meest läbis 500 masinal 4 päevaga 380 km, olles ümberpaiknemisel Asmara'st Om Ager'isse. Liikumisel Addis Abeba peale moodustati motomehhaniseeritud kolonn umbes 1600 masinast. Ülirasketes tingimustes läbis see kolonn 10 päevaga 400 km. Kui neile näidetele juurde arvata veel motomehhaniseeritud väeosade laiaulatuslikud ja tihti rasketes teoludes teostatud manöövrid ja mehaanilise vooitranspordi tegevuse, saame selge pildi praegusaja moodsa mehaanilise transpordi võimetest. Seda mõistsid väga hästi itaallased, kes alates sõja algusest jätkasid saavutatud kogemuste põhjal oma sõjajõudude intensiivset motoriseerimist. Itaallaste tõekspidamisi sellel alal väljendasid piltlikult alamriigisekretäri kindral Baistrocchi seletused senatis mehaanilise transpordi silmnähtava paremuse ja vastuvaidlemata suuremate võimete kohta võrreldes loomatranspordiga. Itaallaste kogemused on seda tähelepanuväärivamad ja tõsisemad, et nad on saavutatud teedeveases, vähe kultuurises ja raske murdmaastikuga Abessiinias. Kuid siiski ei tule unustada neid kolossaalseid pingutusi teedeehitamise alal, mida itaallased tegid sõja jooksul, ja millest üksikasjalikumalt allpool.

Erilist tähelepanu väärrib asjaolu, et kogu sõja kestel teostus itaallastel alaline jõudude kõvendamine Aafrikas, uute emamaal saadetavate väeosade näol, et kiiiresti saavutada otsustavat ülekaalu ning sõja lõppu. Selles mõttes ei põrgatud tagasi suurtest materiaalsetest kuludest ega lastud end segada järjest edukamaks kujunevast tegevusest ning juba saavutatud võitudest. Mida rohkem näis lähenevat lõplik võit, seda suurema intensiivsusega jätkati materiaalse ülekaalu suurendamist ja värske vägede juurdevedu. Jõudude koondamisel Aafrikasse ei lastud end kuidagi eksitada ka vahepeal Euroopas ähvardavaks kujunevast välispoliitilisest olukorrast. Ühtlasi võeti tarvitusele kõik abinõud, et katta end kol-

manda, asjast huvitatud riigi vastu (vägede koondamine Liibiasse, Egiptuse ja Sudani piirimaadesse, lennuväe ja laevastiku tegevus Vahemerel jne.). Samuti püüti igati tõsta oma võitlusvõimet Euroopas, et vältida võimalikke üllatusi. Kõigest sellest võib järeldada, et suurriigid, astudes agressiivsesse sõtta, teevad kõik neist oleneva, et kiiresti saavutada lõpliku võidu. Eriti näib see tahe maksvusele pääsevat nõrgema vastase suhtes, et kiiremini võtta rahvusvaheliselt päevakorralt delikaatne sõjaküsimus ning arvatavasti ka kallaletungiohvri iga-sugused abistamise võimalused.

Mis puutub kõrgema juhtimise korraldamist itaallaste juures, siis oli see lahendatud otstarbekalt ja painduvalt kõrgemate juhtide komandopunktide viimisega võimalikult lähemale võitlusrindele. See asjaolu aitas tunduvalt kaasa manöövri edukale läbiviimisele väga kiiresti hargnevas ja muutuv olukorras. Isegi ülemjuhataja marssal Badoglio viis otsustavate lahingute ajal oma komandopunkti Makalle'st võitlusrindesse otsemasse lähedusse — telkidesse, võttes kaasa ainult oma staabiülema, selle abi, suurtükiväe ja lennuväe juhid ja armeeseneri. Ülemjuhataja staabi operatiivosakond koosnes sellel korral ainult ühest kolonelist ja ühest majorist. Ülemjuhataja käsutuses seisis alaliselt lennuk, millega ta väga tihti võttis ette lendusid väekoondiste staapidesse. Üldiselt leidsid lennukid laialdast kasutamist kõigi väekoondiste juhtide poolt juhtimistegevusel.

Sidepidamise raskuspunkt lasus itaallaste juures raadiojaamad. Põhjarindel, otsustavates veebruarikuu lõpu ja märtsi alguse lahingutes, töötasid pidevalt vähemalt 800 raadiojaama. See arv näitab piltlikult nimetatud sidevahendi laialdast kasutamist kõigi väeliikide poolt. Eriti rohkearvuliselt olid raadiojaamadega varustatud suurtükiväeüksused (kaasa arvatud patareid).

Kuna valitseb arvamus, et Itaalia-Abessiinia sõja võitsid peamiselt lennuvägi, motomehhaniseeritud üksused, suurtükivägi ja eeskujulik tagala ning varustamise korraldus ühes teedeehitusameti tegevusega, siis vaatlеме neid väeliike ja teenistusi ning nende tegevust üksikasjalisemalt.

Lennuvägi.

Sõja algades koosnes itaalia lennuvägi Ida-Aafrikas umbes 300 lennukist, milline arv kasvas sõja lõpuks vähemalt kahe- võibolla isegi kolmekordseks.

Itaallased panid erilist rõhku oma len-

nuväe kohaldamisele teotsemiseks Ida-Aafrika eritingimustes. Vahetult enne sõja algust ehitati mootoritesse kompressoriid, et võimaldada takistamata töötamist palavas troopikakliimas ja hõredamates atmosfääritingimustes. Ühtlasi asendati puuosad terasega ja tuiskliiva kahjuliku mõju ärahoidmiseks veejahutused — õhujahutajatega. Ka loodi sõja alguseks kui ka järjekindlalt sõja kestel rohkesti aerodrome ja suuremaid maandumisplatse. Nii näiteks jaanuarikuu lõpul oli põhjarindel kasutada 30 aerodroomi ja suuremat maandumisplatsi ja lõunarindel — umbes 60.

Olenevalt koloniaalsõja iseäraldustest, lennuvägi ei teotsenud täiesti iseseisvalt, vaid lähemas kontaktis maaväe koondistega, seistes viimaste käsutuses. Lennuväe ülesanneteks olid: lähedane ja kaugel luure, õhurünnakud kas vahetus seoses maavägede tegevusega või iseseisvalt, taktikaline ja operatiivne sidepidamine, vägede varustamine laskemoona, elutarvete ja veega ja propaganda teostamine vaenlase keskel. Seega võib lennuväe tegevust teataval määral vaadelda universaalse väeliigi tegevusena: jalaväena — osavõtmine jalaväelahingutest kuulipildujatulega ja kergete pommidega, ratsaväena — luure, jälitamise ja katte teostamine, suurtükiväena — kaugpommited keskmete ja suurte pommidega ja transpordina — iga-suguse varustuse juurdevedu.

Lennuväel tuli ületada äärmiselt raskeid ilmastiku, atmosfääri, startimis-maandumise, hädamaandumise, kõrge- ja kauglennu, orienteerimise ja vaatluse tingimusi, mis olenesid Ida-Aafrika kliimast, mäestikust, metsikust ja kinnisest ning vähekuultuursest maastikust ja suurest tegevusväljast. Lennuväe teotsemisoolud Abessiinias polnud kuidagi võrreldavad Euroopa-oludega. Kui lennuvägi siiski suutis terves ulatuses täita temale pandud ülesandeid ja mängida otsustavat osa, siis näitab see praegusaja moodsa lennuväe väga suuri võimeid.

Üldiselt peab tähendama, et itaalia lennuvägi avaldas võrdlemisi suurt moraalset mõju (peale materiaalse mõju) abessiinia sõjaväele ja elanikkonnale, kuid just mitte nii suurt ega kiiret, kui seda algul arvestasid itaallased. Selle peamisteks põhjusteks tuleb lugeda Abessiinia erilist maastikku, hõredat asustamist ning suuremate elukeskuste puudumist. Abessiinia väeosad suutsid mõnikord küllaltki visalt välja kannatada lennuväe korduvaid ja intensiivseid õhurünnakuid. Tuleb vaid meenu-

tada Gorohai garnisoni vaprat vastupanu ligemini 4 nädala kestel. Ka Makelle rajoonis ettevõetud vastupealetungil viibisid abessiinlased nädalate kestel lennuväe alalise pommisaju ja kuulipildujatule all, kuid läksid ikkagi julgelt edasi. Samuti ras Desta väed pidid Somalirindel võtma vastu kestvaid õhurünnakuid, suutes võrdlemisi kaua püsida võitlusvõimelistena. Üldiselt suutsid abessiinlased võrdlemisi ruttu kohaneda õhusõjaga moondamise, maastiku kasutamise ja igasuguse päevase liikumise lõpetamisega õhuohu üleskerkimise ajal. Ka kasutasid nad väeosade rännakuteks ja varustuseks juurdeveoks ohtralt pimedaid öid. Moondamises läksid abessiinlased isegi nii kaugemale, et ehtasid pettelaagreid tähelepanu äraakiskumiseks tõelistest asukohadest.

Asudes vaatlema itaalia lennuväe üksik- asjalist tegevust, peab märkima, et operatiivselt ja strateegiliselt lennuvägi mängis kaaluvat osa manööversõja pidamise hõlbustamisel ning positsioonisõja tekkimise vältimisel. Võimaluse korral püüti teda kasutada massiliselt. Alates sõja algpäevadest segas ja takistas ta abessiinlaste koondumist ja hargnemist laiaulatuslike kallaletungide ja liikumiste jälgimisega. Sellel tegevusel luureüksused teostasid päevast-päeva kaugluuret ja kutsusid raadio abil kohale pommituslennuväge, kes siis juba ründas vastase kolonne ja massilisi koondisi. Ka teostas lennuvägi tähtsate kaugelasuivate maastikuesemete ja varustuskolonnide süstemaatilist pommitamist. Selliste õhukallaletungidega väsitati ning kurnati abessiinlasi, lõhuti nende võitlusmoraali ja takistati kavakindlat juurdevedu (viimast eriti tagajärjekalt lõunarindel). Pommituste ulatusest ja läbiviimise tingimustest annavad näite käepärast olevad andmed Neghelli rajooni pommitamiste kohta: 9 päevaga pilluti 39.027 kg pomme, kusjuures lennuväeüksustel tuli selleks iga päev edasi-tagasi lennata 400 km (baas Lygh-Ferrandi aerodroomil). Eduarendamisel ja jälitamisel lennuvägi teotses väga energiliselt ja võimaluse korral lakkamatult, suurendades operatiivseid tulemusi. Pärast Schire'i lahingut jälitas ta ras Immru väeosi vahetpidamata 7 tunni jooksul. Pärast Ambra Aradami vallutamist, alates 15. 02. 36., jälitas lennuvägi paari päeva kestel ras Mulugheta purustatud väekoondist ning sundis abessiinlasi taanduma 40 km sügavuses, kuigi itaallaste maaväed jäid maha. Sellest tegevusest võttis osa umbes 170 lennukit, pildudes 170 tonni pomme.

Taktikaliselt lennuvägi toimetas lühimaalist luuret, asendades selles mõttes edukalt ratsaväge. Möödunud sõjas tõusis esile ka eriline lennuväeluure liik — eelluure motomehhaniseeritud kolonnide teede ja liikumisuundade tundmaõppimiseks. Üldse lennuvägi töötas väga tihedas kontaktis soomusosadega, eriti aga eraldi teotsevate motomehhaniseeritud kolonnidega (näiteks kindral Strace „kiirkolonniga“). Korduvalt lennuvägi valmistas ette, saatis ja kattis soomusosade rünnakuid, olles nende „silmaks ja rusikaks“ (näiteks pommitati Neghellit 26 lennuki poolt, viimasel silmapilgul enne kindral Graziani soomusosade sissesõitmist). Ka tavalistele eelosadele kujunes lennuvägi tee ettevalmistajaks ning puhastajaks, seda eriti tugevate toetuspunktide vallutamise abistamisel.

Jalaväe lahingutest võttis lennuvägi osa reeglipäraselt peaaegu alati, saates oma jalaväge pommituste ja kuulipildujatulega või otsides üksi lahendust seal, kus jalavägi ja suurtükivägi raske maastiku tõttu polnud suutelised võitlema. Ka tuli lennuväel tihti anda otsustavaid vastulööke tugevate koondistena, nagu näiteks lahingus Aschangi järve rajoonis, kus ühel juhul lennuväe vastulöögi rühm koosnes 62 lennukist. Nii mõnigi kord pidi lennuvägi katma oma väsinud jalaväge vastase intensiivse ja pideva pommitamise ning ründamisega, võimaldades jalaväele lühemat puhkust (veebruarikuu lõpul Alagi mägipositsioonide rajoonis). Ka lasus lennuväel eraldi teotsevate koondiste ja kolonnide tiibade julgestamine ning katmine. Kaitsetegevusel, massiliselt kasutatuna, püüdis ta vastast tabada juba enne jõudmist vastupanupositsiooni eelserva ette ja teostas vastulööke.

Itaalia vägede varustamisel nii laske- moona kui ka elutarvetega mängis lennuvägi möödunud sõjas tähtsat osa. Selles mõttes omas ta suurema tähtsuse Eritrearindel, kus rasked maastikuolud takistasid auto- ja hobusetranspordi reeglipäraselt teotsemist. Varustuse juurdetoimetamist teostasid nii üksikud lennukid kui ka selleks määratud terved eskadrillid, pildudes varustust vägedele tarbekorral langevarjudega. Kõige paremini selgitavad seda tegevust alljärgnevad näited. Schire lahingus lasus 1 päeva kestel kogu IV armeekorpusse varustamine lennuväel, kes toimetas kohale (Adi Abo metsikusse ja kõrvemaastiku rajooni) 19 tonni toidu-, keerdi- ja lahingumooni. Märtsikuu algul hoolitses lennuvägi III armeekorpusse varustamise eest, kui korpusse tagalaasutised ei suutnud jõuda järele jär-

jest tegevussuundi muutvatele vägedele. Samuti varustas ta Danakili kõrves teotsevad osi ja kindral Strace „kiirkoloni“, kui viimane oli pealetungimas Gondar'ile (Tana järve rajoonile). Haussa-sultanaadi vallutamine osutus võimalikuks ainult tänu asjaolule, et kogu pikaleveniva operatsiooni kestel varustasid iseseisvalt teotsevat motomehhaniseeritud koloni kõige vajalikuga 25 erilennukit. Aprillikuu keskpaigu, kui Eritrea pärismaalastekorpus (18.000 inimest ja 9 000 looma) vastase jälitamisega oli eraldatud autotranspordi-võimelistest teedest, toimetas lennuvägi mitme päeva kestel temale kogusummas 120 tonni elutarbeid.

Mis puutub aerodroomide kasutamisse, siis pidi see olema eeskujulik, eriti aga vähemate juures. Käepärase näitena olgu toodud, et 23.01.36. teostus võrdlemisi väikesel Makalle aerodroomil 11 tunni kestel üle 100 stardi lahinglennuks. Sama aerodroom ei võimaldanud aga Tembieni lahinguks juurdetoodud suurematel lennuväekoondistel maanududa. Nendele tugevatele koondestele anti lahingkäsud õhus ning suunati rünnakutele eriliste juhtimislennukite poolt.

Motomehhaniseeritud väeosad.

Motomehhaniseeritud väeosadele osutus Itaalia-Abessiinia sõda tegelikult esimeseks reaalsemaks ning tõsisemaks katseks. Selle katse tõsidust suurendas veelgi asjaolu, et katse sündis motomehhaniseeritud väeosadele ebatavalises olukorras ning ülirasketes tingimustes — teedevaeses, vähekultuurises ja looduslikult raske maastikuga Ida-Aafrikas, mis tasandas abessiinia sõjaväe tangitõrje nõrkuse. Esitatud katse itaalia motomehhaniseeritud üksused sooritasid hiilgavalt, tõestades moodsate ja massiliselt motomehhaniseeritud osade suuri võimeid. Ühtlasi näitasid nad, et moodsad motomehhaniseeritud osad on suutelised teotsema ka ebasoodsates ja rasketes maastiku- ja teestikutitingimustes, polegi nii väga õrnad, võivad teotseda pikemaajaliselt ning peagu täiesti iseseisvalt ja suudavad saavutada suuri tulemusi. Igatahes itaallaste kogemused on reaalsed ja neid tuleb arvestada, tehes vastavaid järeldusi.

Arusaadavalt kergendasid motomehhaniseeritud osade tegevust itaallaste pingutused uute teede ehitamise alal ja motomehhaniseeritud osadega lähemas kontaktis töötav lennuvägi ja pionierid. Kuid see ei vähenda motomehhaniseeritud osade saavutusi. Et itaalia motomehhaniseeritud väeosad ei võtnud pidevalt osa lahingutest

ja nende tegevusse rakendamine sündis eriolukordades, on ka täiesti arusaadav motomehhaniseeritud üksuste eriomadustest, ülesannetest ja tegevusse rakendamise eeltingimustest.

Itaalia motomehhaniseeritud väeosade ülesanneteks möödunud sõjas olid: vastase sügavad haaramised tiivamanöövri olukorras ühes tegevusega seljataguse ja ühenduste vastu, löökide andmine vastase kaitserinde läbimurdmisel, eduarendamine, jälitamine, luuretoimetamine ja iseseisvate operatsioonide teostamine üldisest võitlusrindest kaugel asuvates rajoonides.

Motomehhaniseeritud osade tegevusse rakendamisel avaldus tendents neid kasutada suuremajooliste kolonnidena. Tähtsamat osa nad etendasid lõunarindel, kus maastik oli selleks üldiselt soodsam.

Et saada üldpilti motomehhaniseeritud osade võimetest, teostatud manöövritest ning ületatud raskustest, vaatleme käepärase andmete piirides motomehhaniseeritud väeosade tegevuse nelja erijuhtu.

Jaanuarikuu lõpul ja veebruari esimesil päevil Somalirindel kindral Grazianilt saavutatud suurt edu tuleb kirjutada peamiselt rohkete motomehhaniseeritud üksuste ja suurearvulise autotranspordi arvele. Sellel operatsioonil motomehhaniseeritud väeosad katsid 4 päeva jooksul umbes 400 km. Läbi murret teostav peakolonn, kes tungis peale kindral Graziani isiklikul juhtimisel Torbi kaudu Neghelli'le, koosnes ümmarguselt 1100 mehaanilisest sõidukist ja lahingumasinast. Koloni inimjõud ulatus 7000 mehele, kusjuures kõik itaallastest-väeosad olid motoriseeritud ja ainult pärismaalaste väeosad liikusid jalgsi. Kolonil oli kaasas 14 päevaks 300 tonni elutarbeid ja 75 000 liitrit vett (60 tankautot) ja 150 tonni täienduslaskemoona. Huvitav on märkida, et raskete teolude tõttu pidi kolonn peagu alaliselt liikuma 1. käiguga.

Täiesti iseseisvalt teostus motomehhaniseeritud väeosade poolt (nende suuruse ja koosseisu kohta puuduvad andmed) Haussa-sultanaadi vallutamine veebruarikuu esimesil päevil. Selle operatsiooni eel käis umbes 2 kuu jooksul põhjalik lennuväe luure liikumissuundade kindlaksmääramiseks ning teede ja vahepealsete peatuslaagrite valimiseks. Operatsiooni esimene osa, 230 km ulatuses, teostus peagu põrgulikul kõrve- ja mägimaastikul, millel vaheldus liiv, laava ja basalt ning olid kasutada ainult viletsad karavaniteed. Kogu operatsiooni kestel lasus koloni täielik varustamine 25 erilennukil, kellele loodi ope-

ratsiooni arenedes uusi maandumiskohti ja laagreid, paigutades neid vajaduse kohaselt järjest kaugemale. Kolonni varustuslaagritesse koondati lennuväe poolt suured tagavarad — ühel juhul 20 päeva vajadused. Taktikalis-operatiivülesanneteks oli kolonni kasutada alaliselt 10 lennukit.

Erilist tähelepanu väärib kindral Strace „kiirkolonni“ tegevus pealetungil Om Agerist Gondar'i 20.03.—01.04.36. See kolonn koosnes ainult motomehhaniseeritud üksustest — kokku umbes 3000 inimest ja 500 mitmesugust masinat (2 pataljoni, 1 suurtükiväegrupp, 1 eskadron kergeid lahingumasinaid, 1 raskekuulipildurieskadron ja 1 sega pioneri-sidekompani). Tema ülesandeks oli abistada II ja IV armeekorpuspealetungi Takazze jõe, Sudani ja Tana järve kolmnurga puhastamisel, tungides peale eesnimetatud väekoondiste vasakult tiivalt. Kolonnil ületada tulnud raskusi iseloomustab järgmine olukord: juba ümberpaiknemisel Asmara'st pealetungi lähterajooni kolonn teostas 4 päevaga 370-km matkarännaku, kuna pealetungil Om Agerist Gondar'ini läbis ta 12 päevaga 240 km, kusjuures maastiku kõrguse vahe lähterajoonist lõpumärgini tõusis 500 m-ilt 2783 m-ini merepinnalt ja enamik liikumist teostus kehval karavaniteel. Kogu tegevuse kestel valitses tappev troopikapalavus. Tihti mehaanilised sõidukid ei pääsenud muidu edasi, kui kaasasolevate raskete vedajate (traktorite) abil. Matka viimasel osal, Arcai mägestikus 60 km ulatuses, tõusis kasutatav karavanitee mõnikord niivõrd järsult, et kolonni edasipääs osutus võimalikuks alles pärast järskuste purustamist lõhkeainetega ning vastavate teejuppide ehitamist. Selleks tuli korduvalt teha mitmepäevalisi peatusi ning oodata pioneride töö tulemusi. Need korduvad ja kestvad peatused võimaldasid abessiinlastel õigeaegselt lahkuda Gondori rajoonist ning pääseda seal sulgeda ähvardavast rõngast. Viimasel 10 km enne Gondori tekkis kaljusel teel järjekordne peatus, mispärast kindral Strace jättis maha masinad ja liikus linna jalastatult, jõudes üheaegselt kohale ida poolt tulevate Eritrea-brigaadidega.

Et motomehhaniseeritud osad võivad üli­raskel mägimaastikul ja põhjalikku parandust vajaval viletsal teel matkarännaku­ga ka võrdlemisi kiiresti järele jõuda, kui nende ees liikuv ratsavägi ja kerge jalavägi puhastavad teed vastasest ja kui tee parandamiseks ning liikumise kohaldamiseks rakendatakse massilist inimjõudu, näitab itaallaste motoriseeritud kolonni lii-

kumine sõja viimastel päevadel Addis Abeba peale. Seda rännakut itaallased ise nimetavad „raudse tahte rännakuks“. Nimelt Dessie'st Makfud'i, Termaberi kitsuse ja Debra Brehani kaudu Abessiinia pealinna liikuv ja 1600 masinast koosnev kolonn vajas umbes 400 km läbistamiseks 10 päeva. Seejuures kasutatud tee („keisritee“) oli itaallaste seletusel äärmiselt vilets ja võrreldav tavalise külavaheteega. Teel puudusid kõvem aluspind ja korralikumad sillad. Pealegi omas ta autotranspordile mittekohaseid tõuse. Ühtlasi oli ta purustatud paljudes mägikitsustes ja kuristikudes. Korduvalt tuli ehitada uusi teosi ja sildu või parandada olemasolevaid. Milliseid raskusi tuli seejuures kõrvaldada, näitab piltlikult tee kordaseadmise Termaberi kitsuses. Sinna tuli ehitada 35 m pikkune ja 30 m kõrgune kivitamm, seades kohale 1000 kuubikmeetrit raidkive. Sellel tegevusel pidid pionerid ja tööliselised rippuma suuremalt osalt trossidel. Siiski suudeti tamm valmis ehitada 2 päevaga. Marssal Badoglio oma aruandes leiab selle töö kohta ainult ühe sõna — „liigutav“. Rännaku kestel valitses pikemat aega ebasoodus troopikailm, mille lagajärjel põlvini ulatuvas poris jooksid õhukummid korduvalt tühjaks.

Suurtükivägi.

Itaallased püüdsid otsustavamates lahingutes suurtükiväge kasutada massina. Eriti ilmnis see Enderta ja Schire' lahingutes. Amba Aradami rajooni vallutamisel koondati isegi 4—5-kilomeetrilisele rindeosale paarisaja suurtüki tuli. Tihti püüti tugeva suurtükiväe tulelöökidega likvideerida vastase pealetunge. Mõnikord passiivsematel rindeosadel pidi suurtükiväge massiline ülekaal mitte ainult tasa tegema teiste väeliikide nõrkuse, vaid isegi saavutama vajaliku ülekaalu.

Pealetungilahingutes võis korduvalt näha suurtükiväe paigutamist 3-me erikoon­disena: igal tiival ja rinde keskosas üks koondis. Need eraldi asuvad koondised pidid vajaduse korral siiski suutma koondada tuld rinde raskuspunkti rajooni. Tavaliselt moodustati rinde keskosa taga olev koondis tunduvalt tugevamana kui tiibadel olevad (Enderta lahingus 27-st keskmise-kaliibrilist patareist 19 patareid). Tema ülesandeks oli peale muu veel otseselt kaitsta operatsiooni kestel järjest hõredamaks muutuvat rinde keskosa.

Suuri pingutusi nõudis suurtükiväelt sipe­pidamine oma jalaväega. Seda peamiselt

põhjusel, et manöövrigevus hargnes kiiresti ning lühikese aja jooksul vahetusid nii tulistamismärgid kui ka oma jalaväe positsioonid. Parimaks sidevahendiks osutus sellistes tingimustes raadio.

Vägede varustamine.

Vägede varustamiseks itaallased asutasid sügavamas tagalas suuremaid varustulaagreid, laskemoona, intendantliku varustuse, elutarvete jne. koondamiseks. Need laagrid täiendasid omakord rinde eelladusid. Juurdeveo võimaldamiseks ja hõlbustamiseks teostati hiigeltöö teedeehitamise alal. Tarbekorral rakendati juurdeveoteenistusse ka lennuvägi (nagu nägime eespool). Tagala korraldamise ja vägede varustamise aparaat töötas väga intensiivselt ning suutis lahendada selle üliraske probleemi moodsa koloniaalsõja eritingimustes. On päris ilmne, et ainult hästi korraldatud tagala ja eeskujulik vägede varustamine võimaldas itaallastel saavutada kiire ajaga ja võrdlemisi väikeste ohvritega Abessiinia alistumise, mis endistel katsetel ebaõnnestus peamiselt selle ala nõrkuse tagajärjel. On väga iseloomustav, et itaallased ise töid igalpool eriti esile tagala- ja hooldamisala juhtivaid tegelasi (rohked autasud jne.).

Varustamise raskust iseloomustavad alljärgnevad arvud, mis ühtlasi ka tõendavad kõnealoleva sõja suurt ulatust. Põhjarinde veebruarikuu viimaste päevade otsustavates lahingutes oli neljal armeekorpusel kasutada 19 000 000 püssipadrunit, 98 000 suur-tükimürsku ja 200 000 käsigranaati. Juurde-toimetatava varustuse harilik igapäevane hulk ulatus põhjarindel 3500 tonnini, millele lisandus veel erakorraline varustus. Ainuüksi Tembien'i rajooni kindlustustööd nõudsid intendantuurilt 250 000 liivakotti, 430 tonni okastraati, 85 000 raudvaia, 80 tonni lõhkeaineid, 55 000 kaevurriista, 1 200 km telefonikaablit, 190 veetanki, 300 telefoniaparaati jne. Samaks otstarbeks veeti iga päev juurde veel 350 tonni puid, killustikku ja teisi sarnaseid aineid. Erakorralistest pingutustest olenevalt tõusis põhjarindel, otsustavate lahingute ajajärgus, igapäevase juurdetoimetatava varustuse hulk 7150 tonnile. 31.03.—04.04.36. Aschangi järve rajoonis asetleidnud lahinguteks, kus itaallased alul asusid ettevalmistatud kaitsele, oli kahe korpuse täienduseks pandud valmis rinde otsesasse lähedusse 10 000 000 püssipadrunit, 160 000 käsigranaati, 45 000 miinipildujamürsku ja 65 000 kahurimürsku.

Seesuguse hulga varustuse juurdetoimetamine nõudis itaallastelt ka suurt transpordi. Selleks oli neil mõlemal sõjateatril märtsikuu lõpul kasutada 13 000 veoautot ja 87 000 veo- ja kandelooma. Siiski see hiigeltransport pidi tegema tunduvald pingutusi, kui arvestada baaside kaugust ja sõjategevuse laia maa-alat. Napiks kippus jääma kandeloomade arv, mis itaallasi eriti sundis igal sammul ehitama teid autotranspordile.

Teede ehitamine.

Soovides maksimaalselt nii taktikaliselt kui ka strateegiliselt kasutada mehaanilisi võitlusvahendeid ja motoriseeritud transpordi, ehtasid itaallased kolmveerand aastaga sõjateatritel (tagalas ja rindel) 3540 km uusi teid. Need teed on kasutatavad ka raskele transpordile. Valminud teedest oli 15. aprilliks põhjarindele ehitatud 873 km magistraalteid üheaegseks pidevaks liikumiseks kahes suunas (erilaiuse ja vahepealse piirjoonega teed), millised omavad permanentse aluse ja bituumenkatte. 1437 km uusi teid ehitati raidkividest, need lasevad läbi vihma ja omavad erilise laiendatud vahetus- läbilaskekohti (platvorme). Mõned teeosad asuvad mägestikus kivi- ja tsementvallidel, millised kohati tõusevad 12 m kõrgusele. Uutele teedele ehitati üle 20 m pikkusi sildasid umbes 1200 m kogupikkuses, alla 20 m pikkusi sildasid — väga suurel arvul. Suurematest sildadest on umbes 450 m kivist ja betoonist, 240 m rauast ja ülejäänud puust. (Kuivõrd kiiresti esijärgu pionerid suutsid ehitada sildasid, olgu toodud näide, et kindral Graziani viimasel pealetungil — aprilli lõpul — pionerid ehtasid Warandab'i juures 10 tunniga kaks 40 m pikkust ja 10-tonnise kandevõimega silda ja Sceec Hosc'i juures 5 tunniga ühe niisama pika, kuid 5-tonnise kandevõimega silla.) Seega näib liialdamata olevat itaallaste arvamus, et kõnealolevas sõjas on suurima teene üles näidanud teedeehitusamet, eriti kui arvestada ehitamise üliraskeid tingimusi. Teedeehitamise hiigeltöö läbiviimise võimalusi iseloomustab tööliste arv: märtsikuul töötas põhjarindel teedeehitamisel ümmarguselt 50 000 töölist, kellele abiks rakendati massiliselt kohalikke elanikke, eriti aga vabastatud orje (palga eest). Aprillikuu algul anti eesnimetatutele abiks veel vähemalt 50 000 sõdurit.

Ka Itaalias eneses tehti tunduvald pingutusi piiriäärse teedevõrgu ehitamise alal. Nii ehitati Alpi piirile 1935. a. kestel umbes 1200 km uusi teid.

Lõppsõna.

Itaalia-Abessiinia sõda, olles värskeimaks sõjaks, väärib põhjalikumat uurimist ja pakub huvi moodsaima sõjatehnika ja kaasaegsete võitlusviiside ärakasutamise võimaluste vaatlemise seisukohalt. Eriti väärib tähelepanu ning nõuab mõningate uute järelduste tegemist itaalia lennuväe ja motomehhaniseeritud osade tegevus ja tagala korraldamine. Nendel aladel peegeldub praegusaja tõsine realiteet, võimaldades ammutada väärtuslikke õpiseid. Eriti tuleks neid küsimusi uurida väikeriikidel,

et leida otstarbekat lahendust suurriigi lennuväe ja motomehhaniseeritud osade võimaliku väga intensiivse tegevuse pareerimiseks ning halvamiseks või vähemalt sellega seoses oleva ohu vähendamiseks ja aeglustamiseks. Ka tuleb aegsasti teha tõsiseid järeldusi väikeriikide rahvusvahelise julgeoleku ja selle kindlustamise mõttes, et mitte sattuda Abessiinia kurba seisukorda. Igatahes Itaalia-Abessiinia sõja kogemused on tõsiseks hoiatuseks neile väikeriikidele, kes ühel või teisel juhul ning vastu oma tahtmist võivad saada kistud sõtta suurriikidega.

Rahvusvahelised spordivõistlused jaapani kergejõustiklaste osavõtul.

Käesoleva aasta suvehooaja tähtsaimaks sportlikuks suursündmuseks kujunesid 10. juulil Tallinnas Kadrioru staadionil korraldatud rahvusvahelised kergejõustiku võistlused. Peale meie paremate sportlaste nendest võistlustest võtsid osa 8 jaapani kergejõustiklast, kes esinevad augustikuu esimesel päeval olümpiamängudel Berliinis. Äsja möödunud võistlustel esinenud jaapani sportlastest mitmed kuuluvad maailma parimate kergejõustiklaste hulka. „Tõusva päikese maa“ sportlaste esinemist ilmus jälgima rohkel arvul pealtvaatajaid.

Võistlused algasid üldklassi 100 m. jooksuga. Sellele peagi järgnes 100 m. jooks jaapanlaste K. Sasaki ja M. Yazava ning meie parimate kiirjooksjate osavõtul. Nimetatud jaapanlastest esimene on korduvalt jooksnud 100 m. 10,6 ja teine 10,7 sekundiga, kuna R. Toomsalu parim saavutus sel distantsil on 10,7 sek., seega jaapanlased olid võimelised pakkuma Toomsalule tõsiseimat konkurentsi. Näis, et pealtvaatajad ootasid kiirjooksjate jõuproovi erilise huvi ja teatud närvlikkusega, kusjuures vaevalt võidi kindlad olla Toomsalu võidus jaapanlaste üle. Nagu näha, Toomsalu võttis võistlust küllaldase tõsidusega: pärast starti asus peagi jooksu vedama ja võitis jaapanlasi umbes 2-meetrilise edumaaga, mida on ka näha käesoleva kirjutise juures oleval ülesvõttel. Saavutatud tulemusega (10,7 sek.) ta kordas isiklikku, eesti ja staadioni rekordit. Jooksu tulemused:

1. R. Toomsalu (Tall. Kalev) — 10,7, 2.

ja 3. M. Yazava ja K. Sasaki (mõlemad Jaapani) — 10,8.

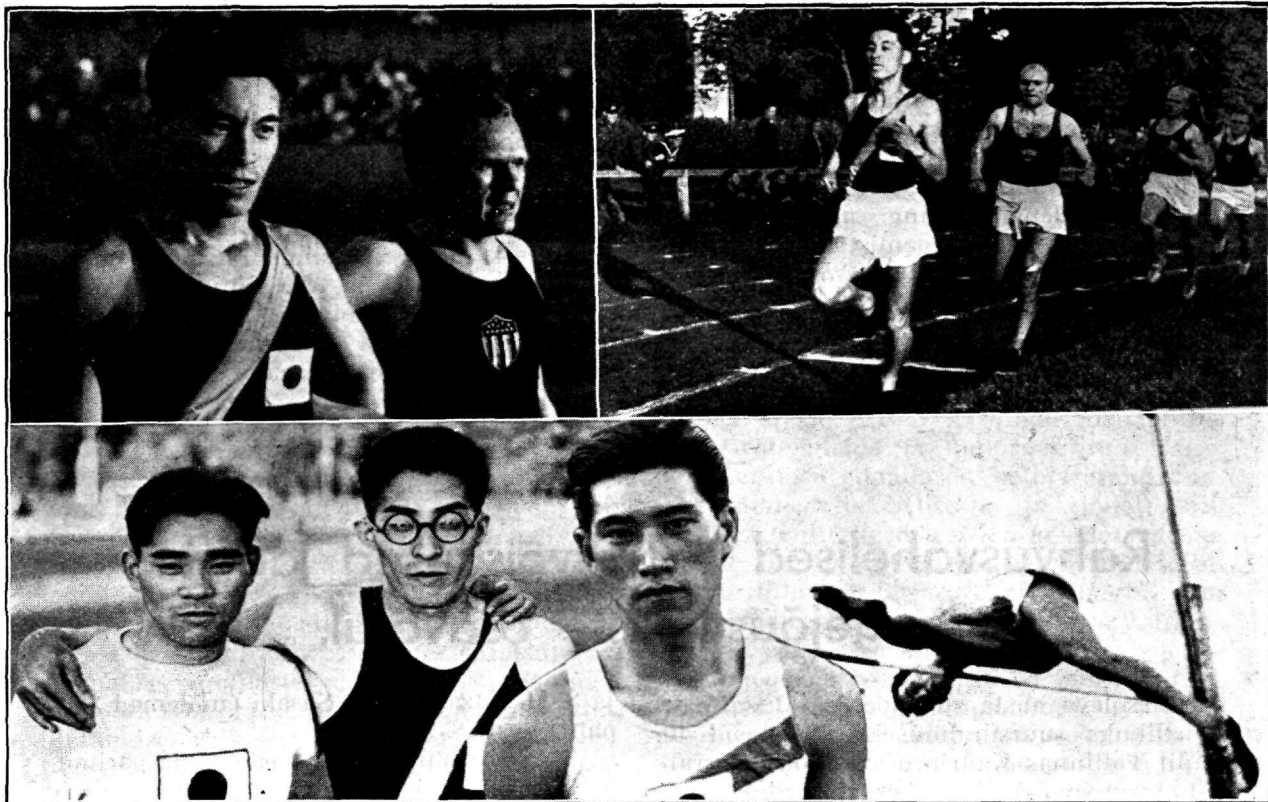
Teivashüppest, peale meie parimate teivashüppajate võttis osa jaapanlane K. Adachi, kes varem on ületanud 4.10 m. Tema katsed 3.80 m ületamisel ebaõnnestusid, mistõttu tuli võitjaks E. Ärman 3.80 ületamisega. Ärman katsetas ka 4.00 m ja ühtlasi eesti rekordi ületamist, mille toimetulekust jäi tal natuke puudu. Teivashüppe tulemused:

1. E. Ärman (ASK) — 3,80, 2. ja 3. K. Adachi (Jaapani) ja R. Kiipsaar (ASK) — 3,70.

400 m jooks kujunes ainult eestlaste omavaheliseks jõuprooviks, sest jaapanlane, kes sellest jooksust pidi osa võtma, jäi võistlustele tulemata Soomes saadud jalavigastuse tõttu. Jooksu tulemused:

1. V. Nesterov (ASK) — 50,7, 2. E. Kulmar (Tall. Kalev) — 50,8, 3. G. Beckman (ASK) — 51,6.

Kolmikhüpe toimus jaapanlaste M. Harada ja K. Togami osavõtul, kes kuuluvad sel alal maailma ekstraklassi, saavutades tänava maailma parimad tulemused. Jaapanlaste hüpped olid eriti võimsad, kusjuures iga hüppesamm toimus jõulise jalatõukega, mis on täiesti erinev meie sportlaste hüppesammudest. Togami hüpped üleastumise tõttu enamikult ebaõnnestusid, millest võis osaliselt olla süüdi pinnalt temale mittesobiv hüpperada ning tahtmine saavutada võimalikult paremat tagajärge. Haradal õnnestus kuuhest hüppest neli, kusjuures vii-

Pilte rahvusvahelistelt spordivõistlustelt 10. juulil.

Ülal vasakul: 1500 m jooksu võitja jaapanlane K. Nakamura (vasakul) ja teisele kohale tulnud U. Uba (paremal). — Ülal paremal: viimasel ringil 1500 m jooksu veab jaapanlane K. Nakamura, temale järgnevad E. Prööm, F. Dunkel ja U. Uba. — All vasakul: maailma parimad kolmikhüppes jaapanlased K. Togami (vasakul) ja M. Harada (paremal). — All keskel: kõrgushüppe võitja jaapanlane Y. Asakuma. — All paremal: jaapanlane Y. Asakuma ületab kõrguse 196 cm.

masel hüppel saavutas kauguse 15.67 m, missugune tulemus on käesoleva aasta maailma parima tagajärje kordamine kolmikhüppes. Täpsalt sama tagajärje on tänava saavutanud Togami. Harada poolt saavutatud tagajärg kolmikhüppes ühes M. Järvisse odaheite tagajärjega on silmapaistvamaid tulemusi, mis üldse Eestis kergejõusliku aladel saavutatud. Kolmikhüppe tulemused:

1. M. Harada (Jaapani) — 15.67, 2. K. Togami (Jaapani) — 14.92, 3. N. Küttis (ASK) — 14.36, 4. E. Järvison (ASK) — 14.00, 5. A. Raska (ASK) — 13.88.

Kaugushüppe kujunes tagajärgedelt erakordselt tugevaks, sest esmakordselt Eestis ühel võistlustel viis meest hüppasid kaugust üle 7 m. Kaugushüppe võitis jällegi jaapanlane Harada, kes viimase hüppega saavutas 7.35 m, ületades staadioni rekordi 1 cm ja võites Toomsalut 2 cm. Kaugushüppes jaapanlaste juures paistis silma

võrdlemisi lühike hoojooks ja eriti tugev äratõuge, kuna eestlaste juures (R. Toomsalu) oli hoojooks väga tugev ja nõrgavõitu äratõuge. Kaugushüppe tulemused:

1. M. Harada (Jaapani) — 7.35, 2. R. Toomsalu (Tall. Kalev) — 7.33, 3. E. Tamm (Tall. Kalev) — 7.12, 4. Y. Asakuma (Jaapani) — 7.11 (ühtlasi kõrgushüppe võitja), 5. K. Togami (Jaapani) — 7.06, 6. N. Küttis (ASK) — 6.76.

Kõrgushüppes meie jaapanlastele konkurentsi ei pakkunud, sest meie parim kõrgushüppaja A. Kuuse haiguse tõttu võistlustest osa ei võtnud. Sel alal jaapanlane Y. Asakuma, kellele kuulub Jaapani kõrgushüppe rekord 2.01 meetriga, ületas kergelt 196 cm ja seega parandas staadioni rekordi 2 cm võrra. Ta katsetas ka 2.02 m ületamist — jaapani rekordi püstitamist, kuid see ebaõnnestus napilt lati riivamisega. Hüppel Asakuma kasutas välisjala hüppeviisi, kus-

juures lühikese hoovõtu juures jala äratõuge oli eriti tugev. Hüppe tulemused:

1. Y. Asakuma (Jaapani) — 1.96, 2. K. Adachi (Jaapani) — 1.85, 3. G. Kalm (Tall. Kalev) — 1.80.

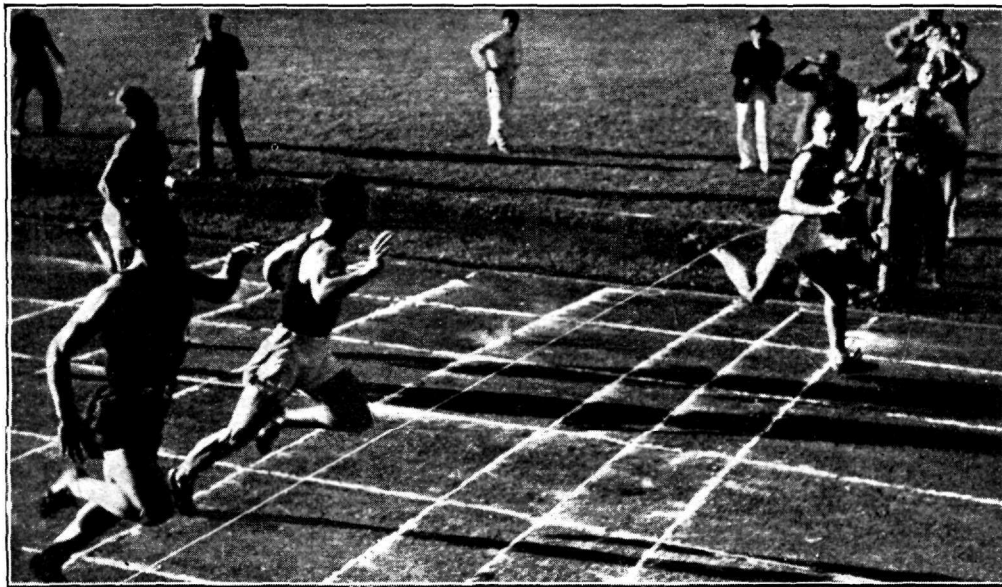
Odaviskest peale eestlaste võttis osa jaapanlane Ueno (võrdlemisi pikakasvuline), kelle parim saavutus on 64.27 m. Võitis G. Sule tema kohta nõrgavõitu tagajärjega. Odaviske tagajärjed:

1. G. Sule (ASK) — 62.83, 2. V. Uiibo (ÜENÜTO) — 60.78, 3. N. Ueno (Jaapani) — 59.81, 4. A. Mägi (ASK) — 59.54.

sulavust ja hoogsust. Temal oleks viimane aeg võtta eeskuju Viidingult, soomlaselt Bärlundilt jt. Kuulitõuke tulemused:

1. A. Viiding (TKS) — 15.76, 2. A. Kreek (Tall. Kalev) — 14.84, 3. K. Tuju (Tall. Kalev) — 12.83.

1500 m jooks kujunes pingelisimaks võistlusalaks, sest peale jaapanlase Nakamura siin esinesid meie 8 parimat keskmaajooksjat. Kohe alul jaapanlane Nakamura asub jooksu vedama ja lõpetas esimesena ajaga 4 min. 1 sek., mis uueks staadioni rekordiks. Selles jooksus suurima üllatuse

R. Toomsalu (paremal) lõpetab 100 m. jooksu esimesena; vasakul jaapanlased K. Sasaki ja M. Yazava jooksevad rind-rinnaga.

Kuulitõukest jaapanlased osa ei võtnud. Siin A. Viiding esines tublilt, kusjuures tema kolm tõuge olid tugevasti üle 15.50 m. A. Kreek seekord 15 m ei küündinud. Tema juures vähene „tagasimine“ on tingitud osaliselt vahest sellest, et pole veel täiesti suutnud kohaneda noorsõduri eluga. Näib, et Kreek on võimeline parandama kuulitõuke tagajärge, kui ta tõukestiili viimistleks. Tundub, et tõuke juures on otstarbetu kuuli tugevasti kaela vastu suruda, mis vähendab tema kuulitõuke

100 m jooksu võitja R. Toomsalu (vasakul); 100 m jooksus teiseks ja kolmandaks tulnud jaapanlased K. Sasaki (keskel) ja M. Yazava (paremal).

valmistas U. Uba, kes lõppsiirgel tugeva hoo- ga möödus E. Prööm'ist ja F. Dunkel'ist ning tubliste lähenes jaapanlasele Nakamura'le. Uba aeg (4 min. 3 sek.) 1500 m jook- sus osutus eesti rekordist paremaks; endine rekord oli A. Jürlau nimel ajaga 4 min. 03,2 sek. Jooksu tulemused:

1. K. Nakamura (Jaapani) — 4.01,0, 2. U. Uba (Tall. Kalev) — 4.03,0 3. E. Prööm (TPS) — 4.04,6, 4. F. Dunkel (Tall. Kalev) — 4.07,4, 5. J. Piliste (ASK).

4×100 m teatejooksu võitis jaapani meeskond koosseisus Sasaki, Yazava, Hara- da ja Togami ajaga 43,5 sek., mis võrdne

eesti rekordiga. Teiseks tuli Tall. Kalevi I meeskond ajaga 44,2 sek.

Üldiselt oma esinemisega võistlustel jaapanlased tõestasid oma rahva kõrget sport- likku taset. Korralikkuses, tublis esinemi- ses ja võistlusinnus jaapanlased jätsid pa- rimad muljed. Vastandiks meie sportlas- tele jaapanlased ilmusid juba tund aega enne võistluste algust staadionile, kus põhja- likult tutvunesid jooksuradadega ja hüppe- kohtadega ning tegid võistlusteks vastavaid eelharjutusi, et igapidi võistlustel paremine esineda. Paljudes asjades meie sportlastel tuleks võtta jaapanlastelt eeskujut.

—i.

Taktika alalt.

Taktikaline ülesanne nr. 2.*)

Kaitsele asumine vastase survele.

Major E. Marguste.

Rühmül I/4. komp. lühike olukorra hinne ja otsus.

Rühmül I/4. komp. asus Engaveres metsas rühma juures, kui kell 1830 saabus kompülilt kirjalik käsk pealetungi katkes- tamiseks ja kaitsele asumiseks. Jaod asu- sid nagu näidatud skeemil.

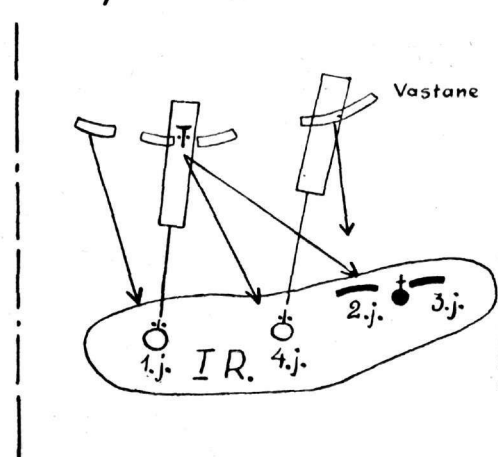
Kk jaod asusid vasakul tiival rünnaku joonel (lähtealusel) ja nende tuli oli suuna- tud vastase rk-le, et viimase tuld maha su- ruda, ja laskurijagude ees asuvale vastase tulepesale (1. jagu ei saa paremal asuvat tulepesa metsa tõttu tulistada), kuna l-jaod rühmüli juhtimisel paremal tiival olid asu- nud rünnakule. Vastase tuli oli aga liiga tugev ja kk-d ei suutnud viimast maha su- ruda, mistõttu l-jagude rünnak ebaõnnestus ja viimased jäid lamama tugeva tule all vastase positsiooni ette umbes 150—200 m kaugusele. Vastase tule tabavust ja mõju vähendas mets. Laskurid varjasid endid puutüvede taha ja jätkasid vastasega tule- võitlust.

Rühmül, saanud kompülilt käsu, hindas lühidalt olukorda alljärgnevalt:

Rühma ülesanne on: katkestada peale- tung ja asuda kaitsele joonele, kus rühm praegu asub, ja püsida kohal kuni kella 2100-ni. Kaitseks määratud löik on lai um- bes 500 m, kuid rühm on koondatud löögi andmiseks umbes 200 m rindele. Rühma asetuses puudub sügavus.

Paremal on side 5. kompaniga ja vasakul II rühmaga. Rühmast on välja langenud 1 surnuna ja 5 haavatuna, kuid meeoleolu on hea.

I/4. komp. asetuse kell 18.30

Vastane on tule poolest ülekaalus, kuid erilist aktiivsust I rühma ees ei ilmuta.

Maastik on kinnine, mis võimaldab rühmal ette võtta asetuses ümberkorraldusi soodsamaks kaitse organiseerimiseks. Kohal tuleb püsida 2,5 tundi. Vastavalt olukorra- le rühmül otsustas: jätta kk jaod kohale, kus nad praegu asuvad, anda neile uued

*) Vt. „Sõdur“ nr. 24—26 — 1936.

tuleülesanded ja võtta tarbekorral ette ainult vähemaid laskeseisukoha parandusi. 2. jagu tõmmata tagasi ja asetada 1. jaost vasakule ja taha, et kaitsta vasakule ulatuvat löiku, mida 1. jagu kinnise maastiku tõttu ei saa teha, kuna 3. jagu tõmmata 50 kuni 80 m otsejoones tahapoole, et luua sügavust.)*

Võtnud otsuse, kutsus rühmül 2. jao ülema, kes lamas lähedal puu taga, enda juurde ja andis oma korralduse temale edasi suuliselt; pärast seda saatis rühmül 3. jao ülema juurde sidevaatleja, kes andis rühma ülema käsu edasi suuliselt (ainult 3. jao ülesande).

Nüüd roomas rühmül 4. jao ülema juurde, kus andis käsu edasi ka suuliselt; siin kirjutas rühmül lühikese mõnerealise üksikkäsu 1. jao ülemale, mille saatis ära sidevaatlejaga.

Käsk kokkuvõetuna võiks olla alljärgne:

Käsk pealetungi katkestamiseks ja kaitsele asumiseks.

**Engavere metsas
20.08 kell 1845.**)**

1. Vastane, saanud juurde abijõude, on tankide toetusel asunud vastupealetungile.
2. Kompani katkestab pealetungi ja asub ajutiselt kaitsele praegusele peatusjoonele.
Esijärk II ja I rühm, kuna III rühm asub varru 300 m kagupool Karu talu.
3. I rühmal praegune peatusjoon korraldada positsiooniks ja avaldada vastupanu kuni kella 2100-ni.
Rühma kaitseleõigu piirjooned:
 - vasakult: Engavere metsa edelaserv s. a. II rühmale,
 - paremalt: väljaulatav Engavere metsa nurk Karust 450 m kirdes ja kraav metsas m. s. a.
4. — 1. jaol jääda praegusele kohale vastutava tuleülesandega flankeerivalt 3. jao ette paremal; kõrval-tuleülesandega vasakule.
 - 4. jaol jääda praegusele kohale vastutava tuleülesandega flankeerivalt 1. jao ette vasakule; kõrval-tuleülesandega paremale.
 - 2. jaol tõmbuda varjatult tagasi ja asuda 1. jaost 100 m vasakule ja tahapoole, kus asuda kaitsele ja katta oma tulega maaala kuni rühma vasaku piirjoone.
 - 3. jaol tõmbuda tagasi umbes 50—80 m, kus asuda kaitsele ja katta oma tulega maaala kuni rühma parema piirjoone.
5. Kompani LP Rätsepast 300 m kirdes tee otsa juures soo serval. Jaoülematel korral-

*) Laskurijagude tagasitõmbamine on käesoleval julul täiesti võimalik, sest maastik on kinnine ja võimaldab seda, kuid lahtisel maastikul oleks laskurijagude tagasitõmbamine ja ümberpaigutamine enne pimeduse tulekut olnud raskesti teostatav ja suurte kaotustega seotud.

**) Kell 1845 sai käsu viimasena 1. jao ülem.

dada laskemoona järeletoomist kk-dele 1,5 tü ja püssidele 0,5 tü.

6. Kerged haavatud saata pat. SP talud „T” juures. Rasked haavatud kanda kompani LP juurde.
7. Minu asukoht 4. jao lähedal.

Umbes kell 1905 sai I rühmül kompülit käsu pärast pimeduse tulekut tagasitõmbumiseks ja uue positsiooni organiseerimiseks. Rühmül hindas uuesti olukorda ja võttis alljärgneva otsuse.

Tagasitõmbumine peab sündima pimedikus ja vastasele märkamatuks. See tuleb läbi viia täies lahingukorras. Esialgu tõmbuvad tagasi kk-jaod; kui viimased on jõudnud l-jagude joonele, tõmbuvad ka l-jaod tagasi. Et lahingu-korras ja laial rindel pimedas liikumine raske, siis on otstarbekam vastasest eemale jõudes rühm koondada. See võiks sündida läänepoolsete turbaaukude juures Engavere metsast 300 m kagus. Kuna III rühm katab tagasitõmbumist, võiks edaspidine liikumine teostuda kolonnis kaks kk jagu ees ja üks l-jagu silmside kaugusel järel. Üks l-jagu lähaks otsema teed lahingu-eelpostile määratud kohale Kristianist 400 m kagus oleva metsatuka juurde. Kõige kohasem selle ülesande täitmiseks on 3. jagu, kes valges juba koha valmis vaatab. Uue positsiooni luureks ja märkimiseks oleks sobiv saata aegsasti taha rühmavanem ja igast jaost üks mees.

Pärast otsuse kujunemist tegi rühmül jaoülematele tarvilikud korraldused. Selleks kutsus ta enda juurde 4. ja 3. jao ülema, kes ei asunud mitte väga kaugel. Pärast seda läks ta 1. jao juurde, kuhu kutsus ka 2. jao ülema ja andis ka seal vastavad korraldused.

Käsuandmine lõppes kell 1925.

Käsk tagasitõmbumiseks.

**Engavere metsas
20.08 kell 1925.**

1. Kompani hoiab praeguse positsiooni oma käes kuni kella 2100, pärast seda kisub vastasest lahti ja asub kaitsele kõrg. 86,1, kõrg. „K”, kõrg. „M” joonele. Kompani asub kaitsele kahe rühma esijärgus, III — vasakul ja I — paremal. II rühm varus mets „S” loodeserval.
2. I rühmal kell 2100 märkamatuks kiskuda lahti vastasest ja täielises lahingukorras liikuda tagasi kõrgendikule „M”, kus asuda vastupanupositsioonil esijärku. Rühma kaitseleõigu piirjooned:
 - vasakult: mets „S” I rühmale s. a., kõrg. „K” kirdeläng I. r. v. a.
 - paremalt: kõrg. „M” s. a., Kristiani v. a.

- Vasakul III rühm ja paremal 6. kompani osad kaitsel analoogiliste ülesannetega.
3. — 1. ja 4. jaol püsida praegusel kohal kuni kella 2100, mil märkamatuks kiskuda lahti vastasest ja lahingukorras liikuda tagasi.
 - 2. ja 3. jaol püsida praegusel kohal kella 2105; pärast kk-jagude möödumist märkamatuks kiskuda lahti vastasest ja lahingukorras liikuda tagasi.
 - Rühma kogumispunkt läänepoolsete turbaaukude juures Engavere metsast 300 m kagus, kuhu jagudel jõuda kell 2110.
 4. Lahingueelpostiks määrän 3. jao asukohaga Kristianist 400 m kagus oleva metsatuka juures. Vasakpoolne naaber-lahingueelpost Rätsepa juures. Lahingueelpostil vaatluse ja alarmi ülesanne. Taandumistee rühma parempoolset piiri joont mööda. Taandumissignaalid teatan hiljem. Lahingueelpostil luurata asukoht välja valgus. Oma
 5. Rühmavanemal võtta 1., 2. ja 4. jaost à 1 mees ja luurata ning märkida ära valgus rühma positsioon ja relvade asukohad kõrg. „M“ rajoonis. Rühma kohale jõudes umbes kell 2130 juhatada jagudele kätte nende ettenähtud positsioonid.
 6. Kompüli KP III rühma juures, taandumisel ta liigub kaasa II rühmaga. Uuel positsioonil kompüli KP mets „S“ loodeserval. Mina asun 4. jao juures. Taandumisel liigun kaasa 4. jaoga.
 7. Kompani LP mets „S“, HP talude „T“ juures. Sooja toitu saab uuel positsioonil.
- Rühma jõudes kõrg. „K“, kõrg. „M“ juonele järgnevad rühmüli korraldused kaitsele asumiseks.

Bibliograafia.

Kogemusi tagala alalt saksa 1935. a. sügismanöövritel.

„Militär-Wochenblatt“ nr. 29 — 04. 02. 1936.)

Selle pealkirja all on toodud huvitavaid mõtteid, milliste kokkuvõtte toome allpool.

Autor, kompaniüleml jalaväerügemendis, võtab vaatlusele viis küsimust: 1. kompani lahinguvõori sõidukid, 2. meeskonna kandekoormatis, 3. välikõõgid, 4. manöövriball ja 5. ratturid. Siinkohal jätame välja neljanda küsimuse, mis meid huvitab vähe.

1. Kompani lahinguvõori sõidukid. Olevat tekkinud harjumus kompanitest võtta ära vooriveokeid enne lahingutegevuse algust ja neid koondada pataljoni juurde. Selle harjumuse õigustus on täiesti vaieldav. Veokitel on kompani jaoks nii suurel määral lahingu- ja elutarbeid, et nende puudumine võib viia täieliku katastroofini. Tuletatakse meelde kas või laskemoona, pakke ja käsigranaate. Sellisel juhul pole kompani võimeline, eriti õõsi, leidma veokeid, samuti ka voorimehed pole võimelised pidama kindlat ühendust kompaniga. Teatava lahinguperioodi vältel, kui kompani laseb välja kogu laskemoona, laskemoona tagavarade täiendamine oleks veokite eemalviibimise tõttu võimatu. Ka mantlite, telkide, keedunõude, labidate, traadi jne. väljaandmine kiirel vajadusel on võimatu või vähemalt suuresti aegaviitev. Neid puudusi võis tunda manöövris sageli.

Teisalt oleks vist alati kergem 4—5 veokit asetada varjatult kompani lähedale, kui

25 veoki suurust pataljoni voorikolonna. Seetõttu autor teeb ettepaneku jätta lahinguvõori veokid kompani juurde, sest need on laskurikompani tegevuse baasiks.

2. Meeskonna kandekoormatis. Pärast sõda mindi üle meeskonna kandekoormatise kergendamisele pesukoti sisseviimise teel. Hiljem oldi sunnitud täiesti vabastama osa kompanist kandekoormatisest, nimelt kuulipildureid, virgatsid, ratureid ja luurajaid.

Autor leiab, et pesukottide sisseseadmise otstarbekust tuleb veel praktiliselt tõestada, sest pärast 8-päevast manöövrigegevust pesukotid olnud alati kuskil mujal, aga mitte kompani juures. Kompani koormatise kergendamine on siiski osutunud mitteotstarbekohaseks. Väike arvestus praktilisest elust tõestab, et kompanis on tegelikult jäänud alale vaid 42 ranitsakandjat:

Kompanis on 108 meest. Neist on vabastatud ranitsa kandmisest 9 × 4 kuulipildurit — 36 meest, kompani- ja rühmavirgatsid — 18 meest, luurajaid ja ratureid — 12 meest; seega kokku — 66 meest.

Vajaduse korral puudusid kompanis 66 mehel söögi-keedunõud, telgid ja vajalikud püssipuhastusabinõud. Neid asju polnud võimalik tuua järgi küllalt kiiresti, kuna veokid asusid eemal. Manöövris sellised juhud on veel kuidagi lubatavad, kuid sõjalises olukorras vajalike asjade puudumisel

väeosa võib sattuda suurtesse raskustesse, eriti kui on vaja vahetada riideid ja jalatseid.

Autori ettepanek: muretseda väike seljapaun (ranits), mida võivad kanda ka virgatsid ja kuulipildurid või selle asemel jälle seada sisse rünnakpaun (Sturmgepäck).

3. Välikööök. Köögi vedu 2 hobusega osutus täiesti puudulikuks, see ei sobi juba manöövri vajadustele. Alaliselt oli suurimaid raskusi raske köögi järelevedamisega. Palju kordi sööki ei saanud anda välja või see hilines, sest köögil tuli liikuda raskel murdmaastikul, mille tõttu ei jõudnud õigeaegselt kohale. Peale selle juba mõne päeva pärast hobused olid täiesti kurnatud.

Eeltoodust selgub, et köögiveoks tuleks kasutada 4 hobust või mootorit. Mõeldav olevat ka kasutada motoriseeritud kööki kogu pataljonile.

4. Ratturid. Laskurikompanile osutusi koormavaks liiga suurel arvul juurdeantud ratturid. See arv polnud koormav mitte taktikalisest, vaid liikumistehnilisest

küljest. Ainult üsna lühikest aega (ränna- kul ja luurel) jalgrattad olid otstarbekohased. Niipea kui kompani rakendati tegevusse, jalgrattad muutusid täiesti takistavaks, kujutades endast eriti soodsaid märke. Ka olid ratturid, kui neil tuli liikuda tundide kaupa murdmaastikul, täiesti kurnatud. Näib, et laskurid ja ratturid ei sobi selleks, et neist moodustada ühikut.

Seetõttu tuleks anda laskurikompanite juurde ainult üksikuid rattureid. Suuremaid ratturite salku tuleks kasutada eraldi.

Kokkuvõttes autor leiab, et eeltoodud küsimustes tähendatud puudused manöövriolukorras on täiesti ületatavad, sest manöövris on nähtud ette puhkepäevi ja seetõttu on võimalusi puudusi kõrvaldada ning raskused ja puudused siin ei anna end nii teravalt tunda. Lahingutegevusel aga, kus tulevad ette pikemaajased operatsioonid, pisiasjad võivad väeosa kasutamist väga tunduvalt kahjustada ja isegi paralüüsida. Seetõttu nende puuduste kõrvaldamisele tuleks pöörata küllaldast tähelepanu.

K-gi.

Hollandi jalaväelase koormatise kergendamine ja lahinguvoori motoriseerimine.

„Militär-Wochenblatt“ nr. 22 — 11. dets. 1935.)

1931. a. Hollandis määrati komisjon, kes, töötades välivägede ülemjuhataja eesistumisel, pidi kindlaks määrama, millised vahendid oleksid kohased vähendama hollandi jalaväelase kandekoormatist 25 kg peale. Teiseks komisjon pidi katsetama, kas ei saaks vedada rügemendi vooriveokitel ühte osa sellest varustisest, mida seni meeskond pidi kandma seljas. Seejuures vooriveokite tõstejõudu pidi suurendatama voori osalise motoriseerimise abil.

Hiljuti Hollandi sõjaajakiri „De Militaire Spectator“ kirjutas, et eeltähendatud komisjon lõpetas töö ja esitas aruande 1935. a. sügisel. Hollandi kaitseminister, arvestades paljude sõjaliste asjatundjate arvamisega, on teinud põhimõtteliku otsuse eeltähendatud komisjoni poolt esitatud mõningate ettepanekute vastuvõtmiseks. Selle järgi nähakse ette laskurite kandekoormatise jaotamine 3 järku:

a) Ränna k o o r m a t i s, mida laskur rännakul peab igal tingimusel kandma.

b) L a h i n g u k o o r m a t i s, mis rännaku ajal veetakse veokitel ja alles lahingusse astumise eel jagatakse välja lisaks rännakkoormatisele. Siia hulka kuulub suur labidas, liivakotid, käsigranaadid, sidvahendid, kergekuulipilduja (ühes arvatud juurdekuuluvad osad ja laskemoon) ja lõpuks veel osa püssi laskemoona. Need varustus- ja relvastusartiklid veetakse lahinguvooris, mis selleks otstarbeks peab omandama kohaseid veokeid. Tähelepanuväärt on asjaolu, et lahinguvoor peab jääma endiselt hobuveo juurde.

Lahingukoormatisele antakse välja laskuritele ainult vastaval käsul ja üldiselt mitte enam kui lähenemise algusel või kaitsele asumisel. Laskuri laskemoonast 60 padrunit kuuluvad rännakkoormatise hulka. See arv peab üldiselt rahuldama ka lahingukoormatist, sest kuulipilduja kannab ju tulevõitluses pearakust ja laskurite üksiklasud peavad kuulipildujate tule mõju ainult täiendama.

d) Ülejääv koormatis jääb veokitele. See antakse välja ainult vajaduse korral. Siia kuuluvad kas ranitsad või palitud. Diviisi brigaadi või iseseisva väeosa ülem peab rännakkäsus määrama kindlaks, kas üks neist artiklitest (ranits või palit) tuleb asetada veokitele ja jaataval korral kumb. Tema otsus on sõltuvuses aastaajast, rännaku pikkusest ja otstarvest (matkrännak või lahingurännak).

Selle punkti all nimetatud varustusartiklite veoks osa vooist motoriseeritakse.

Senini jalaväelase seljakoormatis tõusis ligi 31 kg. Uue korralduse läbi ta langeb rännaku ajal palituta keskmiselt 23,5 kg ja ranitsata koguni 22 kg peale. Selle läbi jalaväelase saavutusvõime rännakul kahtlemata tõuseb.

Voori alal on püüdeks vähehaaval motoriseerida kogu vooi. Peale lahinguvooi motoriseerimise katsetamise uuriti ka toitlusvooi motoriseerimise võimalusi. Vooi motoriseerimine teostatakse osakaupa.

„De Militaire Spectator“ kirjeldab neid reforme kui väga tähtsaid samme hollandi kaitseväge ümberkorraldamise ja uuendamise teel. Esimeses järjekorras need sammud vastavad liiklemisala arengule majan-

duselus, teisest küljest nad tähendavad ühtlasi olulist parandust, arvestades alaliselt kasvavat lennurännakute ohtlikkust vooirile.

Pikad hobustega veetavad vooirikolonid, mis liiguvad aeglaselt teid mööda ja mis kujutavad endast vaenulikkudele lennukitele hästi nähtavat ja leitavat märki, polevat enam ajakohased. Motoriseeritud vooirikolonid võivad, jaotatult väikestes osadesse, edasi liikuda hüpätena varjelt varjeni suure kiirusega ja pimeduse kattel igal ajal kiiresti jõuda järele oma osale. Pealegi motoriseerimisel väeühikute varustamine mitmesuguste vajalike artiklitega muutub kergemaks.

Reformi tõttu tekib suur vajadus mootorsõidukite juhtide järgi. Seetõttu 01. 01. 1936 alates moodustatakse auto-õppekompani ümber auto-õppepataljoniks, mis koosneb staabist ja 2 kompanist.

Lõpuks „De Militaire Spectator“ kirjutab, et jalaväerügemendi vooi, mis praegu sisaldab 93 hobuveokit — kokku 194 hobusega, pärast ümberkorraldamist sisaldab 38 mootorveokit ja 64 hobuveokit 136 hobusega.

K-gi.

Suurtükitle kontroll õhufoto abil.

(Kontrol strelbõ fotografirovaniem. N. Figner. „Artilleriiski Žurnal“. Aprill 1936. a.).

Nähtamatute märkide laskmisel tulistatakse pindala, mille suurus oleneb eellaskmise ja märgi koordinaatide määramise viisidest. Sagedamini tulistatavateks nähtamatuiks märkideks on vastase patareid, mis asuvad meie tulepositsioonist harilikult 6–10 km kaugusel. Tulistatava pindala suuruse iseloomustuseks autor toob andmeid RKKA suurtükiväe 1934. a. laskeeskirja § 215 kõrvalolevast tabelist, kus pindala suurus on hektaarides.

Arvutustest selgub ja tabelist nähtub, et väiksem pindala saadakse lennuki abil laskmisel, kui tehti vähemalt 2 kontrolli. Erandiks on tuleülekanne abimärgilt, kui märgi koordinaadid leiti õhufotolt ja laskekaugus on 6 km. Selline laskekaugus on aga vähe tõenäoline või igal juhul harva esinev nähe.

Kui vastane omab õhuülekaalu, siis on väga raske teostada mitut tulekontrolli sellega vaatamata, et tuld korrekterib vilunud lendurvaatleja, kes viibib oma vägede kohal. Seepärast sageli pole võimalik teostada

lennuki abil eellaskmist kuni katangu saamiseni ning on vaja leida kiiremaid ja paremaid meetodeid. Selliseks osutub laskmise kontrollimine õhufotoga, mis võimaldab suurtükiväejuhil kasutada maksimaalse täp-

Eellaskmise viis	Märgi koordinaatide määramise viis	Laskekaugus		
		9 km	8 km	10 km
		Pindala ha		
Tule ülekanne abimärgilt K viisil või kõrgete õhingutega	1) õhufoto abil .	2,9	4,4	6,2
	2) kõlamööte-rühm sälkides kõla abil . . .	5,2	8,2	11,8
Eellaskmist ei tehta	1) õhufoto abil .	6,4	10,1	14,6
	2) kõlamööte-rühma abil .	8,7	14,0	20,4
Eellaskmine lennuki abil	1. kontrolli järgi	9	9	9
	2. " " "	4	4	4
	3. " " "	2,9	2,9	2,9
	Katangu järgi	2	2	2

susega eellaskmise tagajärgi ja teha vajalikke parandusi nurgamõõtja ja sihikuseadetes pärast esimest turmtulelööki.

Lendurvaatleja ei tea, mitu tulekontrolli ta saab teha. Sellepärast pärast lõhkemistekese kallangute määramist silmajärgi ta peab pildistama ka mürskude lõhkemised või trehtrid. Ta viskab kaseti signaalplatsile, kus ilmatakse negatiiv ja tehakse pilt.

Kasutades viimase kontrolli õhuülesvõtet suurtükiväejuht:

1. määrab suurima täpsusega lõhkemistekese asukohta;
2. määrab lõhkemistekese külge ja suuna kallangu märgist;
3. teeb nurgamõõtja ja sihikuseades vastavad parandused turmtule avamiseks;
4. tehtud töö tulemusena vähendab tulistatava pindala suurust nii, et tule alla võetakse olenevalt kesse kaugusest märgist 2 või 2,9 ha suurune pindala.

Selleks on vaja määrata õhufoto mõõt ja märkjoone asukoht õhufotol. Nende tööde lihtsustamiseks ja kiirendamiseks lendurvaatleja peab õhufoto juurde lisama kalgi, millele on kantud märk, kilomeetrite ruudustik ühes numbriga (orienteerumise hõlbustamiseks) ja lennusuund fotografeerimise ajal. Kalgile vaja kirjutada ka lennukõngus pildistamisel ja kaamera fookuskaugus.

Suurema töökiiruse võib saavutada siis, kui suurtükiväejuht või ta fotogrammeetriateenistuse organ omab antud rajoonist varem valmistatud õhufoto, millele on kantud kilomeetrite ruudustik. Teatud taktikalistes olukordades seda on võimalik teostada. Selline õhufoto kiirendab ja lihtsustab töid ja arvutusi, sest enne tulekontrollist tehtud õhu-

foto saamist määratakse selle foto mõõt ja kantakse sellele märkjoon. Lendurvaatlejalt allavistatud õhufotol (või ka otse negatiivil) määratakse lõhkemistekese asukoht, mis kannakse harilikul viisil varem käesolnud õhufotole ja viimaselt on väga lihtne hinnata lõhkemistekese kallangute suurusi.

Lendurvaatleja peab alati eelistama mürsulehtrite fotografeerimist, sest nende järgi saab täpsamalt määrata lõhkemistekese asukohta fotografeeritud lõhkemiste järgi. Kui maapind on soodus ning õhufotol on hõlpus näha mürsulehtreid, lendurvaatleja peab pildistama lehtrid.

Lõhkemisi on raskem fotografeerida. Lendurvaatleja peab lõhkemised fotografeerima otsekohe pärast nende ilmumist ja asuma seejuures nende kohal. Kui pildistamine hiilineb, lõhkemiste suitsupilved hajuvad, siis fotol on raske määrata nende õiget asukohta. Lõhkemiste asukohti on raske määrata ka siis, kui nad fotografeeriti küljelt (tehti perspektiivfoto).

Tulekontrolli fotografeerimine omab erilise tähtsuse siis, kui tulistatakse tagumistel lüngudel või vastase tagalas asuvaid püsivaid tulepunkte, mis ei saa kiiresti muuta oma asukohta,

Õhufoto abil on hea kontrollida ka turmtule saavutusi. Autor soovib lehtrite pildistamisega kontrollida turmtuld nähtamatu märgi pilhta, kui patareid laseb mitmel seadel või lasti mitme patareiga. Seda põhjusel, et lendurvaatlejal on raske silma järgi otsustada, missugused mürsud ei taba märki. Õhufotolt saadud andmete järgi on võimalik vajaduse korral teha parandusi järgmise tulelöögi nurgamõõtja ja sihikuseadetes.

— m.

Uuemaid miinipildujaid.

(Artilleristische Rundschau. Juuni. 1936.)

Jalaväe raskete saaterelvade ühtlustamise nõue on kõigiti õigustatud. Selle nõude täitmiseks on konstrueeritud saatesuurtükke, mis omavad 2 rauda — üks lameda lendjoonega laskmiseks (tankide tulistamiseks) ja teine kumera lendjoonega laskmiseks (kuulipildujate, saaterelvade ja varje taga asuvate märkide tulistamiseks). Need ühtlussuurtükid ei ole seni suutnud kõrvaldada kergemiinipildujat järgmistel põhjustel.

Kergemiinipilduja alus või lafett on palju lihtsam 2-rauaga suurtüki lafettist. Oma

kerguse, lihtsa lahtistamise ja koostamise tõttu miinipilduja omab suure liikuvuse, ning ta saab kiiresti lahinguvalmis. Ta omab painduva lendjoone, mis võimaldab tulistada üle oma vägede peade varje taga asuvaid ja kaetud märkisid. Miinipilduja rauasuue asub madalas, mille tõttu teda on hõlbust varjata maastikuvoltides või varjete taga. Lihtsa konstruktsiooni tõttu miinipildujaid on võimalik kiiresti ja odavalt massiliselt valmistada. Need on ta paremused, võrreldes jalaväesuurtükiga.

Miinipilduja horisontaal-laskeväli, laskeulatus, soomuse läbistamise võime, tuletäpsus ja tule kiirus on tunduvalt väiksemad kui jalaväesuurtükil. Seepärast ta ei ole kohane tangitõrjeks.

Miinipildujatele esitatavad nõuded on viimaseil aastail tõusnud, mis ongi nende viimistlemise ja arendamise põhjuseks. Olemasolevaid miinipildujaid on parandatud ja konstrueeritud neile uusi mürske. On konstrueeritud ka uusi miinipildujaid. Esmajäärjekorras on suurenenud laskeulatus ja tule- ehk tabamistäpsus.

H i s p a a n i a s võeti 1926. a. kasutamisele 60 mm Valero miinipilduja, mille liikuvus, tuletäpsus ja mürsu tegevus ei olnud aga küllaldane, sest nüüd ta on asendatud 50 mm Valero-Ecia jalaväemüüseriga. See kaalub ainult 7 kg, kujutab õige väikest märki ning veetakse ühelt mehelt või ratsanikult sadulas. Ta vertikaal-laskeväli on 45—80°, laskekiirus 15—20 lasku minutis. Ka tuletäpsus on tal hea. Ta omab 2 mürsku, mis kaaluvad 0,75 kg ja 1,2 kg. Viimase killutegevus ulatab 20 m. kaugusele mürsu lõhkemiskoha ümber, kuna üksikud killud lendavad 50 m kaugusele. Raskema miiniga laskmisel ta laskekaugus on 1000 m, kuna 0,75 kg miiniga laskmisel — 750 m. Väikese laskeulatuse ja mürsu mõjuvuse tõttu 50 mm jalaväemüüserit kasutatakse kompani ja eskadroni kumera lendjoonega relvana, kuna pataljonis kasutatakse 81 mm Ecia miinipildujaid.

Ka firma **B r a n d t** on ehitanud kompani miinipildujaid, mille kaliiber on 60 mm ja mis kaalub 18 kg. Laskevalmiseseadmine teostub kiiresti ja ka laskekiirus on tal õige suur. Ta omab 4 laengut, millega saavutatakse väga painduv lendjoon. Maksimaalne laskeulatus 1,1 kg mürsuga laskmisel on 1700 m ja 1,6 kg mürsuga — 1400 m.

Maailmasõjaegsest Stokes miinipildujast arendatud kuulsat Stokes-Brandt 81 mm miinipildujat, mis omal ajal võeti tarvitusele paljudes sõjavägedes, on viimasel ajal hakatud viimistlema või uute ja paremate tüüpidega asendama.

A m. Ü h e n d r i i k i d e s on 81 mm Stokes-Brandt miinipildujat edasi arendatud ja tüüp T 4-ga saavutatud väga häid tagajärgi. Ta kaalub 56,6 kg ja veetakse lahinguväljal 3 sõdurilt, sest raud kaalub 22 kg, alusplaat — 19,6 kg ja kolmjalg — 15 kg. Ta vertikaal-laskeväli on 40—90° ja maksimaalne laskekiirus 40 lasku minutis. Tal on 2 miini, kusjuures 3,5 kg raskuse miiniga

lastakse kuni 3000 m ja 6,6 kg miiniga — kuni 1200 m kauguseni. 6,6 kg raskuses miinis on 2 kg trinitrotoluooli, s. o. umbes sama palju lõhkeainet kui kergehaubitsa (114 mm) granaadis.

Liikuvuse suurendamiseks Am. Ühendriikides asetati Stokes-Brandt miinipilduja maastikul liikuvale lüliklafetile või Garden-Lloyd tanketile. Ka on seal tehtud kaitseid vedada miinipildujat väikesel autol, kusjuures erilise seadise abil ta paigutatakse kiiresti tulepositsioonile. Ameeriklastel olevat ka moodsaid 107 mm miinipildujaid g-miinide laskmiseks.

I n g l i s m a a l võeti 1934. a. tarvitusele 76 mm miinipilduja, mis asendab Stokes-Brandt miinipildujat. See uus miinipilduja kaalub 54,8 kg, lahtistatakse 3 ossa à 18 kg ja veetakse lahinguväljal 3 mehelt. (Teiste allikate järgi ta kaaluvat 72 kg ja jagunevat 4 ossa. Laskemoonakast kaalub 17,6 kg ja selles on 3 miini. Miinipilduja laseb 4,5 kg raskuse miini 110 m kuni 1370 m kauguseni. Miinipildujal olevat ka raskem ning võimsam miin, mis omavat erilise tähtsuse kaitselahingus, eriti aga positsiooni-sõjas ja mille maksimaalne laskeulatus olevat 900 m. Maksimaalne laskekiirus kerge-miiniga laskmisel on 40 lasku minutis. Võttes arvesse, et ta laskeulatus on ainult 1370 m, arvatakse, et see miinipilduja antakse kompani juurde, kuna pataljoni miinipildujaks peab olema suurema kaliibriga ja laskeulatusega miinipilduja. Inglased katsetavad praegu 107 mm saatemüüserit, mis kaalub 128 kg ja mille minimaalne laskekaugus on 550 m, kuna maksimaalne laskeulatus on 2180 m. See müüser tulistavat ka g-miinidega.

Inglastel olevat kavatsus oma jalaväerügemendi kuulipilduja-pataljonile juurde anda saaterelvade kompani, mis on varustatud miinipildujatega ja tangitõrjekahuritega. Miinipildujate ja kahurite veoks olevat kavatsus kasutada petrooleumi küttega Garden-Lloyd tankette. Säärased katsed olevat juba 2 a. eest annud häid tagajärgi ning praegu on 1. diviis varustatud sääraسته sõidukitega. Peale selle kõigis pioneriühikutes 76 mm miinipildujad veetakse mootorveokitel.

I t a a l i a uus 81 mm miinipilduja, millega Itaalia-Abessiinia sõjas saavutati häid tulemusi, on ehitatud Stokes-Brandt miinipilduja järgi. Ta on lihtsa ehitusega, 3 ossa eraldatav ja kaalub 60 kg. Maksimaalne laskekiirus on 18—20 lasku minutis. Ta

omab 2 miini, mis kaaluvad 3,3 kg ja 6,5 kg. Oma killutegevuselt 3,3 kg miin sarnaneb kergekahuri mürsule, kuna 6,5 kg raskune miin on sellest võimsam. Kergemiiniga lastakse 500—3500 m ja raskemiiniga — 190—1200 m kaugusele. Diviis on praegu miinipildujakompani, kust antakse miinipildujaid jalaväerügemendile ja pataljonile toetuseks. Itaallastel olevat kavatsus diviisi koosseisu võtta miinipildujapataljon. Peale miinipildujate itaalia jalaväes olevat hiljuti võetud tarvitusele 45 mm M-35 granaadipilduja, mille laskeulatus on 100—500 m.

Prantsusmaal olevat saavutatud häid tagajärgi 81 mm Stokes-Brandt miinipilduja transporteerimisel kergel lahingumasinal. Alates 1934. a. prantslased katsetavad 105 mm, 120 mm ja 150 mm Brandt miinipildujaid. Praegu pole aga lähemaid andmeid katsete tulemuste kohta.

Uusimaks ja parimaks kergemiinipildujaks on Saksa maal, Düsseldorfis asuvalt Rheinmetall-Borsig firmalt hiljuti välja lastud 81,4 mm miinipilduja, mille ametlikuks nimeks on „81 mm Flügelminen-Werfer L/15 mit grosser Leistung.“ See miinipilduja ei ole nähtud ette mitte ainult positsioonisõjaks, vaid eriti just kohtamislahingute jaoks. Oma ehituselt ja teenimiselt ta on õige lihtis, kuid seejuures küllalt vastupidav. Vintsoonteta raua pikkus on 15 kaliibrit ehk 1,2 m. Miinipilduja kaalub 85 kg ja veetakse 3 sõdurilt, kusjuures raud

kaalub 31 kg, sihtimisalus ühes kaksikjalaga — 29 kg, kuna alusplaat — 25 kg. Miinipildujat saab vedada ka ühel veoloomal või veokil. Kahe miinipilduja juurde kuulub 20 kg raskune tagavaraosade- ja varustusekast, mida kannab 1 sõdur. Laske moonakast kaalub 24 kg ja sisaldab 4 tiibiini ühes laengutega.

Rheinmetalli miinipilduja omab ainult üht tüüpi miine, mis kaaluvad 4 kg ja sisaldavad 0,56 kg lõhkeainet. Maksimaalne laskekiirus on 20—25 lasku minutis. Painduva lendjoone saavutamiseks on 5 laengut. Suurim laeng kaalub 80 gr, kuna maksimaalne algkiirus on 255 m/sek. Minimaalne laskekaugus on 100 m ja maksimaalne — 4400 m.

Raua keskkoha külge on kinnitatud sihtimisalus, mis toetub 2 jalaga pinnasesse. Sihtimisalusel on järgmised osad: sihtriist, tõste- ja suunamise masinad ja seadis miinipilduja aluse küljkallaku kaotamiseks. Sihtriistal on $1/16^\circ$ tõstejaotused, kuna suunajaotused on tuhandikkudes. Peale selle sihtriistal on põiklood ja pikksilm umbkaudseks suunamiseks.

Suure laskeulatuse, tuletäpsuse, liikuvuse ja tule mõjuvuse tõttu Rheinmetalli miinipilduja kõlbab kompanisse ja pataljoni.

Saksa kolonel Blümner lõpetab oma kirjutise väitega, et Rheinmetalli miinipilduja tähistab tähelepanuväärivat edusammu kergemiinipildujate arengus.

—m.

Kolm sõjakäiku Abessiinias

1868 – 1895/96 – 1935/36.

(Journal de Genève, 18. juuni s. a. „Trois campagnes en Abyssinie“.)

Kui avalikkusele teatavaks sai Itaalia sõjakäigu plaan — üheaegne pealetung Abessiinia platoole põhjast ja kagust — siis paljud Itaalia poolehoidjad jälgisid teatava rahuldusega sündmuse arenemist. Tekib küsimus — kuidas korraldada nii suurte jõudude transporti ja varustamist, mis teotsevad väga kaugel oma baasist ja eriti raske maastikul, pealegi ilma raudteeta. Mõned hallpead mäletavad veel, et nelikümne aastat tagasi oli Menelik enne Adua lahingut peaaegu sunnitud algama taandumist ja oma sõjaväge laiali saatma, mida ta ei suutnud enam toita.

On liiga vara harutada sõjakäiku, mis äsja lõppenud. Üks on aga kindel, et selle sõja kiire edu oli tingitud itaalia peastaabi poolt tagalateenistuste eest kõige kõrgemest hoolitsemisest. See oli otsene järeldus ja õpis 1868 ja peamiselt 1895/96. a. sõjakäigust.

Inglaste 1868. a. sõjakäigu puhul Theodore vastu oli sõjaline olukord analoogiline 1935. a. sõjakäiguga. Negus, olles maha jäetud oma ras'ide poolt, suutis 15 000 hästi relvastatud inglase vastu välja panna vaevalt 10 000 halvasti varustatud meest. Kui ekspeditsiooni korpus täies koosseisus

kohale jõudis, paistis võit kindlana. Kuid nagu 1935. a. nii tuli ka siis võita raskused transpordi ja varustamise alal. Kuna Suessi kanal ei olnud veel avatud, baseerus ekspeditsioon India peale. Sir Robert Napier valis vahepealseks baasiks Zeyla, kust väeosad pidid katma 600 km vahemaa, et jõuda Magdalasse. Inglased ei alahinnanud oma vastast ei ka ületada olevaid raskusi. Nad koondasid ühe korraga Zeylasse 62 000 meest. Et aga ekspeditsiooni korpus kitsamas mõttes koosnes ainult 15 000 mehest, siis jäi tagala teenistuste tarvis 47 000, seega kolm korda nii palju kui võitlevate väeosade koosseis. Varustamise teenistuseks toodi kohale 36 000 veolooma, kuna sama palju osteti veel kohapealt. Et aga loomi toimetati kohale Indiast, Pärsiast, Adenist ja Egiptusest, siis nende juhtijad kõnelesid kõik erikeelt. Kui Robert Napier 7. jaan. 1868 jõudis Zeyla'sse, kujutas viimane endast Babeli torni ja Noa laeva. Mõne nädalaga seati aga kord jalule ja rannast 20 km pikkuses sisemaale oli ehitatud raudtee. Varustamine teostus täieliku reeglipärasusega. Ekspeditsiooni korpus kattis kahe kuuga 600 km vahemaa, mis teda lahutas Magdala'st ja vallutas viimase 13. aprillil 1868. Abessiinlaste jõud, hästi juhitud Theodori poolt, olid samuti nagu 1935. a. võimetud vaenlasele kauem vastupanu avaldama, aeglustades vaid natuke tema edasitungi.

1895. a. oli olukord tunduvalt erinev. Menelik'ul oli kasutada arvuline ülekaal, kuna itaallaste üleolek relvastuses oli vähem markantne kui 1868 või 1935. Abessiinia 100 000 armees oli 80 000 jalaväelast varustatud tagantlaetavate püssidega, kusjuures laskemoona oli küllaldaselt. Kuigi itaalia hästi manööverdav mäesuurtükivägi oli võimsam Neguse kokkulapitud suurtükiväest, oli itaalia püssi tule mõju, kuuli väikese algkiiruse tõttu, kaugel sellest, mida nõutakse moodsalt relvalt. Sõjaväe varustamise raskused olid peaaegu mõlemal pool samased. Järelikult ka see pooltest, kes paremini oskas ületada transpordi raskusi, seisis otsustava paremuse ees.

1895. a. detsembrikuust kuni 10. märtsini 1896 saatsid itaallased Massuas maale 1537 ohvitseri ja 38 063 sõdurit, kuid ainult 8584 hobueeslit. Ei leidu kuskil andmeid eriväeosade saatmise kohta tagala teenistuse korraldamiseks. Hoolimata võitlevate väeosade koosseisu tunduvalt suurendamisest, baseerus tagala ainult kohapealsetele piiratud ressursidele. Transportvahendid

osutusid õige varsti mitteküllaldasteks. Nii näiteks suudeti vahepealsesse etappi Adi Caje's ettenähtud 5000 kaameli asemele 25. jaan. 1896 koondada vaid 2300 ja kolm päeva hiljem ainult 1700.

Sõjakäigu kriitilisemal hetkel, kui mõlemad armeed olid koondatud üksteise lähedale, oli itaallaste päevane toidunorm vähendatud poole peale ja varustamine halvenes päev-päevalt. 22. veebruaril oli Baratieril (itaallaste ülemjuhataja) 20 000 meest toita, kuna toitu jätkus vaevalt kümneks päevaks. Samal ajal Menelik, kelle varustamise küsimus oli veel kõikumam, oli sunnitud taanduma. Kui Baratieri oleks suutnud oodata, ta oleks arvatavasti sõjakäigu võitnud lahinguta. Et aga kohal paigalpüsimine oli võimatu ja taandumist ei soovitud, otsustas Baratieri 29. veebruaril enneaegu kallale tungida, milline otsus, hoolimata väeosade eneseohverdamisest, põhjustas Adua katastroofi.

Kahe sõjakäigu kohta võib nimetada järgmist. 1868. a. võis Robert Napier'i 15 000-meheline armee edukalt teotseda 600 km kaugusel improviseeritud baasist just tagalateenistuse erakordse kõvendamise tõttu. 1896. a. ei olnud aga Baratieri 20 000 meest suutelised aktiivseks tegevuseks ainult 200 km kaugusel hästi organiseeritud baasist. Kui oleks teada arvulised andmed viimasest sõjast, siis on võimalik, et võitlejate ja tagalateenistuses olejate suhe on samane kui 1868. a., kui mitte isegi suurem. Üks on aga kindel, et eelmiste sõjakäikude õpised on käesoleval korral kõigekülgselt uuritud ja täielikult ära kasutatud.

J.

Kas surmakiired?

Kindral Deschamps kirjutab „France Militaire'is“ juhtumeist, kus saladuslikult on seisma jäänud lennukite mootorid lennu ajal. Kaks esimest juhtumit noteerib kindral Deschamps käesoleva aasta veebruarikuus. Ootamatult kukkus merre Korsika saare lähedal Marseille-Tuneesia vaheline reisijatelennuk. SOS peale tõttasid sellele lennukile appi mitu päästelennukit, kuid kohal, kus oli juhtunud õnnetus, leidsid päästelennukid merepinnalt ainult suure õlilaigu. Meri oli neelanud meeskonna 3 inimest ja 3 reisijat.

Mõni päev hiljem analoogiline juhtum kordus Aleksandria lähedal inglise uimara

kaubalennukiga. Lennukis olijaist uppus 14 inimest. Imekombel pääsis ainult lendur, kes jutustas, et arusaamatul põhjusel jäid lennuki kolm mootorit korraga kõik seisma.

Kolmas juhtum leidis aset käesoleva aasta 24. veebruaril Casablanka lähedal. Sõjaväe lennuk, mis kuulus Algieri eskaadrisse, oli sunnitud maanduma õnneks soodsal kohal mootorite ootamatu seismajäämise tõttu. Õnnetus lõppes inimohvriteta, personaal sai ainult põrutada.

Samal päeval ja samal põhjusel juhtus neljas õnnetus Gabesi lahe kohal (Tunisi ja Tripolise vahel). Kell 0845 lendas Tunisist välja lennuk „Romano“, millel oli 5. lennuringkonna ülem kindral Fuquant, 4 ohvitseri ja lennuki meeskond. Pärast kahetunnist lendu Gabesi lahe kohal jäi äkki seisma vasakpoolne mootor ja selle järele koke kaks ülejäänud mootorit. Lennuk kukkus merre, kuid jäi pinnale peatuma. Pärast mitmetunnist väevlemist tormisel lähel päästis kergesti vigastatud lennuhädalised mõõdasõitev paat. Uurimisel ei suudetud kindlaks teha mootorite seismajäämise põhjust.

Need juhtumid, kirjutab kindral Deschamps, erutasid väga lennuringkondi, sest praegusaja tehnika ei suuda kuidagi selgitada kolme mootori korraga seisma-

jäämist; oletatakse vaid, et siin võib tegu olla ainult salakiirtega, mis katkestavad magneeto sädetekitamise.

On küsitav, missugune riik on sellest huvitatud, et kasutada surmakiiri nähtava eesmärgiga kindlustada endale Vahemere teatud osad. Räägitakse, et Saksamaa ehitab ümber oma kauba- ja sõjalennukeid, et tal on olemas terved seeriad mootoreid, mis töötavad raske põlevainega. Need mootorid on 100 kuni 1000 HP Jumbo mudelid. Kindral Deschamps teeb etteheiteid prantsuse lennuministeeriumile, et viimane ei hoolitse samaviisi oma lennuväe eest. Võib-olla juba homme prantsuse lennuvägi on võimetu teotsema rahvaste vastu, kes omavad nii kohutava relva nagu seda on kiired X, Y, Z. Olles kaugel arvustusest — märgib kindral Deschamps — annan edasi seda, mille lahendamisele tuleks asuda, sest toodud faktid on vägagi huvitavad. Tulevik vahest ehk selgitab need põhjused, kuid tänapäeval ei saa seda selgitada millegi muuga, kui et see sünnib mingisuguse salajõu kaudu kaugelt vahemaalt.

Kuni nende konkreetsete juhtumiteni loeti surmakiirte olemasolu ainult ajakirjanduse lööknumbriks, kuid nagu nüüd selgub, võtavad seda juba tõsiselt ka sõjasaatoriitedid.

K. U.

Tank väikestele riikidele.

Selle kohta toob „Polska Zbrojna“ 15.04.36. a. kokkuvõtte Saksa inseneri Burstyni sulest.

Insener Burstyn leiab, et tangi ehitamise tehnika on juba jõudnud oma kulminatsioonipunkti, edaspidist tangi täiendamist pole enam oodata, välja arvatud mõned väiksemad parandused. Ühtlasi avaldab ins. Burstyn arvamist, et on juba kätte jõudnud aeg selleks, et väikesed riigid asuksid teostama oma kavu soomusrelvade ehitamiseks.

Sama küsimus, mis puudutab väikeste riikide soomusrelvade ehitamist, võib puudutada ka keskmisi riike, kui nendel riikidel on küll vastav maa-ala, kuid nõrgalt arenenud tööstus toorainete ja materiaalsel puudusel. Niisugused riigid ei saa endale lubada osta suuremal arvul valmis soomusrelvi ega suuda ka ise produtseerida, eriti raskeid tanke. Niisuguste riikide sõjaväed peavad valima endale tangi tüübi, mis vastaks tulevikusõjale nii taktikaliselt kui ka tehniliselt ja riigi rahalisele kandejõule.

Esmajärjekorras peab see tüüp olema selline, et temaga võiks võidelda vastase soomusrelvadega. Selleks peab tank olema varustatud 25—30 mm suurtükiga, millel väga suur algkiirus vastase tankide soomusplaatide läbistamiseks, ja rk-ga, mis põhimõtteliselt määratud tanke saatva elavjõu tulistamiseks. Teissuguseid relvi ins. Burstyn niisuguste tankide jaoks ei soovita, sest need koormaksid tangi kandejõudu, mille tagajärjel väheneks kiirus.

Kõne all olev tangi tüüp peab omama tugevasti soomustatud esikülje, kuna küijed ja põhi võivad olla nõrgema soomusega, nagu see on Šveitsi tankidel (olgu kuidas on, aga küljesoomus peab olema niisama paks kui esiotsal. Kui see ei ole nii, siis võib tank läheneda vastase rindele perpendikulaarselt selle termini otseses mõttes. Niipea aga kui tank vastase rinde suhtes moodustab kaldjoone või nurga, muutub see asend meeskonnale vägagi ohtlikuks. Kl.).

Üksikasjaliselt peab niisugune tank vas-
tama järgmistele nõuetele:

- Meeskond: 3 inimest (1 juht ja 2 lasku-
rit);
- Relvastus: 1 automaatsuurtükk, mille klbr.
25—30 mm ja algkiirus 800 m sekundis;
tornis 1 rk, mille horisontaalne laskepind
360°.
- Laskemoon: 200 soomusevastast suurtü-
kimürsku, 2000 padrunit rk-le.
- Soomus: esiots — 35 mm, küljed 12 mm,
põhi — 12 mm, lagi — 6 mm.
- Kiirus — 50 km/t.
- Erivõimed: kallakute ja tõusude ületa-
mine kuni 40°, tõkete ületamine kuni 0,75
m kõrguses, ületatava kraavi laius — 2 m.
- Raskus: 12 tonni.
- Liikumise mehhanismid hästi kaitstud,
veolindid duralumiiniumist.
- Mootori võimsus: 250—300 HP.
- Mõõdud: pikkus 5,50 m, laius 2,20 m,
kõrgus 2,20 m, põhja kõrgus maast kuni
0,40 m.
- Liiklemine: teotsemise ajal lüliklinitidel;
rännakul oma järelvankril, mis on mõel-
dud niisugusena, et ta oleks ühe teljega
ja haagitav veoauto järele; järelvankri
rattad kahekordsed ja õhukummidel.
Järelvanker ilma vedrudeta, sest põru-
tuste eest hoiavad tangi enda vedrud.

Veoautole endale oleks asetatud mees-
kond, põlev- ja määrdeained. Sel moel saa-
buks meeskond lahingukohta väljapuhanult.

Niisuguse tangi prototüübiks soovitab
ins. Burstyn Šveitsi tanki „Lansberg — 10“
või N. Vene kiirtanki; Šveitsi tangile annab
autor eesõiguse.

Niisuguseid tanke peavad omama väike-
sed riigid vähemalt 150 tk. Ins. Burstyn
motiveerib seda arvu taktikalisest seisuko-
hast: 2 km, laiusele rindele pealetungimiseks
on esmajärku arvatud 50 tanki, milliste in-
tervall 40 m. Kahele niisugusele lõigule pea-
letungimiseks peab olema 100 tanki ja va-
rus 50 tanki. Kl.

POOLA.

„Przeład Piechoty“, märts 1936. a.

1. Kapten J. Kraus. Vaatlusi ja ko-
gemusi täägivõitluse alalt. Autori
arvates tänapäeva väljaõppes täägivõitluse-
le pühendatakse liig vähe aega ning tähele-
panu. Väidetakse, et Maailmasõjas oli harva
käsitsivõitlusi. 1918—20. a. sõjas (Poola va-
badusvõitluses) tuli neid siiski ette kaunis
tihti ja pole kahtlust, et tulevikusõjas, kus

— tänu tulerelvade kõikvõimsusele — peab
opereerima eeskätt öötundidel, täak pääseb
jälle ausse. Esimestel aastatel pärast sõja
lõppu ettevalmistamine võitluseks täägi abil
toimus kõigiti otstarbekohaselt ning vasta-
valt lahingunõuetele, kuigi tol ajal õpetaja-
tel polnud veel kasutada sellekohaseid ees-
kirju või juhendeid. Ei drillitud lõpmatult
kõiksuguseid keerukaid liigutusi, vaid pä-
rast 1—2 sissejuhatavat harjutust mindi
kohe üle võitlusele vastasega. Alul muidugi
ei läinud asi kuigi ladusalt, kuid mõne õp-
petunni järele hakkas küsimus õpilasi hu-
vitama ja vastavalt sellele ka töö jõudsasti
edenema. 2—3 nädala jooksul tavaliselt
jõuti juba niikaugemale, et võidi asuda harju-
tustele maastikul: kaevikute sees ja kaevi-
kute peal, sildade ja ülepääsude vallutamisel
jne. vastavalt loodud lahinguolukordade-
des. Õppus lõppes jao võitlusega jao vas-
tu, ühe või teise konkreetse taktikalise üles-
ande täitmisel. Paar kuud sellesisulist õp-
pust andsid igapidi häid tagajärgi, kus-
juures sõdurid lõpuks olid seevõrra kiindu-
nud asjasse ning läksid hasarti, et tihti-
peale oli kaunis raske võitlejaid lahutada
üksteisest. Isegi vabal ajal harrastati omal
soovil täägivõitlust. Nüüd aga on asi muu-
tunud. Sõjakogemused on ununemas. Sõ-
javäkke on tulnud palju noori ohvitseri-
kel pole ettekujutust lahingust. Samuti ka
allohvitserid: nad on kas liialt noored ning
oskamatud või jälle seevõrra tulpinud rahu-
aegsest teenistusest (vanemates aastates me-
hed), et nad katsuvad kuidagi kergemalt
läbi ajada ja ei viitsi mõelda, kuis õppe-
tööd sisuliselt paremini läbi viia. Autor
ütleb, et ta ei suhtu vaenulikult teistele sõ-
duri ettevalmistusharudele, ta vaid tahaks,
et täägivõitlust võetaks senisest tõsisemalt,
kuna see — peale muu — karastavat veel
hästi vaimu. Vilets on see sõdur, kel puu-
dub julgus astuda vaenlasega käsitsivõit-
lusse ja ta ei oska käsitseda külmrelvana —
tääki. Autor teeb ettepaneku: 1. pühendada
täägivõitlusele 5% õppeajast, määrates sel-
leks igal nädalal kolm õppust á ½ tundi;
2. ettevalmistavateks harjutusteks anda ain-
ult minimaalselt aega, esimesel võimalusel
üle minnes võitlusele vastasega; 3) pärast
mõnenädalast töötamist õppeplatsil minna
üle harjutustele maastikul mitmesugustes
taktikalistes olukordades; 4) korraldada
võistlusi täägivõitluse alal. Autor arvab, et
kui need nõudmised läbi viia, siis täägi kui
võitlusvahendi käsitlemisoskus tublisti tõu-
seb ja ühtlasi sellega ka sõduri julgus ning
enesekindlus võitluses vastasega läheda maa-
peale, milline võitlusviis — eespool juba tä-

hendatud põhjustel — saab tulevikus eten-
dama senisest suuremat osa.

2. Kapten J. E. Berg. Lektor i p ä e v a -
r a a m a t. Iga lektori (õpetaja, instruktori)
ülesandeks on saavutada oma töö juures
maksimaalseid tulemusi. Selle eesmärgi
taotlemiseks aitab suuresti kaasa otstarbeko-
haselt peetud lektori päevaraamat. Autori
mõtte kohaselt sellises päevaraamatus oleks
iga õppeaine tarvis üks või mitu lehte. Igal
lehel neli suurt lahtrit, millistest esimene
sisaldaks õpilaste nimesid, teine — andmeid
õpilaste puudumiste kohta õppustelt kuu-
päevade ja töötundide järgi, kolmas — õpi-
lastelt saadud hindteid aine tundmises ja
neljas — käsitletud ainete või küsimuste
loetelu, samuti kuupäevade ja töötundide jär-
gi. Päevaraamat annab ülevaatliku pildi
ühe või teise aine käsitlemisel saavutatud
tulemuste kohta, lubades hõlpsasti välja
eraldada nõrgemaid õpilasi ja korraldada
nendega täiendavaid õppusi just nende kü-
simuste alal, millistes nende teadmised ja
oskused on kõige puudulikud. Autor
olevat niisuguse vormi järele koostatud
päevaraamatut juba pikemat aega väga edu-
kalt kasutanud, mispärast soovitab seda
tungivalt ka teistele. — 3. Major dypl. K.
Banach. Eneseharimisest ja dis-
kussioonidest. Sama ajakirja m .a.
detsembrikuu nr. 5 keegi A. S., käsitledes
ohvitseride eneseharimise küsimust, muu-
seas avaldas mõtteid, et kõrgem ülemus
peaks ohvitseride eneseharimise tööle ka
omalt poolt hoogu andma, korraldades nen-
dele aeg-ajalt sellesisulisi kirjalikke või
suusõnalisi katseid, kogudes ühtlasi statis-
tilisi andmeid, kui intensiivselt ohvitserid
kasutavad raamatukogusid, kui suur on nen-
de isiklik lugemismaterjal, missuguste kü-
simuste vastu nad tunnevad erilist huvi
jne. Seda vaadet ei pea aga major Banach
õigeks. Tema arvamuse järgi ohvitseride
eneseharimise töö peab baseeruma täiel
määral vabatahtlikkuse alusel; iga sund,
olgu see siis otsene või kaudne, peab ära
jääma, kuna see ei soodustavat, vaid just
vastupidi — takistavat eneseharimistööd.
Käskudega ei saavat siin sisuliselt midagi
ära teha; oma käsualuseid ohvitseri ja nen-
de arenevuse tasapinda pidavat vanemad
ülemad ilma statistiliste andmete kogumise-
ta küllalt hästi tundma. Kui aga tahetakse
ohvitseridele nende eneseharimistöös mõju-
salt kaasa aidata, siis püütagu luua olukord,
mis võimaldaks seda tööd edukalt teha. Tu-
leks kõigepealt leida ohvitseridele lugemi-
seks ja kirjutamiseks vaba aega, mida
praegustes teenistusoludes on väga vähe, ja

teiseks: aidata neile kaasa oma kodu loomi-
seks, kus oleks mugav olla ja hea töötada,
meeles pidades, et enamik ohvitserides on
harilikud inimesed ja nende seas vaevalt
leidub Napoleoni, Balzaçi või Edisoni
taolisi mehi, kes igapäevase raske töö kõr-
val leidsid veel küllalt aega eneseharimi-
seks. Väga tõhusaks vahendiks enesehari-
mise tööle loeb autor diskussioone, millistest
võtaksid osa nii nooremad kui ka vanemad
ohvitserid ühiselt. Diskussioonid süvenda-
vad ja laiendavad ohvitseride teadmisi an-
tud küsimuse alal ja pakuvad neile sood-
said võimalusi ennast harjutada oma mõtete
loogilises ja ladusas esitamises suuremale
arvule kuulajaskonnale. Viimast loeb au-
tor eriti tähtsaks, sest et see kasvatab ohvit-
serides enesekindlust ja usku oma võime-
tesse, millised omadused on väga tarvilikud
käsualuste õpetamisel, kasvatamisel ja juh-
timisel. Diskussioonide kordamineku eeldu-
seks on sobiv teema ja osav vaidluste juh-
timine. Teemade valik — autori arvates —
ei võivat tekitada raskusi, mis aga puutub
juhtimisse, siis peale väeosaülemate ja tema
abi sellega võiksid väga hästi hakkama
saada ka vanemad ohvitserid patülide ja
isegi kompülide hulgast, kes on uurinud
mõnd üldisemat huvi pakkuvat küsimust
ja omavad sealjuures kogemusi koosolekute
juhtimiseks. — 4. N.-ltm. J. Sievierski.
10-tuh. leegionist. Käsitletakse noor-
te ohvitseride eneseharimise küsimust. Au-
tori arvates noored enamasti on täis ener-
giat ja töötahtmist, kuid ebaõnnestumiste
puhul nad võivad kergesti kaotada julguse
ning langeda apaatiasse. Et seda ei juh-
tuks, tuleb neid alatasa ergutada tööle —
eesmärkide saavutamiseks, mis ulatuksid
kaugemale üle igapäevase elu askelduste
piiride. Ühtlasi tuleb aga ka luua noortele
eneseharimiseks võimalusi, hoolitsedes, et
neil selleks oleks tarvilisel määral vaba ae-
ga, soetada neile lugemismaterjali, pidades
silmas, et noorte ohvitseride rahalised või-
malused harilikult ei luba neile seda mu-
retseda omal jõul. Noori tuleb viia selts-
konda, kus nad õpiksid lähemalt tundma
neid, keda nad peavad juhtima sõjakorral.
Sport ja iga muu kehaline tegevus looduses
on samuti väga kasulikud, õpetades neid
muuseas ületama raskusi ning takistusi, mis
võivad tulla ette ka sõjakorral. Selliselt ta-
litades — arvab autor — hoitakse noored
nii vaimselt kui kehaliselt elevil ja pole
karta, et nad langeksid ükskõiksuse või no-
rutunde ohvriks. — 5. Ltm. M. Bloch. Oh-
vitseri siluetist lahingus. On
avaldatud arvamist, et kui ohvitseri ekipee-

rida nagu sõdurit, tehes teda välimuselt rea- võitleja sarnaseks, siis kaotused nende ri- dades jäävad vähemaks, kuna täpsuskütil poleks kerge eraldada juhti juhitavast. Autor vaidleb vastu niisugusele vaatele, lei- des, et kui ka sõdurimundris ohvitseri on eemalt raske ära tunda, siis ometi juhina ei saa teda käsualuste hulka ära peita, vaid korraldades ja käsutades ta saab sealt kind- lasti silma paistma ka vastase täpsusküttil- dele. Seepärast ei oleks ka mõtet koormata ohvitseri sõdurivarustusega, mis pealegi tublisti segab teda oma juhtimisülesannete täitmisel. — 6. Ltn. F. Jaroszyński ja Z. V. Kauguste hindamisest. Mõningaid praktilisi näpunäiteid sellel alal. — J. Kol. dypl. M. Boltué. Luure. Vastavate ees- kirjade (Poola) paragrahvide selgitamine. — 8. Ins. D. Smoleński. Süüte võitlus- vahendid. Ajaloolisi andmeid ja mater- jalosa ülevaade.

Kk.

„PRZEGLAD PIECHOTY“, aprill 1936. a.

1. Kol. dypl. I. S. Čvrtiņiak. Noorte laagriõppuse eesmärgist. On saanud nagu kombeks suviste laagriõppuste perioodil toimetada noortega eeskätt laske- harjutusi, jättes võrdlemisi vähe aega la- hingõppele. Autor ei poolda seda: laskmi- sed tulevad läbi viia talvekorterites, jättes suvise laagriperioodi peale ainult pataljoni lahinglaskmised ühes suurtükiväega, mis ei võlta palju aega ning võimaldab pühen- dada senisest rohkem tähelepanu lahinguli- sele ettevalmistamisele laagris. Teatavate ümberkorralduste järele talvekorterites, laskeradade laiendamise mõttes, olevat see läbiviidav. Ühtluse saavutamiseks väljaõp- pes olevat tarvilik, et laagriperioodi õppe- kavad koostataks keskasutiselt, ära näida- tes, missugused küsimused ja millises järje- korras tuleb seal läbi võtta (meetod), kuna aga aeg ja iga üksiku teema käsitlemisviis jääksid täiel määral kohapealsete ülemuste otsustada. Autor esitab järgmise näitliku laagriõppuste kava. 1. 01.08. — 24.08 on 20 tööpäeva, mis tuleks jaotada: a) kom- paniõppusteks — 17 päeva ja b) pataljoni- õppusteks 3 päeva, seal hulgas on arvesta- tud üks lahinglaskmine rügemendi peale — ajavahemikus 22.08—24.08. 2. Öiseid õp- pusi vältusega à 12 tundi, k. 1800—0600, oleks: a) kompanile — kaks, neist üks: lähtealusele asumiseks pimeduse kätte all ja rünnaku teostamiseks koidikul ja teine: kaitsele asumiseks öösi, kaevumiseks ning ettevalmistamiseks vastase rünnaku tagasi-

lõõmiseks koidikul; pataljonile — kaks üles- annet samadele teemadele, mis kompani- legi. 3. Muid õppusi: a) kompanile — 5 pealetungi ülesannet, millistest: üks — lahtisel ja tasasel, üks — lahtisel, kuid ebatasasel (künkisel), üks — kinni- sel ja ebatasasel, üks metsasel maastikul ja üks — öine ülesanne, mis algaks õhtul val- ges ja lõpeks järgmise päeva hommikul, samuti juba valges. Kõikide nende ülesannete juures astmeliselt raskendatakse täitmise tingimusi harjutades ühtlasi: gaasikaitset, õhukaitset, laskemoona juurdevedu, haava- tute evakueerimist, gaasist kannatanuile abiandmist ja elutarvetega varustamist. 5 kaitseülesannet, missugustest: üks — laialdase vaatlus- ning laskeväljaga, üks — laialdase vaatlus- ning laskeväljaga, kuid lainelisel, üks — kitsa ja kinnise väl- jaga, üks — metsasel maastikul ja üks har- jutustingimustes, kus pärast vastase posit- siooni sissemurdmist tuleb ajutiselt asuda kaitsele, et korraldada jõude edaspidiseks kallaletungiks; b) pataljonile: üks ülesanne — kallaletungiks rännakkolonnist, üks — kallaletungiks lähtealusest ja üks — kait- seks ühes vasturünnakute läbiviimisega; c) mitmesuguseid õppusi: kompani eel- salgana rännakul lahtisel ja kaugevaatlus- väljaga maastikul; kompani küllsalgana kinnisel ja lainelisel maastikul; kompani jä- relsalgana kinnisel maastikul; kompani patrullina; kompani arendamas kallaletungi rännakkolonnist ootamatult ilmunud vaen- lase vastu; kompani vasturünnak kaitsele; kompani kaitse organiseerimisel ühes vasta- vate pioneritööde täitmisega. Kõik need õppused peaksid olema kahepoolsed ja neist osavõtvad üksused sõjaaegsetes koosseisu- des. — R. U. Võistlustest. Peale võistluste laskmises mitmesugustest jalaväe- relvadest, milliste kasulikkust ja tarvidust praegusel ajal juba keegi ei eita, autor soo- vitab veel võistlusi mitmesugustel teistel teenistuserialadel, eriti aga lahingulise ette- valmistuse valdkonnas. Neid viimaseid ei olevat muidugi nii hõlbus korraldada, kui näiteks laskevõistlusi, kus augud märklaud- dades annavad vastuvaidlematuid tunnustusi töö tagajärgedest, kuid kohase organiseeri- mise juures olevat ka siin võimalik objek- tiivseid hindmeid saavutada. Tähtsamaks on vahekohtu küsimus. On täiesti loomulik, et ohvitser ei saa olla täpsalt objektiivne seal, kus asi puutub tema oma väeosa huvi- desse. Seepärast autor soovib vahekohtu moodustada hoopis teise, võõra diviisi koosseisust. Võistluste tähtajad peab tea-

tama asjaosalistele niiviisi, et väeosad saaksid ühepalju aega ettevalmistamiseks ja võistlused ise läbi viia võimalikult võrdsetes ilmastiku ja maastiku tingimustes. — 3. Major I. Krysa. Kaadrija ajateenijate ettevalmistamine. Autor loeb, et lahingumasinate kujutised (maketid) õppeväljadel mitte ainult ei too kasu, vaid on koguni kahjulikud, õpetades alahindama tangi ja soomusmasina lahinguvõimeid. Tulevat võtta reegliks, et ükski ajateenija ei lahuks teenistusest enne, kui teda on tutvustatud lahingumasinatega ja nende võitlusvõimetega, niipalju kui see osutub võimalikuks rahuaja oludes. Samuti peab kaader hästi tundma lahingumasinaid. Selleks peab taktikaliste õppuste ajaks, vähemalt 1—2 päevaks, väeosadele juurde andma tangi- ja soomusautoüksusi. Loomulikult tulevad lahingumasinate osavõtul teostatavate õppuste kavad põhjalikult läbi mõelda ja õppused nii plaanitseda, et nad annaksid sõduritele võimalikult ettekujutuse, mida võib lahingumasin ja kuidas kõige tõhusamalt tema vastu võidelda, eriti jalaväel kasutada olevate abinõudega. — 4. Major dupl. J. Kobylanski. Laskurühma ülemrännakkolonnis. Kolonnis neljakaupa liikudes ei ole kompanis rühmade vahel vahet. See ei võimalda rühma ülema korda hoida, nagu seda temalt nõuab eeskiri, vaid ta ise koguni kaob üldisesse kompani massi. Et seda ei juhtuks, tuleks kompani rännakkolonnis hoida rühmade vahel 2—3 m vahed. See pikendaks küll kolonni, kuid võimaldaks rühmülile paremini täita oma ülesandeid ja hoida korda ravis. — 5. Kpt. A. Boras. Organiseerimisvaim väljaõppe- ja kasvatus töö. Pataljoni ja sellest väiksemate üksuste ülemate juures on märgata kalduvust ennast segada alluvate asjadesse. Nii, näiteks, patül tihti kipub üle kompülide peade juhtima kompanisid ise või veltveebile kaudu; kompül teeb peapesu sõdureile puhastamata nõõpide pärast, unustades, et tema ja hariliku reamehe vahel on veel vähemalt kaks juhtimisastet; rühmül, eriti veel kui ta on alles hiljuti tulnud sõjakoolist ja omab ülikülluses töötahet ning energiat, kipub isiklikult õpetama igat oma sõdurit, jättes jaoülemad-allohviterid pealtvaatajate ossa. Autori arvates niisugused nähted on tõsiseks paheks, mille vastu tuleb võidelda. Vaadelnud lähemalt ülesandeid, mis maksavad määrustikud, eeskirjad jne. panevad jao-, rühma- ja kompaniülemale, leiab autor, et need on tähendatud ametisikutele

täiesti jõukohased. Tungides alluvate kompetentsi ja asudes seal korraldama oma heaksarvamuse järgi, ülem suurendab ilma tarviduseta oma töökvantumi, diskrediteerib alluvaid ülemaid nende käsualuste silmis ja võtab neilt (alluvatelt ülematelt) võimaluse ennast harjutada vastavate üksuste juhtimises. Ülema ülesandeks on nõuda alluvailt, et nad täidaksid oma kohuseid, kontrollida nende tegevust ja, tarbekorral anda vastavaid juhtnõõre, mitte aga ise hakata täitma käsualuste töid. — 6. Kpt. A. Kruczynski. Nõudmised ja tegelik elu. Sageli on kuulda kurtmist, et alluvatel pole algatusvõimet ning nad ei mõista teha midagi iseseisvalt. Autori arvates on sellised nurisejad enamasti ise süüdi: rahuaja tööl tihti nõutakse käskude ja korralduste täitmist üleliigse täpsusega, mis surub käsualuste töö kindlatesse, paendumatutesse raamidesse, jättes vähe ruumi algatusvõime avaldamiseks. Millised tagajärjed võivad olla sellisel alluva üksuse „peoshoidmisel“, näitavat kujukalt Vene-Jaapani sõda, kus vene väejuhid, püüdes viia juhtimissüsteemi täiuseni, tihti tungisid üksikasjadesse, segades käsualuste kompetentsi ning takistades nende tööd, kuna samal ajal jaapani ülemjuhataja jäi rahulikult istuma oma staapi, nihutades lipukesi operatiivkaardil ja jagades telefoni kaudu käske alluvaile juhtidele, kellede vastu ta tundis täielist usaldust. Ainult siis võime nõuda käsualustelt algatusvõimet, kui meie ise ei pane nende käsi ja jalgu raudadesse, nõudes neilt täpsust, mis ei võimalda neile isetegevust tarvilises ulatuses, lõpetab autor. — 6. P. M. Üksuste ettevalmistamine õiseks tegevuseks. „Vojennyj Viestnik'us“ nr. 11/35 ilmunud selle nimelise artikli refereerimine. Huvitavaid andmeid küsimuse kohta. — 7. N.-ltn. B. Staier. Kas selja paun mõnda juhti? Autor arvab, et ei, sest juhti tuntakse lahingus ära mitte üksnes tema välimuse poolest, vaid ka selle järgi, kuidas ta käske, leppemärke jne. andes tegelikult juhtimist läbi viib. Pealegi olevat võõrastav, et nüüd, kus meie lahingusse minnes püüame sõduri liikumist ning tegevust vabamaks teha seeläbi, et temalt pauna maha võtame, selle just lahinguajaks tahame selga panna juhile. Ometi vabab juht suuremat liikumis- ning teotsemisvabadust kui näiteks harilik reamees. — 8. Major S. Kovalski. Minu esimesed päevad sõjaväes. Mälestusi noorsõduri päevilt. — 9. Kpt. M. Vargalla. Ra-

dio jalaväes. Ei sisalda midagi uut. Küsimust käsitletakse teoreetiliselt. — 10. N.-ltn. J. Sicmiatkovski. Püssi toe küsimus. Vastavate eeskirja (poola) paragrahvide selgituseks. — 11. Ltn. K. Mlodozieniec. Sihtpunkti leidmisest. Vastavate eeskirja (poola) nõudmistele selgitamiseks. — 12. Ltn. F. Mioldovski. Kogumised ja nende kasvatustlik mõju juhtidele ja sõduritele. Praeguse korra kohaselt kogumistel esitab kompani kompüüle veltveebel. Autori arvates peaks see ülesanne kuumal vanemale rühmaülemaist.

„PRZEGLAD PIECHOTY“, mai 1936. a.

See ajakirja number on täielikult pühendatud marssal Pilsudskile, käsitledes üksikute kirjutiste näol tema, kui väejuhi tegevust Poola vabadusvõitluses.

Kk.

ROOTSI.

Õhukaitse.

„Kungl. Krigsvetenskaps-Akademiens Handlingar och Tidskrift“, 5:e häftet, 1936. — „Ny Militär Tidskrift“ Nr. 6/7 — 1936.

Mõlemate ajakirjade tähendatud numbrid tegelevad ainult õhukaitse küsimustega ja käsitlevad neid küsimusi terves reas mitmekesistes kirjutistes. Nad püüavad jõuda selgusele õhuvõitluste iseloomu kohta tulevikkusõjas ja seoses sellega leida parimaid vahendeid oma maa kaitseks õhusõja vastu, et „teda ei oleks võimalik vaid õhusõjaoperatsioonide läbi sundida alistama“, nagu tähendab „Kungl. Krigsvetenskaps-Akademiens Handlingar och Tidskrift“.

Kuna õhusõja küsimus on meilegi, nagu erapooletule väikeriigile, väga tähtis, siis ei ole huvituseta tutvuda, kuidas vaatab temale Läänemere ranniku suurim väikeriik, kes püüab kõigest jõust säilitada oma erapooletust suurriikide võimalikes kokkupõrkeis.

Rootsi ajakiri peatub kõigepealt kaunis põhjalikult itaallase Giulio Douhetti õpetuse juures tuleviku õhusõjast, kuna see õpetus, mis on douhetismi nime all tuntud, on kõigi euroopa suurriikide õhurelvastuse arengut omajao mõjustanud.

Maa- ja merejõud — seletab Douhet — sobivad enam kaitseks kui pealetungiks. Õhurelvadega on lugu ümberpööratud — kaitseks ei ole nad kohased, küll aga väga tõhusaks pealetungi vahendiks. Seepärast

peab maavägi ja merevägi siduma vaenlast, kaitsma piire, lennuväge aga tuleb kasutada löögirelvana lõppotsuse saavutamiseks.

Seepärast on Itaalia riigikaitse ülesanded järgmised:

1. Kaitse piiril: Maavägi peab takistama vaenlast tungida sisse maale. Maaväe käsutuses ei ole õhurelvade koondisi.

2. Kaitse merel: Laevastik peab kaitsema Itaalia sadamaid ja laevasõitu Vahemerel. Laevastiku käsutuses ei ole õhurelvade koondisi.

3. Kohalik kaitse: Kohalik kaitse vaenlase õhurünnete vastu on õhutõrje ülesanne. Tema käsutuses ei ole lennukeid. Ta peab koosnema väikesele arvule väga tähtsatele kohtadele koondatud õhutõrjevahendeist. Õhutõrjet peab täiendama elanike passiivne õhukaitse.

4. Pealetung: Ainult õhurelva kasutatakse pealetungiks, igatahes sõja algul. Et pealetungil oleks väljavaadet eduks, siis tulevad kõik olemasolevad jõud tarvitada võimalikult tugeva õhurelva loomiseks.

Sellise korralduse läbi saadakse sõjas ruttu lõppotsus.

Kuid sihi saavutamiseks on kõigepealt tarvis pääseda ülevõimule õhus. See ei tähenda muidugi — ütleb Douhet —, et oleks võimalik täiesti takistada vastase lendamist. Vaenlane ei tohi ainult saada arendada õhus sellist tegevust, mis võiks anda talle võitluses ülekaalu.

See, kelle käes on ülevõim õhus, võib panna toime ründeid vaenlase territooriumile, niisamuti ka tema maa- ja merejõududele, baasidele ja juurdeveoteedele. Teiselt poolt on tema ise vaenlase õhujõudude rünnete vastu kindlustatud. Peale selle võib ta takistada vaenlast loomast uusi õhujõude, kuna enda omasid võib ta takistamatult arendada.

Õhurelva suureks hüveks on, et ta võib teostada ründeid kaugemale vastase tagalasse, sünnitades talle suuri kahjusid aineliselt kui ka moraalselt. Milline teine relv on nii paenduv oma sihi valikus!

Hästi distsiplineeritud väeosa jääb pingisa õhupommitamise ajal vahest oma kohale ja ei jookse laiali, aga vabriku, ladu või sadama juhatas laostub harilikult juba esimeste kahjude juures.

Ülevõim õhus — väidab Douhet — on seepärast haruldaselt suure tähendusega, ta otsustab sõja.

Ülevõimu saavutamise vahendiks on vastase õhujõudude hävitamine. See võib sündida kahel viisil — vaenlase lennubaaside purustamise teel või võitluses õhus.

Kuid võidu saavutamiseks tulevad panna tööle kõik jõud. Niipea kui on sõda alanud, isegi juba enne tema kuulutamist, peavad kõik õhujõud astuma tegevusse. On mõttetu jätta mõningaid varusid. Seeläbi võidakse vaid vaenlast soodustada.

Muidugi nõuab võitlus suuri kahjusid mõlemalt poolt, ka võitjalt. Aga kui ülevõim on käes, on seda juba kergem säilitada.

Mis puutub õhukaitsesse, siis suhtub Douhet sellesse umbusklikult.

Hävitajaist ei ole kuigi palju kasu. Kõigepealt ei suuda nad kaitsta rinnet, piirjoont või randa, vaid ainult teatud kaitstavaid objekte, mis peavad pealegi asuma piirist vähemalt 100 kilomeetrit eemal. Seejuures peab hävitajate eskadrill olema vähemalt niisama tugev, nagu ründaja; kuna aga kaitsevajalisi kohtasid on palju, siis peab kaitsja omama mitu korda enam hävitajaid kui läheb tarvis lennukeid ründajal. Seepärast leiab Douhet, et hävitajad tulevad, kui kasutatud relvad, heita kõrvale.

Ka õhutõrjest ei looda Douhet kuigi palju abi, sest võimatu on varustada kõiki tähtsaimaidki kaitsevajalisi objekte õhutõrje vahenditega küllaldaselt määral. Igatahes tuleb õhutõrje koondada vaid sinna, kus on kaitsta kõige tähtsamad kohad ja tuleb kindlasti hoiduda jõudude laiali paigutamise eest.

Rohkesti rõhku peab pandama passiivse õhukaitsese arendamisele, et vähendada vaenlase rünnakute ainelist ja moraalselt kahju.

Õhukaitsese koosneb siis neljast osast. Tarvis on:

1. otsida üles ja purustada vaenlase õhujõud (lennubaasi ründ),

2. takistada vaenlase õhujõude edasi tungimast (hävitajate tegevus),

3. hävitada vaenlase õhujõud, kui need jõuavad oma ründesihile (õhutõrje),

4. teha kaitsevajalised objektid ründele mittetundlikuks (passiivne õhukaitsese).

Ainult esimene tegevusviis, teatud määral täiendatud kahe viimasega, võib anda julgeoleku — väidab Douhet.

Õhurelva peaülesandeks on hävitada vastase õhujõud. Seda ei saavutata harilikult võitluses õhus, sest nõrgem püüab hoiduda otsustavast võitlusest kõrvale ja harilikult õnnestub see temal.

Lõök tuleb suunata objektidele, mis asuvad maa peal — lennubaasidele, ladudele, tehastele.

Võttes arvesse asjaolu, et vaenlane püüab teha sedasama, on kokkupõrked õhus kaunis tõenäolised. Õhujõud peavad

seepärast olema suutelised õhulahinguiks ning olema selleks alati valmis. Nad ei pea iialgi otsima lahingut, kuid ei pea ka kunagi hoiduma sellest kõrvale. Õhuvõitlus peab alati põhjenema jõul, mitte üllatusel.

Lühidalt, õhurelva strateegia nõuab pealetungi maa peal asuvatele objektidele ja kaitset vaenlase vastu õhus.

Organisatsiooni suhtes nõuab Douhet, et kõik õhujõud oleksid koondatud iseseisvaks õhulaevastikuks ja maa- ning mereväele ei antaks mingeid „abiõhurelvi“. Selistest eraldatud õhujõududest ei oleks mingit kasu.

Õhulaevastik peab koosnema pommitajaist ja luurajaist. Nagu juba tähendatud, hävitajaid peab Douhet kasutuks ja üleliigseiks.

Pommitaja ehk lahingulennuk peab olema suuteline ründama objekte maa peal kui ka lööma lahingut õhus. Ta kiirus peab olema 200 km/t. lennu ulatus 2000 km, relvastuseks 1—2 37 mm kahurit ja 16—20 kiirtule kuulipildujat; ta peab kandma mõni tonn pomme ja juhikoht ning elulised osad peavad olema kaitstud.

Luurajate ülesandeks on lahingulennukite ründe ettevalmistamine. Nad peavad olema nii kiired, nagu tehnika üldse võimaldab ja nende lennu-ulatus peab olema vähemalt niisama suur kui lahingulennukeil. Relvastust ja kaitset luurajad ei vaja, sest nad peavad vältima võitlust. Kõik tuleb siin koondada kiirusele, lennu-ulatusele ja heale signaalivahendile. Harilikult aitab ühestainsast lendurist.

Douheti õpetus hindab siis üksikute kaitseharude ülesanded ümber:

— maavägi — peab kaitsma maapiiri,
— merevägi — peab kaitsma mereühendusi,

— õhutõrje peab kaitsma teatud erilisel tähtsail kohtasid, ja passiivne õhukaitsese vähendama vaenlase rünnete tagajärgi teiste kohtade suhtes, kus puudub õhutõrje,

— õhulaevastik peab püüdma otsustada sõja, rünnates vaenlase õhujõude maa peal ja kui see ei ole võimalik, rünnates teisi objekte, et saavutada lõppotsus, ning olema alati valmis lahinguiks õhus.

Õhulaevastik peab koosnema suurest hulgast lahingulennukeist, mis on kohased ründama objekte maa peal, kuid ka pidama lahingut õhus, ja peale selle väikesest arvust luurelennukeist.

Edasi peatub rootsi sõjaakadeemia ajakiri pikemalt Douheti viimase töö „Sõda

19..." juures, mis ilmus 1930. aastal, peaaegu ühel ajal tema surmaga. Selles töös näitab Douhet õige kujukalt, kuidas areneb sõda kahe suurriigi vahel, millest üks, nimelt Prantsuse-Belgia, on organiseerinud oma sõjajõud nüüdise põhimõtete järele, teine aga, Saksamaa, Douheti õpetuse alusel. Kuigi Prantsusmaal ja Belgial on kokku umbes 6000 mitmesugust lennukit, jääb võitjaks siiski Saksamaa, olgugi, et saades suuri kahjusid, oma 1500 pommitajaga, mis kannavad korraga 3000—4000 tonni pomme. Peale selle on sakslasil ainult veel 15 luuredivisjoni 180 lennukiga.

Douheti õpetuse ümber on tekkinud kõigis maades rohkesti vaidlusi. Ta leiab kõikjal pooldajaid kui ka vastaseid.

Nii on juhitud — ka Itaalias — tähelepanu sellele, et õhusõda tagala vastu seisab vastolus rahvusvahelise õigusega. Meie ei tohi võtta tarvitusele võitlusviise, mis on metsikumad hunnide ja vandaalide omadest.

Sellele vastab Douhet, et sõda ei tunne ausaid ja ebaausaid relvi, vaid ainult enam ja vähem tõhusaid. On alati püütud luua relvi, mis on eelkäivaist mõjuvamad. Võibolla ei ole see küll ilus, aga asi on nii. Ka ilma lennukita on inimene osanud juba aastasadade kestel hävitada palju põhjalikumalt kui Attila võis sellest undki näha. Kõik on lubatud sellele, kes võitleb oma elu eest. Kui nuga pannakse kõrile, on rahvusvahelistel kokkulepetel vähe väärtust.

Vastuväiteid leiab ka Douheti õpetus, mille järele õhujõud peavad moodustama terviku, ühe juhataja all. Olevat ju olemas ainult kaks sõjavälja — maal ja merel — ja kummagi juurde neist kuuluvat õhumeri, mis seisab lähedases seoses allolevate sõjaväljadega. Õhujõud pidavat seepärast olema organiseeritud maa-õhujõududeks ja mere-õhujõududeks, ning koosnema luureja lahingu-eskadrillidest.

Douhet vastab, et sõda võidakse nüüdisajal otsustada ka teisel viisil kui ainult maa- ja merelahingute läbi.

Ei ole vähematki vahet õhumerede vahel, mis asuvad maa ja mere kohal. Killustatud õhulaaevastikku ei ole võimalik kasutada tõhusalt vaenlase tagalas ta lennubaaside ja teiste eluliste asutuste vastu.

Üks raskemaid vastuväiteid, mis Douhetile tehakse — ka tema kodumaal Itaalias, kus üks tema mõtete suurimaid vastaseid on kolonelleitnant Rocco Morretta — puudutab ülivõimu küsimust õhus.

Morretta oma raamatus „Como sarà la guerra di domani" — leidub saksakeelses tõlkes „Wie sieht der Krieg von Morgen

aus?" Rowohlt Verlag, Berlin 1934 — on nõus, et õhurelv etendab tulevikusõjas palju suuremat ja iseseisvamat osa kui Maailmasõjas. Aga Douhet alahindab — tema arust — nõrgema vastase võimet hoiduda otsustamisest kõrvale.

Lennu-eskadrillidel on harilikult kasutada palju baase, mida nad võivad järjest vahetada, seepärast võib pealetungija kohata nende otsimisel suuri raskusi. Muidugi hävitatakse mõned baasid, aga see ei tähenda veel vastase jõu lõppu. Kui pealegi nõrgem läheb vasturündele ja varustab oma tähtsaimad baasid lennukitõrje vahenditega, võib tugevam saada aja kestel suuri kahjusid. Sõja otsustab kõigest hoolimata võitlus maal, mida mere- ja õhujõud vaid toetavad. Jalaväelane moodustab ka tulevikus kaitse tuuma.

Ka mitmed teised arvustajad niihästi Itaalias kui ka mujal kinnitavad, et Douhet ja ta pooldajad ülehindavat lennuki võimet, nagu on sageli lugu uute relvadega. Ka lennukile leitakse vastuvahendeid ja on suurelt osalt leitudki. Pealegi on pommitamine õhust nii ebatäppis tegevus, et temale on raske omistada otsustav tähendus. Õhurelv ei saa ka okupeerida maa-ala ja seeläbi sundida vaenlast alistuma. Õhurelva mõju tagalas on kõige suurem moraalselt. Kui rahva moraalsel vastupanujõudu vajalikest kasvatatakse, siis ei saavuta õhukalaleitung oma sihti.

Douhet vastab siin, et ei saa kõnelda sellest, milliseid vastuvahendeid õhurelva vastu võidakse leiutada. Sõditakse tänapäeva, mitte tuleviku relvadega. Pealegi läieneb ka õhurelv, ja senised vahendid ei ole suutelised tema tegevust küllaldaselt takistama.

Mis puutub vastase maa-ala okupeerimisse — ütleb Douhet —, siis ei ole see nüüdisajal sõja otsustamiseks kaugeltki alati oluline. Saksa väed seisid Maailmasõja lõpul, mil nende tahte jõud murdus, kõikjal võõral pinnal.

Kui vastase tahte jõud on murtud, siis jätkub juba politseiosadest maa-ala okuupatsiooni teostamiseks.

Saksamaal pooldavad Douheti mõtteid eriti kapten Mitter — kes muide küll väidab, et vastase õhujõudude hävitamine peab sündima õhulahingus — ja vabahärra von Bülow.

Inglismaal on douhetismi küsimuse vaidlused puudutanud peamiselt Inglismaa oma kaitset. Ametlikus raamatus „The war in the air", milles käsitletakse õhurelva Maailmasõjas, jõutakse otsusele, et „ainukeseks tõhusaks kaitseks õhus on

offensiiv, mida teostatakse suurema vastupidavusega kui on vaenlasel”.

Eriti suure hooga kaitseb Inglismaal Douheti vaateid kindral Groves, endine lennustaabi operatsiooniosakonna ülem. „Rahvale tuleb ütelda tõtt — nõuab ta — et meie ei suuda tõhusalt kaitsta Londonit õhurünnte vastu ja et parimaks kaitseks ning ühtlasi parimaks vahendiks vältida kallaletungu on omada tugev pealetungirelv.”

Prantsusmaal, kus sõjaväelises mõtlemises on alati seisnud esikohal maasõda, leidis douhetism alguses loomulikult palju arvustamist, mis tõi esile peamiselt neid-samu väiteid Douheti mõtete vastu, nagu eelpool avaldatud. Võiks siin vaid ära märkida, millistele tulemustele jõuab üks hilisemaid „anti-douhetiste”, kindral Alléhaut Douheti vaadete kaalumise järele.

On tõestatud:

1. et suureulatuslik õhurünnak sõja algul vaenlase tagalale võib tekitada tunduvalt tulemusi, mis raskendavad maaväe operatsioone ja vapustavad rahva vastupanujõudu, kuid mitte otsustavalt;

2. et peaoperatsioonid tulevad teostada maa peal, et need nõuavad koostööd tugeva hävitaja- ja luure-õhuläevastikuga ja et neid tuleb kombineerida õhurünnetega;

3. et pommi-eskadrillid, kui nad on täitnud oma ülesande sõja algul, peavad töötama maaväega koos pealetungil ja kui võitlused maal jäävad seisma, uuesti astuma tegevusse tagala vastu.

Tulevikusõjas — ütleb Alléhaut — kasutatakse enam masinaid kui endistes sõdades. Inimese osa ei ole seepärast veel vähenenud. Otse vastupidi, sõda esitab endisest suuremad nõuded niihästi sõdurile kui ka juhile. Seda asjaolu ei tohi rahva kasvatamisel jätta tähele panemata.

Tuleb tähendada, et Douheti õpetus näib leidvat Prantsusmaal viimasel ajal enam tähelepanu. Muu seas pakub ses suhtes omajao huvi ajakirja „Les Ailes” ettepanek maikuul möödunud aastal. Vastavalt sellele ettepanekule peaks Prantsusmaa looma endale õhuläevastiku, mis koosneb 8000-st pommitajast ja 2000-st hävitajast. Need pommitajad võiksid võtta korraga kaasa umbes 4000 tonni pomme. 2—3 tuhat pommitajat lastakse küll vastase poolt maha, aga see ei tähenda midagi. Ülejäänud teevad oma töö ja parem on kaotada 2000 lennukit kui 100.000 jalaväelast.

Eriti tähtsaks peab prantsuse ajakiri suure lennuväe soetamist sellelt seisukohalt,

et aitab tasa teha prantslaste arvulist vähemust arvatava vastase suhtes.

Väga tähtsaks nõudeks on aga — kui selline õhurelv peab olema tõhus — personali tublidus. Masin üksi ei tee midagi, kui ei ole kohast hästi väljaõpetatud inimest. Sellele tuleb hakata panema suurt rõhku ja kanda hoolt, et Prantsusmaal oleks küllaldaselt häid lendureid.

„Les Ailes” on Prantsusmaal kaunis hästi levinenud ajakiri, mida loetakse eriti nooremate lendurite hulgas, seepärast väärrib tema ettepanek, võtta Douheti põhimõte Prantsuse sõjaväes tarvitusele, omajao tähelepanu.

Kolonel P. Vauthier teeb oma raamatut „La doctrine de guerre du général Douhet” kokkuvõtte sellest, mis võiks olla Douheti õpetuses üldiselt maksev, järgmiselt:

Sõda on ühtlane tegevus, sõjapidamisel on üks siht: võita; seejuures ei ole tähtis, kas võita maal, merel või õhus. Kõik partikularism tuleb heita kõrvale.

Ühtlane sõjapidamine nõuab ühtlast juhatust.

Igale kaitseharule tuleb anda tema ülesanne. Kui ülesanded on kindlaks määratud, otsustatakse jõudude tugevus ja organisatsioon.

Ülesannete äramääramisel kaitseharude eeldusi pealetungiks ja kaitseks peab kaalutama teineteise vastu sellisel viisil, et saada suurimat tõhusust teatud kulutustega.

See kaalutlemine peab väljuma seisukohalt, et suudetaks pidada vastu maa peal. Maa- ja merekaitse peab siis olema nii tugev, et vastupidamine oleks võimalik. Iga riigi suhtes on siin tingimused erinevad. Nii vajatakse Inglismaa kaitseks suhteliselt vähe jõudu, Itaalias juba enam ja Prantsusmaal väga palju.

Õhukaitse on raskem. Siin on võimatu kindlustada julgeolekut isegi väga suurte eelarvetega. Õhukaitse peab piirduma passiivse kaitsega ja ühtlasi õhutõrje koondamisega kõige tähtsamatesse kohtadesse.

Kuna õhukaitse ei saa olla tõhus, kui teda toimitakse defensiivselt, tuleb teostada teda offensiivselt. Selle offensiivsuse kaasa käib püüd pääseda õhus ülevõimule, mille saavutamise kindlustab maad vaenlase õhurünnete vastu.

Otsus on võimalik vaid pealetungitel. Seda võidakse võtta ette maal, veel ja õhus. Douhet valis õhu, kuid selline seisukoht on liiga ühekülgne.

Douhet varustab õhuläevastiku ühtluse- tüübiga — raske pommitajaga. See nõue

ei tarvitse olla üldine. Kui tehnilise arenemise tõttu see tüüp muutub liiga pikalduks ja abataavaks, võib-olla on tarvis ühtlustüüpi vähendada. Peaasi on, et ta suudaks täita oma ülesannet: rünnata objekti maa peal ja ühtlasi kaitsta end õhus vaenlase vastu.

Lõpuks: maa- ja merevägi ei või olla üksiküksed õhu vastu. Nad peavad korraldama nii, et nad suudavad elada ka vaenlase ülevõimsa õhulaevastiku surve all. Muidu võib õhus ülevõimul olija võita sõja.

Mis puutub üksikute riikide õhujõudude arendamise suundadesse, siis leiab rootsi sõjaakadeemia ajakiri, et kõigepealt Inglismaa seisab ses mõttes douhetismi alusel, et ta arendab selgelt offensiivset ja iseseisvat õhurelva, sihiga luua eeskätt kaitsevahend strateegilise õhukallaletungi vastu Inglismaale.

Prantsuse õhurelva politikas on sündinud viimasel ajal suur pööre. Varemalt vaadati õhurelvale, nagu eeskätt maaväe ja teisel kohal mereväe abirelvale. Nüüd aga näib siin tulevat muutus doktriinis kui ka materjalselt douhetismi vaimus. Prantsuse lennukid on juba nüüd suuteline võitlema vaenlase lennubaaside vastu ja võib arvata, et mõne aasta pärast on ta valmis ka strateegiliseks offensiiviks. Kuid Prantsuse kaitseküsimusele tuleb vaadata eeskätt ikkagi nagu maasõjalisele küsimusele. Prantsuse tabatavus õhusõja seisukohalt on väiksem kui näiteks Inglise, Saksa või Itaalia oma.

Itaalia on küll douhetismi hääl, aga tema sõjajõud ei ole oma tervikus korraldatud Douheti õpetuse järele. Kuid viimasel ajal hakatakse siingi suurendama pommitõhukite arvu ja ka nende kandjõudu ning kiirust ja lähenetakse sel viisil enam Douheti nõudeile.

Saksamaa ehitab oma õhulaevastiku üles tervikuna, mis koosneb pommitajaist, hävitajaist, õhutõrjest ja passiivsest õhukaitsest. Saksamaa on õhus rünnatav igast suunast, aga ta on juba vahest paremini kui ükski teine maa varustatud kaitseks vastase ründe vastu oma tagalale.

Niisamuti on tema õhujõud paremini kui ühelgi teisel maal arendatud strateegiliseks offensiiviks, kuid mõne suurriigi vastu ei suuda saksa õhulaevastik viia läbi otsustavat pealetungi, sest selleks vajatakse palju rohkem jõudu.

Mis puutub mõnesse vähemasse riigisse, siis ei ole võimatu, et Saksamaa suudab sundida teda alistuma vaid oma õhurelva varal.

Ähvarduse ja poliitilise survevahendina etendab aga Saksa õhulaevastik Euroopa politikas kindlasti tähtsat osa.

Venemaa suhtes võiks tähendada, et organisatsiooni järele otsustades on siin õhurelval eeskätt ülesandeks toetada maaväe tegevust, rünnates sõjalisi objekte. Juhitivate jõudude seletuste järele aga taetakse kasutada pommitõhukite ka vastase tagala ründamiseks, et purustada „seesmine rinne“.

Rootsi ajakiri toonitab, et seda asjaolu tuleks pidada hoolega silmas. Igatahes, kuigi vene õhujõud ei ole nii suur, nagu nõuab Douhet, on ta küllalt tugev, et olla ähvarduseks isegi suurriigile. Ainult personaal ei seisa nii kõrgel tasemel, nagu teiste suurriikide lennukide, mistõttu tõhusus ei vasta täiesti pommitajate arvule. Kuid siiski on see jõud küllalt suur, et tuua Kesk- ja Põhja-Euroopa ühiskondlikku ellu tõsiseid raskusi.

Halvemaks teeb seisundi veel see, et Venemaa ise on, oma suure ulatuse tõttu, õhurünnete suhtes peaaegu tabamatu. Sellest hoolimata arendatakse Venemaal hooliga õhutõrjet ja veel enam passiivset õhukaitset.

Venemaa on siis teatud määral suuteline strateegiliseks offensiiviks, igatahes enam kui teised riigid.

Pragu ei ole veel ühelgi suurriigil nii tugevat õhulaevastikku, nagu nõuab Douhet otsustava strateegilise offensiivi teostamiseks. Aga need õhulaevastikud tugevnevad päev-päevalt, niihästi arvuliselt kui ka materjalselt. Kõige kaugemale ses mõttes on jõudnud Venemaa, temale järgneb Saksamaa. Kuid siiski ei ole märgata, et raskuspunkt sõjapidamises lükataks õhku, nagu nõuab Douhet.

Vähematele riikidele on suurriikide õhulaevastikud juba nüüdki väga tõsiseks hädahooks. Kuid oma tagala eest kardavad kõvasti isegi suurriigid, sest nähtavasti on raske kindlustada tagalat õhurünnete vastu.

Mis puutub keskmise suurusega riikidesse, siis kannavad loomulikult kõik hoolt oma õhurelvade täiendamise eest. Aga nende õhurelvad on mõeldud peamiselt toetuseks maaväele ja seepärast ei saa nad teostada strateegilist offensiivi, välja arvatud Tšehhoslovakkia lennukid, kus moodustatakse viimasel ajal üks pommitõhukite teise järele. Tšehhoslovakkial on ka oma iseseisev lennukitõhukite, nii et ta ei ole ses suhtes teistest maadest sõltuv. Ta võib kergesti rünnata õhus Saksamaad, kuid on ka ise kergesti rünnatav.

Passiivne õhukaitse on kõigis keskmise suurusega riikides — Poolas, Rumeenias, Jugoslaavias ja Tšehhoslovakkias korraldatud.

Poola kohta võiks veel tähendada, et ta on õhust vähe tabatav ja seepärast ei ole ta oma õhurelva eriti tugevasti arendanud.

Mis puutub väikeriikidesse, siis on nende õhurelavad nõrgad ja mõeldud ainult koostööks maa- ja mereväega. Ka õhutõrje on harilikult nõrk ja passiivne õhukaitse vähe korraldatud.

Erandi moodustab siin vaid Belgia, mis püüab ühtlasele õhukaitse korraldusele. Samuti püüavad viimasel ajal Holland, Sveits, Kreeka ja Soome oma õhujõudusid täiendada. Kõigi nende riikide õhujõud on tugevamad kui Rootsi omad, mõnel juhul mitmekordselt.

Nende väikeriikide kaitsepolitika põhjendab strateegilisel defensiivil, sest offensiivile Douheti järele ei saa mõeldaagi.

Eriti tõsine on nende seisukord suurriikide suhtes. Sõja puhul võib suurriigile näida otstarbekam sundida väikeriik alistuma ähvarduste läbi õhust, kui võtta ette maale sissetung. Selline olukord võib tekkida, kui suurriigil on küllaldaselt pommitajaid kasutada, vastase väikeriigi õhurelavad ja õhutõrje on aga liiga nõrgad, kuna vastupanek maa kaudu sissetungile võiks olla tugev, olgu hästi korraldatud sõjaväe või looduslike takistuste tõttu.

Riigid, millel on maapiirid mõne suurriigiga — Soome, Eesti, Läti, Hollandi ja Belgia — võivad küll ahvatleda suurriiki tungima sisse maad mööda. Õhu offensiiv näib olevat siin mõttetu, või olgu siis, kui suudetakse sundida väikeriiki alistuma juba palja ähvarduse läbi õhust. Selline asi võiks tulla küsimusse õhust väga kergesti tabatava ja hella riigi kohta, millel täielikult puuduvad kaitsevahendid. Belgia õhujõudude kiire suurendamine on nüüdisajal küllalt põhjendatud.

Teiste ülaltähendatud väikeriikide nõrkus õhukaitse suhtes on küll tõsine, aga sellest ei järgne veel, et pealetung teostub eeskätt õhu kaudu. Peaaegu kõigis neis riikides suurendatakse õhujõudusid.

Taanil ahvatleb suurriiki sisse tungima maad mööda. Kuna aga Kopenhaagenil on Taani elus suhteliselt suur tähendus — 22% taanlasist elab pealinnas — siis meelitab see ka õhuründele. Teiselt poolt, seda ainukest tähtsamat objekti võidakse õhuründete vastu kergemini kaitsta, koondades tema ümber tugeva kaitse.

Rootsil ja Norral on pikad merepiirid ja nende maapiirid on kaunis raskesti läbistatavad. Siin seisab suurriik kallaletungi puhul raske küsimuse ees, millist sõjapidamisviisi tarvitada, kuna nendel maadel puuduvad ka tähtsad tabatavad kohad. Rootsi kolmes „suurlinnas“ — üle 100 tuhande inimese — elab vaid 14% maa elanikest, Norras aga 9%.

Lõpuks kõneleb artikkel pikemalt Rootsi õhukaitse vajadusest ja õhukaitse korraldusest nüüdisaja õhusõjapidamise juures. Teatavasti pani riigikaitse komisjon ette moodustada neli pommi-eskadrilli, et õhurelv võiks vähegi edukalt täita oma ülesandeid. Endine valitsus kärpis seda ettepanekut kahe eskadrilli võrra. Tõenäoliselt jääb uus valitsus riigikaitsekomisjoni ettepaneku juurde.

Jättes siin kõrvale lähema vaatluse, kuidas peaks Rootsi õhujõud olema korraldatud — sõjaakadeemia seisukohalt — märgime vaid ära üldpõhimõtte, mis on tähtis teistelegi väikeriikidele.

„Mida tugevamaks kaitsevahendid tehakse — ütleb tähendatud artikli autor G. A. Westring — seda raskemaks ja kahjutoovamaks saab vaenlasele ta kallaletung tagalale. Õhukaitsevahendite teatud jõusuuruse juures võib tulla seisund, kus selline operatsioon jääb üldse ette võtmata ja vaenlane piirdub enam traditsioonilise sissetungi meetodiga. Mõnel puhul võib kallaletung üldse ära jääda. Teinekord võidakse küll vahest panna toime ründ tagala vastu, aga see äpardub.“

„Ny Militär Tidskrifti“ õhukaitse numbris, milles käsitletakse mitmekesiseid Rootsi oludesse puutuvaid õhukaitse küsimusi, väärrib siin erilist tähelepanu ühe asjaolu esile toomine, mis on äärmiselt tähtis kõigile väikeriikidele, nimelt õhujõudude arvuline tugevus.

Sageli kuuldu arvamisi — ütleb „Ny Militär Tidskrift“ — inimestelt, vahel isegi sõjaväelasilt, et meie maa ei suuda õhurelvastamises iialgi võistelda meid ümbritsevate suurriikidega, kes pealegi on meist juba kaugemale ette jõudnud. Seepärast ei olevat Rootsil mõtet luua endale muud lennuväge, kui vaid selline, mida vajatakse kohalikuks kaitseks.

Niisugune vaade on täiesti ekslik. Õhusõja iseloomustavamaks jooneks on nimelt nähtus, et ülevõimsal ründajal on väga raske hävitada oma nõrgem vastane õhuvõitluses. On seepärast ekslik kujutleda õhulahingut näiteks 300 Rootsi ja 3000 vaen-

lase lennuki vahel, sest niisugust asja ei tule tegelikult kunagi.

Õhujõudude operatiivne tegevus juhitakse tõenäoliselt eeskätt löökide andmisele vastase sõjalistele kui ka tsiviilasutustele m a a (v e e) p e a l . Õhujõudude tugevust arvatatakse tulemuste järele, mida teatakse saavutada, ja seda mõõdetakse kõige lihtsamini p o m m i d e h u l g a põhjal, mida vajatakse teatud ülesandeks.

Ka suurriigid ei mõtle oma õhurelvastumises, mida aetakse üksteise võidu, nii palju sellele, et saada võimalus hävitada vastane õhulahinguis, kui sellele, et saada võimalus avaldada vastasele tugevat survet, rünnates tema tagalat — tööstust, merekau-

bandust, sõjaväelisi asutusi ja ka eraelanikke jne.

Muidugi ei saa nii väike riik nagu Rootsi teostada vajaliselt kõiki neid ülesandeid. Aga olles oma suurest vastasest õhujõudude suhtes isegi tunduvalt nõrgem, võib ka nõrk valmistada tugevamale palju raskusi ja tuua talle suuri kahjusid, kui vaid väikeriigi õhujõud on otstarbekalt korraldatud ja hästi ettevalmistatud. Ilma pommitajateta on õhulaevastiku väärtus üsna tühine ja ta ei suuda täita oma ülesannet — kaitsa maad vaenlase rünnete vastu. Ka väike-riik peab kaitsma end aktiivselt, ja õ h u r e l v , hästi korraldatud, on just n õ r g a r e l v .
Ho.

Sõjaväelisi teateid välisriikidest.

P.-Am. Ühendriikide sõjaväe relvastumise viisaastak.

Ameerika ajakiri „Army Ordnance“ toob teateid parlamendile kinnitamiseks esitatud armee uuest relvastumise kavast, mille elluviimine peaks toimuma lähema viie aasta jooksul. 5 aasta kava tähtsamad punktid on järgmised:

Mehhaniseerimine. Moodustatakse üks mehhaniseeritud ratsabrigaad, 2 tangirügementi, 7 üksikut soomusautodivisjoni regulaarväe ja rahvuskaardiväe ratsadiviiside juurde, 13 rühma luuresoomusmasinaid regulaarväe ratsarügementidele ja 7 tangikompanit jalaväe diviisidesse.

Motoriseerimine. On nähtud ette terve regulaarväe ja rahvuskaardi motori-seerimine kõigil aladel. Programmi kohaselt läheb selleks vaja 18 000 mitmesugust autot.

Laskurrelvastus. Harilik vintpüss asendatakse regulaarväes poolauto-

maat-püssiga. Edaspidi varustatakse poolautomaatpüssiga ka rahvuskaart.

Suurtükivägi. Kavatakse kõiki tarvituselolevad suurtükid kohandada veoks kiireltliikuvate mehhaaniliste veoabinõudega ja suurendada suurtükkide laskeulatust horisontaalpinnas. Jatkatakse uurimusi suurtükkide konstruktsiooni lihtsustamise alal.

Seniitsuurtükid. Nähakse ette kõigi õhukaitse suurtükiväeosade ümberrelvastamine uusima materjalosaga ning kõigi regulaarväeosade varustamine uusimate õhukaitsevahenditega.

Sõjakeemiline ala. Soovitatakse katsete ja uurimiste jätkamist sel alal ja kavatakse kõiki sõjaväe üksusi varustada gaasikaitse vahenditega sõjaaegsete koosseisude kohaselt.

Edasi on nähtud ette regulaarväe varustamine vajalikkude side- ja pionerivahenditega.
(Kr. Zv.) LEX.

Kaitseväe elu.

Tagavaraväelaste kordamisõppused Scouts üksikus jalaväepataljonis.

4. kuni 21. juunini teostus tagavaraväelaste kordamisõppus Scouts üksiku jalaväepataljoni juures.

Õppusest võtsid osa Scouts rügemendi koosseisu kuuluvad ohvitserid, allohvitserid ja sõdurid.

Õppus teostus juhendite kohaselt kahes perioodis: esimene — ohvitseride ja allohvitseride teadmiste ja oskuste värskendamine, teine — ühised õppused kogu rügemendi allüksuste koosseisu kuuluvale juht- ja sõdurkonnale oma allüksuse koosseisus

Pilte tagavaraväelaste õppuselt Scouts üks. jal. pat.

Ülal: Kaitsevägede Ülemjuhataja kindral J. Laidoner toitu maitsmas. — Keskel: Kaitsevägede staabi ülem kindralmajor N. Reek tagavaraväelaste õppusi jälgimas. — All: Tagavaraväe allohvitserid õppusel Uuemõisas.

ja ametikohal ühes suurema taktikalise õppusega kordamisõppuse lõpul. Õppuse esimene osa teostati Scouts üks. jal.-pataljoni alalises asukohas — Uuemõisas, teine osa — Kurtna laagris.

4. juuni hommikul ilmusid Uuemõisa tagavaraväe ohvitserid, enamuses tuttavad kaadri ohvitseridele eelmistest õppustest. Eriti paistis silma kaitseliitlaste suur arv: tagavaraväe ohvitseridest oli kaitseliitlasi 57%. Näib, nagu hakkaks tagavaraväe ohvitserikond suuremat tähelepanu pöörama vabatahtlikule riigikaitse tööle rahuajal.

Esmakordselt varustati ohvitseride, kellel puudus kaitseväe vorm, õppuse ajaks uue vormi kohaselt valmistatud riietega. Uus vorm nagu sobib rohkem eraelust tulnud ohvitseridele, kuid samal ajal eraldades neid teravalt kaadri-ohvitseridest, kes veel vanades vormiriietes.

Samal päeval esitati ohvitseride rügemendi ja kaitseringkonna ülemale. Pärast seda algas kavakohane õppus ohvitseridele, mis kestis kuni sõdurite ilmumiseni rügementi.

8. juuni hommikul ilmusid rügemendi tagavaraväe allohvitserid, õppeüksuse lõpetanud kapralid ja reamehed. Eriti torkas silma kindel rividistsipliin ja kord allohvitseride juures. Näis, nagu poleks veel suudetud unustada õppeüksustes omandatud oskusi ja, sattudes uuesti kaitseväeteenistusse, kohaneti silmapilkselt, muutudes ühiseks pereks kaadri allohvitseridega.

Varustamine riiete ja rakmetega teostus kiiresti. Samal päeval oli ülevaatus rügemendiülema poolt, veidi hiljem — kaitse-

ringkonna- ja diviisiülemate poolt. Pärast seda algas õppus koondkompanites, mis kestis kuni sõdurite-tagavaraväelaste ilmumiseni rügementi. Õppusel allohvitseridega tuletati meelde ja süvendati vaid praktilisi oskusi.

Õppuse esimese perioodi viimasel päeval külastas Uuemõisat kaitsevägede staabi ülem kindral Reek. Omas kõnes ohvitseridele ja allohvitseridele hr. kindral eriti rõhutas seda suurt vastutust, mis lasub juhtkonnal õppuse kavakindlal läbiviimisel. Punase joonena läbibistat kõnet allohvit-

seri, kui sõduri lähema juhi, isiklik eeskuju, kindel tahe ja võime korra õpetamisel, nõudmisel ja hoidmisel tagavaraväest tulnud sõdurite keskel.

Õppuse teine periood algas sõdurite-tagavaraväelaste ilmumisega väeossa 12. juunil. Tagavaraväelaste vastuvõtmine kaitseringkonna vastuvõtmisepunktis ja jaotamine allüksuste vahel rügemendi jaotuspunkti teostus ootuste kohaselt korrapäraselt ja ettenähtud aja jooksul. Varustamine riiete, rakmete ja relvadega allüksustes edenes jõudsasti, sest tunduvalt abistasid seda tagavaraväe allohvitserid.

Kaitseväe Ülemjuhataja kindral Laidoner isiklikult vaatas üle rügemendi allüksused, kõnetades selle juures üksikuid.

Rännakkorras liiguti Haapsalu raudteejaama, asuti rongidele ja veel samal õhtul algas sõit Kurtna laagrisse. Märkimist väärib rügemendi allüksuste meeskonna kiire pealelaadimine rongile Uuemõisa peatuskojal. 13. juuni hommikul jõuti Toila jaama ja sealt mindi rännakkorras Kurtna laagrisse. Esimene osa ühisest õppusest — vedu raudteel ja rännak — oli seega teostatud.

Laskmised, riviõppused, taktikalised õp-

pused ja tutvumine kaasaja teiste relvliikidega teostati eeskujulikult. Ei saa jätta nimetamata seda hoolt ja tahet, mis valitses tagavaraväelaste keskel kogu õppuse vältel. Kõikjal paistis silma suur huvi õppuse vastu.

Õppus laagris lõppes suurema taktikalise õppusega laagri laskeplatsi rajoonis, millele järgnes rühma lahingulaskmise demonstratsioon.

20. juunil sooritati rännak Toila raudteejaama, sealt sõideti rongidel Uuemõisa, kus teostus rügemendi likvideerimine ja tagavaraväelaste õppusest vabastamine. Nagu formeerimine nii likvideerimine teostus kõigiti korralikult ja kavakindlalt.

21. juunil oli korraldatud ohvitseridele ühine koosviibimine — lõunasöök, mille lõppedes tagavaraväe ohvitserid sõitsid kodukohtadesse, kuna kaadriohvitserid asusid oma igapäevase töö juurde.

Kõigile osavõtjatele jäi möödunud õppusest parim mälestus. Tööd tehti täie innu ja andumusega, mida veel kord alla kriipsutas õppuste tulemuste kokkuvõtte tegemisel kaitseringkonna ülem Kurtna laagri laskeplatsi kõrgemal künkal.

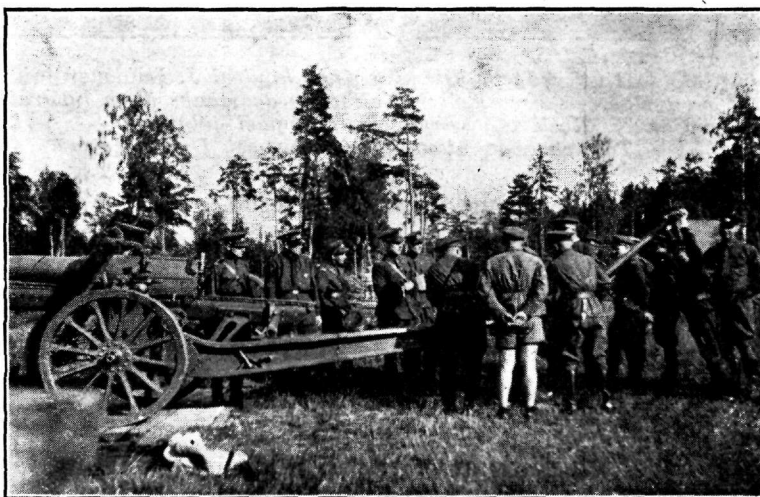
H. M.

Kordamisõppused 4. suurtükiväegrupis.

Juunikuu esimesel poolel algasid Jägala suurtükiväelaagris järjekordsed 4. suurtükiväegrupi reservohvitseride kordamisõppused. Õppuste eesmärgiks oli värskendada ja täiendada reservohvitseride varemmandatud sõjalisi teadmisi ja oskusi, tõsta nende teadmisi ja oskusi eeskirjade, eriti suurtükiväe- ja lahingueeskirja tundmises, tutvustada neid praktiliselt praeguse aja võitlusvahenditega ja võitlusviisidega, arendada nende rivilist esinemisostust ja süvendada distsipliini- ning kohusetunnet.

Esimene tööpäev reservväelastel kulus rõivastusega varustamise, igasugu sise- ja väliste korraldamiste ja õienduste peale, kuna õppetöö täie energiaga võis alata alles järgmisel päeval. Töö algust tähistas suurtükiväe inspektor kolonel H. Kau-

leri sissejuhatav ja selgitav kõne. Ta oma kõnes selgitas tagavaraväeohvitseride tähtsust üldse, kordamisõppuste vajadust ja õppetöö raskust. Ühtlasi ta juhtis tähelepanu asjaoludele, milliseid tänapäeva

4. suurtükiväegrupi reservohvitserid õppustel — suurtükiväe pargis.

sõda ja rahvaste võitlus oma olemasolust inimeselt, eriti aga juhtkonnalt, nõuab.

Õppused viidi läbi suurima intensiivsusega ja põhjalikkusega grupiülema üldjuhtimisel ja järelevalvel. Õppekavad koosnesid puhttehnilistest suurtükiasjanduse ja taktikalise väljaõppe tundidest.

Nii kaadri kui tagavaraväelaste hoolsusest, püüdlikkusest, üksteisest arusaamisest ning mõistmisest räägivad lahingulaskmise tagajärjed. Laskeharjutused täideti korralikult ning peagu kõik tulemused hinnati

laskejuhataja poolt väga headeks või headeks.

Viimane päev oli nähtud ette õppeperioodil üleskerkinud ning selgitust vajavate küsimuste arutamiseks ja väeosaga majandusliku vahekorra likvideerimiseks. Õppused lõppesid ülivaimas ja tujuküllaseimas meeolus kasinos ühise laua taga vastavate kõnede saatel. Lahkuti teadmises, et seni omandatud ja värskendatud teadmisi sügisesel õppeperioodil kasutada otstarbekohasemalt.

P. S.

Merekindluste ohvitseride õppesõit Muhu- ja Saaremaale.

27.—30. juunini 1936 teostus merekindluste ohvitseride õppesõit Muhu- ja Saaremaale.

Sõidu eesmärgiks oli tutvuda sakslaste dessantoperatsiooniga Saaremaale oktoobris 1917, kuna see operatsioon ja Saaremaa kaitse korraldus 1917. aastal pakub merekindluste ohvitseridele huvitavat ja väärtuslikku materjali.

Kuna merekindluste ohvitseridel tuli operatsiooni uurida peamiselt rannasuurtükiväe ja mereväe seisukohast, siis sõit teostus t/p. „Sulevil”.

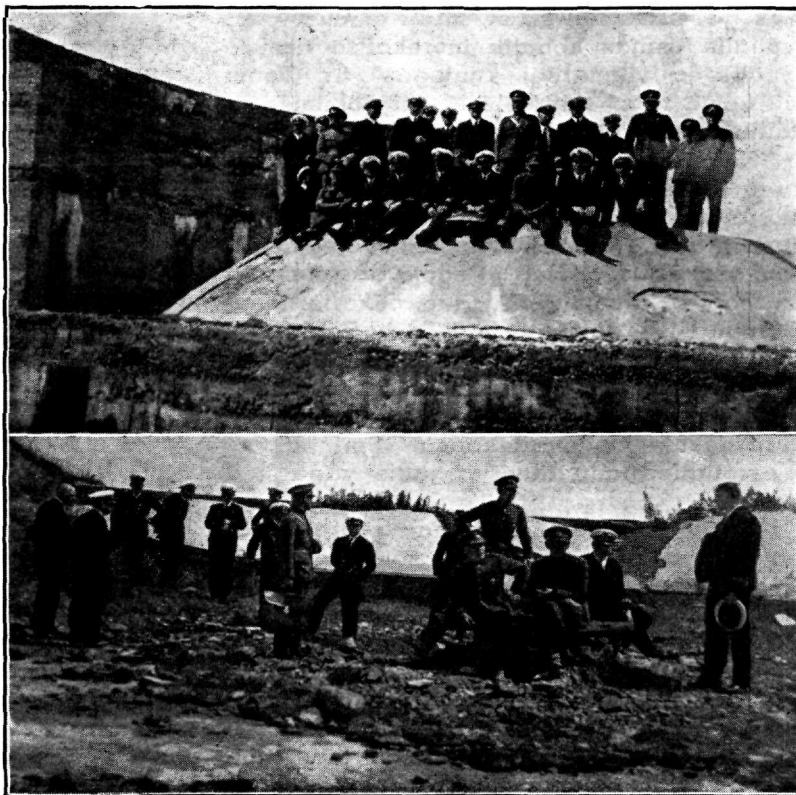
Laevasõitu kasutati ühtlasi navigatsiooni praktilaks ja Saaremaa vetega üldiseks tutvumiseks.

Peale saksa dessantoperatsiooni ja Saaremaa kaitse üldise korralduse 1917. a., eriti mereväe ja rannakaitse seisukohast, tutvuti kohapeal üksikasjalikult:

- dessantvägede rännaku-ga Liibavist Tagalaste;
- tegevusega Tagalahes 12. 10. 1917. a.;
- laevastiku tegevusega Soela Väinas ja Kassari lahes;
- Sõrve poolsaare rannapatareidega ja nende tegevusega;
- Või (Muhusaarel) rannapatareidega ja nende tegevusega;
- laevastikkude lahinguga Suures Väinas.

Rannapatareide tegevusega ja laevastikkude lahingutega tutvustati ohvitseride kava kohaselt vastavate ettekannetega ning kohapeal endiste vene patareide vaatlemisega.

Siin iga ettekanne kujutas enesest lahingulist uurimust, kus sõjaliste sündmuste valgustamine sündis nii isiklike mälestuste kui ajalooliste allikate andmetel.

Ülal: Sõrvel end. Vene 12" patarei positsioonil. — All: Või küla juures end. Vene 10" patarei positsioonil.

Õppesõidust osavõtnute hulgas leidis ohvitseri, kes kaitsesid meie kodumaad Saaremaa vallutamisel sakslaste poolt.

Referendid püüdsid anda oma ettekannetes tõetruid pilte Saaremaal ja tema vetes aset leidnud laevastikkude lahinguist, maaväe ja laevastikkude korraldamisest, juhtimisest ja koostööst.

Õppesõidu juht valgustas üldist olukorda ja andis iga ettekande lõpul lühikese kokkuvõtte, tehes toodud sündmustest järeldusi ja õpiseid tulevikuks.

Kuressaare tutvuti ka gooti stiilis ehitatud Kuressaare lossi varemetega. Et osa ekskursante lossivaremeid esmakordselt nägi ja üldiselt vähe teati lossi ajaloo ja lossist kui teatavate ajalooliste sündmuste keskusest, siis anti õppesõidust osavõtjatele lühike ajalooline ülevaade, mida kuulajaskond huviga jälgis. Meeldivalt üllatas asjaolu, et Kuressaare lossis leidub palju kõrgeväärtuslikke ajaloolisi- ja kunstiesemeid.

Üks õõbimine oli nähtud ette Vilsandis, kus tutvuti Viljandi linnuõõbimise, mis enda omapärase, väga mitmekesise ja rikkaliku linnustikuga, taimestikuga ja geoloogiliste nähetega pakkus väga suurt huvi.

Ei saa jätta märkimata seda suurt lahust ja vastutulelikkust, mida sõidust osavõtjatele osutas kohalik merekaitse üksuse pealik ja „linnuõõbimise kuningas“ hr. Toom nii „oma riigi“ näitamisel kui õõbimise ja tootlustamise korraldamisel.

Kaitseliidu peastaabi ülema ja Saaremaa maleva pealiku lahkel vastutulekul ja korraldusel abistasid meid ka teistel peatuskohtadel kohalikkude malevate pealiku tunnusväärset ja sooja vastutulelikkusega nii liikumisvahendite, õõkorteritesse paigutamise, kui tootlustamise korraldamise alal.

Soojad päikesepaistelised ja vaiksed ilmad sõidu kestel aitasid selle heale korramineku tunduvalt kaasa. Sõit pakkus osavõtjatele palju huvi ja jättis väga hea mulje.

Niisugused sõidud aitavad suurel määral kaasa huvi tõstmiseks sõjaliste sündmuste vastu ja arendavad vaateid ja arusaamisi ühises suunas. Jääb soovida, et niisuguseid sõite võimaldataks korraldada ka edaspidi.

Saaremaa operatsioon pakub merekindluste ohvitseridele väga palju väärtuslikku materjali ja selle üksikasjadega tutvumine kohapeal on soovitatav ka neile merekindluste ohvitseridele, kes seekord teenistuskohuste tõttu õppesõitu kaasa ei teinud.

B. M.

Veltveebel Märt Rump 50-aastane.

22. juulil s. a. pühitses Üksiku lennuväedivisjoni nr. 1. üleajateenija veltveebel Märt Rump oma 50 aasta sünnipäeva.

Veltv. M. Rump sündis 22. juulil 1886 Viljandimaal, Tarvastu vallas taluperemehe pojana. Üldhariduse sai Tarvastu kihelkonnakoolis ja Kärstna 2-klassilises ministeeriumikoolis.

Veltveebel M. Rump.

Eesti kaitseväeteenistusse astus 10. jaanuaril 1919 ja määrati 2. div. staabi sidekomandosse nooremaks telefonistik. Kaitseväeteenistusest vabastati 1. aprillil 1920. Astus üleajateenijana teenistusse Sidepataljoni 1. juunil 1926, kust koosseisude kitsendamise puhul kaitseväeteenistusest vabastati 1. aprillil 1927. Lennuväerügementi üleajateenijana teenistusse võetud 22. aprillil 1927 ja määratud diopterhelgiheitja juhi van. allohv. kohale. 1. juulil 1930 Lennuväerügemendist toodud üle Üksiku lennuväedivisjoni nr. 1. 16. augustil 1934 määrati divisjoni fotomehaaniku ametikohale, millisel kohal teenib tänini. Kõrgendati veltveebliks 24. veebr. 1935. Omab Eesti Vabussõja mälestusmärgi.

Teenistuses on juubilar tuntud oma alal vilunud ja kohusetruu kaitsevälasena ning kaasteenijate poolt hinnatud kui aus, korralik ja vastutulelik inimene.

Soovime tublile töömehele juubeli-hällipäeval head tervist, pikka iga ja õnneliku tulevikku!

J. R.

N.-allohvitser Aleksander Jõgi VR II/3 †

N. a. o. A. Jõgi sündis 20. veebruaril 1890 Lihula vallas, Läänemaal. 7. novembril 1911 ilmus end. Vene riigi sõjaväkke sundaega teenima ning määrati 7. ratsaväediviisi Valge-Vene keiser Aleksander I-se 7. husaripolku, kus teenis kuni 20. augustini 1917. Maailmasõjas võttis lahingutest osa ning viibis polguga eesliinil 18. juulist 1914 kuni 20. augustini 1917. Korraliku ja kiiduväärt teenistuse eest Maailmasõjas ülen-dati nooremaks allohvitseriks. Pärast Vene revolutsiooni tuli Eestisse ja Eesti Vabadussõja algul astus Eesti rahvaväkke ning määrati 1. ratsapolku. Vabadussõjas viibis eesliinil 25. detsembrist 1918 kuni 3. juunini 1919. Sai lahingus Schwaneburgi all püssikuuliga kopsust raskesti haavata ja paigutati haigemajja. Pärast tervenemist 17. aug. 1919 ilmus polku tagasi ning viibis polguga eesliinil kuni Vabadussõja lõpuni.

Vabariigi valitsuse otsusega 11. juunist 1920 annetati II liigi 3. järgu Vabaduserist ülesnäidatud erilise vahvuse eest lahingus 27. mail 1919 S. Keskuti küla juures.

1922. a. annetati Eesti Vabadussõja mälestusmärk. Pärast Vabadussõja lõppu arvati reservi 16. aprillist 1920.

1. augustil 1930 astus Eesti kaitseväkke üleajateenijana varustusvalitsuse relvastusosakonna laskemoonalattu ning määrati II järgu laborandi ametikohale, kus teenis kuni surmani.

Kadunu kuulus kv. staabi üleajateenijate kogu liikmeskonda. Oma tagasihoid-

N.-allohv. A. Jõgi VR II/3 †

liku ja vaikse iseloomu tõttu oli teiste kogu-liikmete poolt lugupeetud ja armastatud, samuti hindasid teda tema ülemad ja alluvad.

Suri 8. juunil 1936 ootamatult äkiliselt, mida põhjustas peamiselt Eesti Vabadussõjas saadud haav. Teda jäid leinama abikaasa, kaasteenijad ja kv. staabi üleajateenijate kogu liikmed.

Olgu kerge Sulle muld!

A. A.

Matkaja märkeid.

26.—28. juunini s. a. teostas 5. suurtükiväegrupi ohvitserkond matka vabadussõja-aegseile lõunaväerinde lahinguväljadele. Matka eesmärgiks oli tutvunemine maastikuga ja lahingute käiguga tegelikel võitlusväljadel.

Viljandist väljuti 26. juuni varahommikul omnibusel Karksi, kust, pärast lühikest peatust varemeis, sõideti edasi Helme. Siin peatuti pikemalt. Lahingutegevus Helme all kestis 10.—30. jaan. 1919. a. ja oli oma iseloomult üks visamaid.

Maastikuga lähemalt tutvunemisel võisid kõik matkast osavõtjad üksmeelselt väita, et siin vastase vastupanu soodustajaks oli

just maastik. Maastiku iseloomu tõttu oli raskendatud ka meie jalaväe osi toetava 1. suurtükiväepolgu 5. patarei (hiljem 2. S. P. 5. patarei, 3. S. P. 5 patarei ja Väljapatarei nr. 17) tegevus. Patarei oma energilise juhi kapten J. Roska (praegu kindralmajor J. Orasmaa) juhatusel asus positsioonil Lõve vallamaja juures, kust tegi aeg-ajalt väljasõite lahtisile positsioonidele, et vastast paremini tulistada otsese sihtimisega. Üheks põhjuseks, mis kutsus esile lahtiste positsioonide kasutamise vajaduse, oli kahtlemata murdmaastik ja patareis tol korral kasutusel olevate suurtükkide laskevõimalused. Ei saa eitada ühe põhjusena ka sidevahen-

dite puudust, mis takistavalt mõjus vaatluse organiseerimisele ja omakorda õigustas lasketulemuste soodustamiseks lahtisele positsioonile asumist.

Huviga vaadeldi lahinguvälju, kus jalaja suurtükiväe ühise koostöö tulemusena murti vastane.

Edasi sõideti läbi Tõrva linna Antsla alevi poole. Peatuti hetkeks Jõgevastel, et käia vene isamaasõja kangelase — feldmarssal Barklai de Tolli — kalmul. Hästi korrashoitud hauakamber ühes ümbritseva pargiga jättis matkajaisse väga hea mulje.

Antslast jätkati teekonda Munamäele. Munamäe jalal seisatuti 1. ratsapolgu lahingumälestusmärgi ees. Siin meelestati peetud lahinguid ja ratsameeste truud kaaslast — ratsa-poolpatareid (hiljem 2. S. P. 5 patarei, 1. S. P. 5. patarei, jälle 2. S. P. 5. patarei ja Väljapatarei nr. 11).

Tõustes Munamäe vaatetorni, imetleti meie kauni kodumaa looduslikku ilu. Suurepärane vaade pakkus tõsist naudingut ja kutsus esile mälestusi meie muistsest minevikust kui ka vabadussõja-aegseist võitlustest. Otse lõunas asus Marienburg, kuhu mai lõpul 1919 suunasid meie vähesed sõjalised jõud, eesotsas 1. ratsapolgu ja 1. jalaväepolgu I pataljoniga, oma löögi. Tuletati meelde ka neid lahinguid, mida kroonisisid Kreutzburgi ja Jakobstadti vallutamine. Huvitaval kombel sellest retkest võtsid osa kõigi meie kolme suurtükiväepolgu 5-dad patareid. Peale nimetatute viibis retke lõpul ka 2. S. P. 1. patarei (hiljem Väljapatarei nr. 7), kuid kahjuks tema tegevuse kohta on säilinud väga vähe dokumentaalset materjali.

Lahkudes Munamäelt, oli järgmine peatus Vastseliinas, kus tutvuneti maastikuga ja Põhja Poegade rügemendi suurtükiväe-grupi tegevusega märtsis 1919.

Edasi sõideti Petseri, kus ööbiti.

Järgmise päeva kavas oli Irboska kindlustatud positsiooni suurtükiväe tegevusega tutvumine. Hommikul vara sõideti Zalesje külla, kus saadi ülevaade 2. S. P. 4. patarei (hiljem Väljapatarei nr. 10) tegevusest Petseri kaitsel jaanuaris ja veebruaris 1919. Edasi sõideti Pangevitsa, kus seisatuti Sakala partisanide lahingu-mälestusmärgi ees ja vaadeldi maastikku, kus Sakala partisaanid löid aprillis 1919 hiilgavamad lahingud.

Edasi sõideti mööda Riia—Pihkva kivi- teed kuni Dubniku külani. Siin anti üle-

vaade Pihkva vallutamise ja kaitsesest ning Irboska kindlustatud joone organiseerimisest ning sissevõtmisest augusti lõpul 1919. Kuna sel ajal Dubniku külas asus üks meie v. p., siis avanes soodus juhus tutvuda ühe suurema suurtükiväe lahinguga, mis peeti 30. augustil 1919.

Kuid milline vahe on 1919. a. ja tänapäeva vahel?! Siis — hävitav sõda, nüüd — ülesehitav töö; tol ajal käevus inimene maasse, väikseim elav olend põgenes rinde piirkonnast; praegu uhkeldab kurg oma pesas kõrge puu otsas ja rõõmsalt kisades külalapsed võtavad vastu matkajaid kaitsevälasi.

Lahkudes Dubniku külast, käidi Vana-Irboskas, kusjuures ei unustatud käimast kuulsa viikingi Truvori kalmul.

Järgnevalt läbiti Irboska vabadussõja-aegse kindlustatud positsiooni tähtsamad punktid kuni Pihkva järveni, kust pärast karastavat supelust pöörduti tagasi Petseri.

Matka viimase päeva esimene pool kulus Petseri vaatamisväärsuste ja Põhjalaagriga tutvunemiseks. Päeva teine pool möödus sõidul läbi Tartumaa kauneid kohti. Viljandi saabumisel oldi matka kestel sõidetud läbi viis maakonda, haaratud tükk kuuendatki ning omandatud hulk kauneid muljeid meie kodumaa elust ja olust. Mis aga kõige tähtsam, oldi käidud neil nurmel, niitudel, nõlvadel ja kinkudel, kus peeti võidukaid lahinguid meie rahva vabaduse ja iseseisvuse eest. Nähtu ja läbielatu sisendas matkast osavõtjais suurimat armastust meie kodu ja rahva vastu ning ergutas viisaks vastupanuks ja julgeks võitluseks, kui sõjasarv peaks kord kutsuma.

Matkast osavõtja.

Ilmus trükist

JUHI KÄSIRAAMAT

Hind Kr. 3.—
„Sõduri“ tellijatele „ 2.50

Müügil „Sõduri“ toimetuses
Toomkooli 7.

Vastutav toimetaja kolonelleitnant **J. Raud**. Tegev toimetaja kapten **J. Madise**.

A/S. „Ühiselu“ trükk, Tallinnas

Uuemat kirjandust.

„L.-r. soomusrong nr. 2 Vabadussõjas II“.

Soomusronglaste selts „Uku“ kirjastus; toimetus: major Jaan Lepp, H. Tungal, J. Pärt.

Soomusronglaste selts „Uku“, kuhu koondunud vabadussõjaaegsed l.-r. soomusrongil nr. 2. teeninud ohvitserid, allohvitserid ja sõdurid, andis välja teise kogu mälestuskirjutusi oma rongi meeskonna lahingtegevusest Vabadussõjas. Soomusronge loorib õigustatult eriline sangarlikkuse oreol. Neil tuli pidevalt olla lahinguis, kus omandatud lahinguvilumus ja meeskondade tublidus tagasid soomusrongidele peaaegu alati edu.

Seega on tervitatav teha soomusronglaste sõjamälestusi kättesaadavaks laiematele hulkadele, kuna soomusrongide tegevuse vastu on olemas eriline huvi.

L.-r. soomusrongi nr. 2. tegevuse üle seni ilmunud kaks kogu sõjamälestusi tutvustavad meid paljude sõjalugudega.

Selles koguteoses kirjutavad: kolonel N. Ermaste — „Priske lahing“, major Jaan Lepp — „Tapa vallutamine...“ ja „L.-r. nr. 2 dessant vallutab Irboska jaama“. Edasi kirjutavad kaptenid Riiberg ja Liibik; toimetajaist J. Pärt on eriti viljakas, tema sulest on rida kirjutusi. Veel on toodud katkeid sõjapäevikust, sõjafatalismist, elust soomusrongil, dessanti minekust jne. Tekstis on hulk pilte.

Sellelaadilise koguteose väljaandmise mõte — sõjamälestuste, enam-vähem tõepäraste lahingulugude koguna, nagu seda on „L.-r. soomusrong nr. 2 Vabadussõjas I ja II“, on vahest õnnelikum. On lahingtegevust käsitlevad sõjalood

kogutud ja ilmunud, siis on kerge nende varal ja võrdlevate dokumentide abil koostada vastav ajalooline ülevaade. Kuid enne peavad kogutud olema lahingepisoodid.

Soomusronglaste selts „Uku“ ei asunud otsekohe oma rongi lahingtegevuse üle ajalugu koostama, ja ta on teinud seda otstarbekohaselt. Ta pole endale võtnud ülesannet, mis oleks võinud käia üle jõu. Mis ta oma rongi vabadussõjaaegse tegevuse populariseerimiseks on teinud, on õnnestunud. L.

PEREKONDLIKE TEATEID.

Sünded: Sakala partisanide pataljoni v. a. o. Paul Männik'u abikaasal tütar Reet. Ltn. Johannes Saar'e abikaasal poeg Matti.

K. Ü. Ö. n. a. o. Peeter Uuskar'i abikaasal Annal tütar Säde. K. Ü. Ö.-sse läkitatud 1. div. laatsar. arst Aleksander Joakimov'i abikaasal Serafiimal poeg Viktor.

2. suurtükiväegrupi ltn. Juhan Kallaste (end. Kuurperk) abikaasal tütar Mare.

3. srt. gr. kapten Toomas Meritam'i (end. Kikelbach) abikaasal tütar Mall.

4. srt. gr. ül. t. veltv. Arno Tuurmaa (end. Tuurmann) VR II/3 abikaasal tütar Ene.

Tallinna Komandant. ja Vahipat. rühmaväenem n. a. o. Aleksander Tukk'i abikaasal Elfriedel poeg Ülo. Jaoülem n. a. o. Elmar Rummel'i abikaasal Alise-Elfriedel tütar Maia.

Vabateenija Jaan Vuks'i abikaasal Hildal tütar Milvi.

4. üks. jal. pat. ltn. August Öunas'e abikaasal Ernal tütar Helve.

Abiellumisi: 2. suurtükiväegrupi ltn. Heinrich Kütt abiellus Else-Amalie Ancker-Olsen'iga.

Sakala partisanide pataljoni v. a. o. Arnold Raudsepp abiellus Hilda Muhel'iga.

KAITSEVÄE

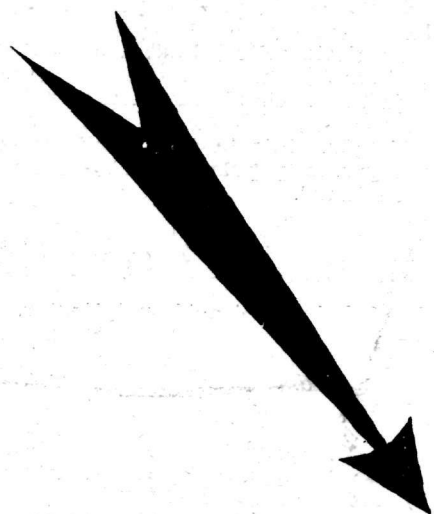
JA

KAITSELIIDU

Rivi- ja ajaviite laulud

HIND 60 SENTI

Müügil „Sõduri“ toimetuses, Toomkooli 7

Major J. Mäe

Suurtükiasjandus I osa

Suurtükiväe
materjalosa aluseid

Lõhkeained
Siseballistika
Laskemoon
Materjalosa

Hind 1 kroon 80 senti

Müügil:

„Sõduri“ toimetuses Tallinn, Toomkooli 7